

แนวทางการจัดการเรียนรู้ รายวิชาเพิ่มเติม หน้าที่พลเมือง

เอกสารประกอบการอบรมวิทยากรแกนนำ

ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์และหน้าที่พลเมือง

รุ่นที่ ๑ ระหว่างวันที่ ๒๒-๒๕ กันยายน ๒๕๕๗ ณ โรงแรมอะเดรียติค กรุงเทพมหานคร

รุ่นที่ ๒ ระหว่างวันที่ ๒๔-๒๗ กันยายน ๒๕๕๗ ณ โรงแรมอะเดรียติค กรุงเทพมหานคร

รุ่นที่ ๓ ระหว่างวันที่ ๓๐ กันยายน-๓ ตุลาคม ๒๕๕๗ ณ โรงแรมกรุงศรีริเวอร์ พระนครศรีอยุธยา

รุ่นที่ ๔ ระหว่างวันที่ ๓-๖ ตุลาคม ๒๕๕๗ ณ โรงแรมกรุงศรีริเวอร์ พระนครศรีอยุธยา

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ

แนวทางการจัดการเรียนรู้ รายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง

เอกสารประกอบการอบรมวิทยากรแกนนำ

ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์และหน้าที่พลเมือง

รุ่นที่ ๑ ระหว่างวันที่ ๒๒ - ๒๕ กันยายน ๒๕๕๗ ณ โรงแรมอะเดรียติค กรุงเทพมหานคร

รุ่นที่ ๒ ระหว่างวันที่ ๒๔ - ๒๗ กันยายน ๒๕๕๗ ณ โรงแรมอะเดรียติค กรุงเทพมหานคร

รุ่นที่ ๓ ระหว่างวันที่ ๓๐ กันยายน - ๓ ตุลาคม ๒๕๕๗ ณ โรงแรมกรุงศรีริเวอร์ พระนครศรีอยุธยา

รุ่นที่ ๔ ระหว่างวันที่ ๓ - ๖ ตุลาคม ๒๕๕๗ ณ โรงแรมกรุงศรีริเวอร์ พระนครศรีอยุธยา

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

๒๕๕๗

คำนำ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ได้จัดทำเอกสาร “แนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง” เพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษานำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง เพื่อพัฒนาค่านิยม ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นพลเมืองดีของสังคมไทยที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิและคณะทำงานทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำเอกสารฉบับนี้ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาเยาวชนไทยให้เป็นพลเมืองที่ดี มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะกระบวนการคิด คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีคุณธรรม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	
ความนำ	๑
กรอบความคิดในการพัฒนารายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง	๓
เป้าหมายสำคัญในการจัดการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง	๔
จุดเน้นและขอบข่าย	๕
ผลการเรียนรู้ชั้นปี / ช่วงชั้น	๖
ผลการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้	๑๑
คำอธิบายรายวิชา	๒๘
การจัดการเรียนรู้	๓๙
การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	๔๐
บรรณานุกรม	๔๖
ภาคผนวก	๔๘
- คำอธิบายของคำหลักในจุดเน้นและขอบข่ายรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง	๔๙
- การเรียนการสอนรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง: แนวปฏิบัติสำคัญ	๕๙
- การจัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง	๖๒
- การใช้เทคนิค / กระบวนการ / วิธีสอน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง	๖๖
- ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้	๘๐
- คำสั่ง สพฐ. เรื่อง แนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับนโยบายการจัดการเรียนการสอน ประวัติศาสตร์และหน้าที่พลเมือง	๙๓
คณะผู้จัดทำ	๙๖

แนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง

ความนำ

การศึกษาของประเทศไทยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพของเด็กไทย โดยสะท้อนจากพัฒนาการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง กระทรวงศึกษาธิการเห็นความสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้นำไปสู่การปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการปฏิรูปครู ปฏิรูปโรงเรียน และปฏิรูประบบบริหารจัดการศึกษา ทั้งนี้ ในประเด็นของหลักสูตรได้เน้นการพัฒนาหลักสูตร การเรียนการสอน และการบริหารจัดการ เพื่อให้คนรุ่นใหม่เกิดกระบวนการคิดอย่างมีระบบ และแก้ปัญหาอย่างเป็นเหตุเป็นผล รวมทั้งการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การสร้างระเบียบวินัย การมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม การยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และความภาคภูมิใจในการเป็นคนไทย ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาและยกระดับคุณภาพของสังคมไทยในอนาคต แนวคิดดังกล่าวคือการพัฒนาความเป็นพลเมืองไทย และพลเมืองโลก ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งเป็นวิสัยทัศน์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ นอกจากนี้ ในการจัดการศึกษาของโลก มีแนวโน้มเกิดการเปลี่ยนแปลงในมิติด้านเนื้อหาและการเรียนรู้ เช่น การส่งเสริมการพัฒนาด้านทักษะการรู้เท่าทัน ทักษะชีวิต (Life Skills) การบูรณาการในลักษณะสหวิทยาการ รวมทั้งมีการเน้นวิชาการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง (Citizenship Education)

กอปกับในขณะนี้มีนโยบายด้านการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์และหน้าที่พลเมืองของคณะกรรมการความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) ที่ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนในชาติได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องประวัติศาสตร์ ความเป็นไทย รักชาติ ศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ และเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความปรองดองสมานฉันท์ เพื่อสันติสุขในสังคมไทย และกำหนดค่านิยมหลัก ๑๒ ประการ เพื่อสร้างคนไทยที่เข้มแข็งนำไปสู่การสร้างสรรค์ประเทศไทยให้เข้มแข็ง ดังนี้

๑. มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นสถาบันหลักของชาติในปัจจุบัน
๒. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม
๓. กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์
๔. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทางตรงและทางอ้อม
๕. รักษาวัฒนธรรมไทย ประเพณีไทยอันงดงาม
๖. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน
๗. เข้าใจ เรียนรู้ การเป็นประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง
๘. มีระเบียบวินัยเคารพกฎหมาย ฝึ้น้อยรู้จักเคารพผู้ใหญ่
๙. มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติ ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
๑๐. รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

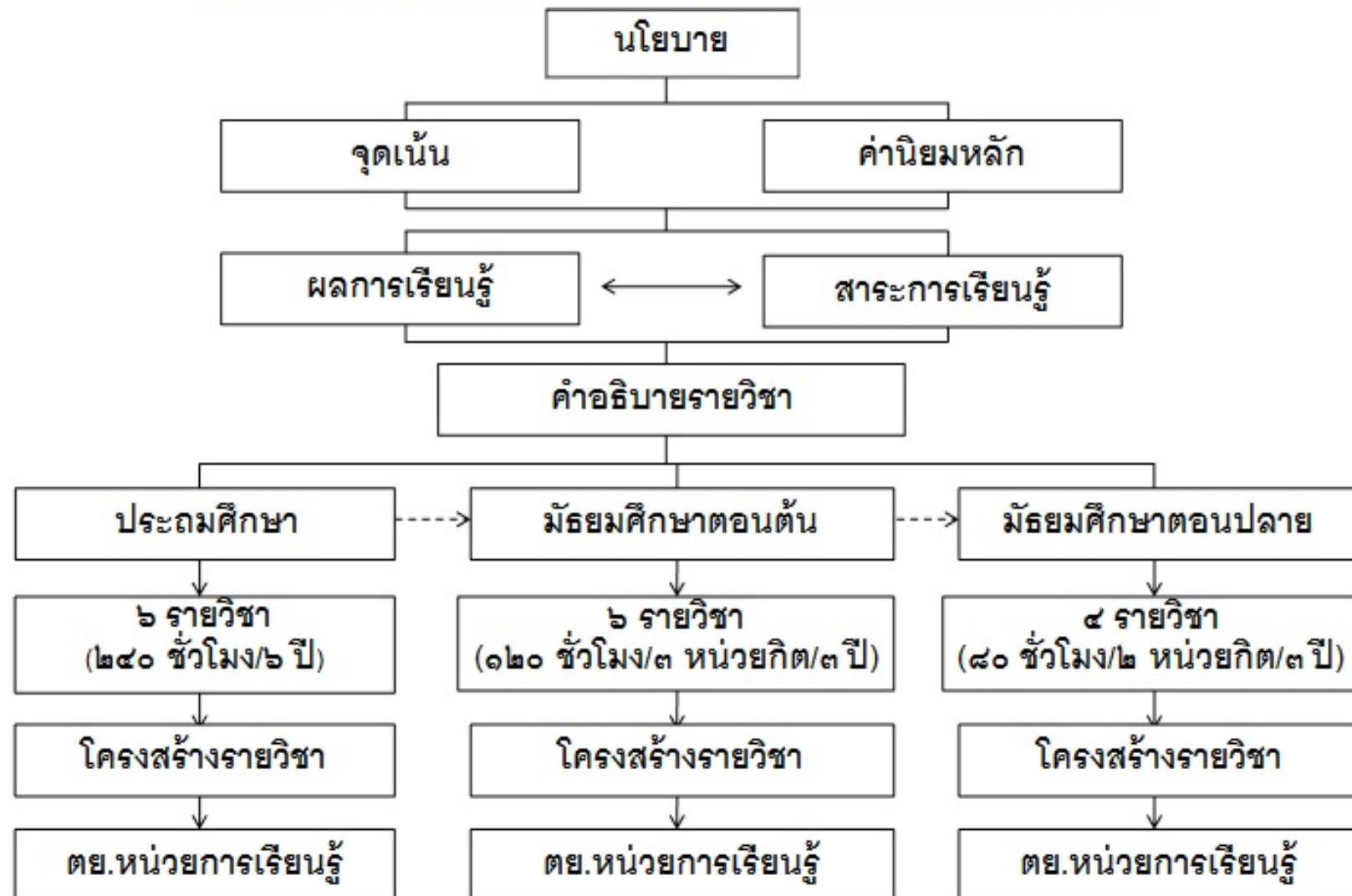
พระเจ้าอยู่หัว รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น มีไว้พอกินพอใช้ ถ้าเหลือก็แจกจ่าย จำหน่าย และขยายกิจการเมื่อมีความพร้อมโดยมีภูมิคุ้มกันที่ดี

๑๑. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำ หรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา

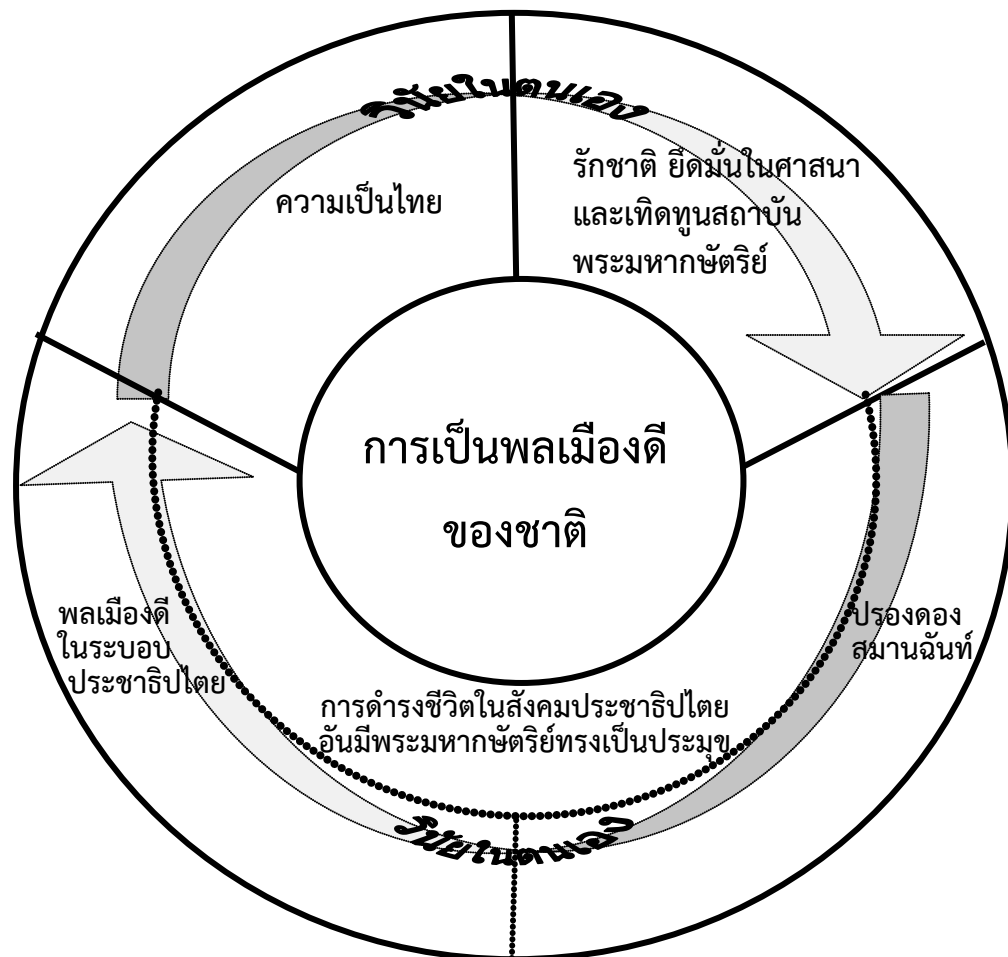
๑๒. คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและต่อชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาการศึกษาไทย ในประเด็นของการพัฒนาการเรียนการสอนหน้าที่พลเมืองในฐานะที่เป็นกลไกสำคัญในการเตรียมพลเมือง ของชาติไปสู่การเป็นพลเมืองดีที่มีประสิทธิภาพ นอกจากจะมีการกำหนดสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม แล้ว และเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาการเรียน การสอนหน้าที่พลเมือง และค่านิยมหลัก ๑๒ ประการ จึงนำมาสู่การกำหนดรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง โดยเน้นการพัฒนาผู้เรียน ในเรื่อง ความเป็นไทย รักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ความปรองดอง สมานฉันท์ และ ความมีวินัยในตนเอง เพื่อให้สถานศึกษานำไปจัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติมในหลักสูตรสถานศึกษาตามกรอบความคิด ในการพัฒนารายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรอบความคิดในการพัฒนารายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง

เป้าหมายสำคัญในการจัดการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง

จุดเน้นและขอบข่าย รายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

จุดเน้นที่ ๑ ความเป็นไทย

๑. ลักษณะที่ดีของคนไทย (มารยาทไทย กตัญญูกตเวที เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ)
๒. ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณีไทย (การแต่งกาย ภาษา ภูมิปัญญา ประเพณี)

จุดเน้นที่ ๒ รักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

การเห็นคุณค่าและการแสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

จุดเน้นที่ ๓ ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๑. การดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย
๒. การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

จุดเน้นที่ ๔ ความปรองดอง สมานฉันท์

๑. การอยู่ร่วมกันในสังคมแห่งความหลากหลาย
๒. การจัดการความขัดแย้งและสันติวิธี

จุดเน้นที่ ๕ ความมีวินัยในตนเอง

ข้อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

ผลการเรียนรู้ชั้นปี / ช่วงชั้น รายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

จุดเน้น	ผลการเรียนรู้ชั้นปี									ผลการเรียนรู้ช่วงชั้น
	ป.๑	ป.๒	ป.๓	ป.๔	ป.๕	ป.๖	ม.๑	ม.๒	ม.๓	ม.๔ - ๖
๑. ความเป็นไทย										
๑.๑ ลักษณะที่ดีของคนไทย (มารยาทไทย กตัญญู กตเวทีย เพื่อพ่อแม่ เสียสละ)	๑. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทไทย	๑. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทไทย	๑. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทไทย	๑. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทไทย	๑. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทไทย	๑. ปฏิบัติตนและชักชวนผู้อื่นให้มีมารยาทไทย	๑. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มารยาทไทย	๑. มีส่วนร่วมและแนะนำผู้อื่นให้อนุรักษ์มารยาทไทย	๑. มีส่วนร่วมแนะนำผู้อื่นให้อนุรักษ์และยกย่องผู้มีมารยาทไทย	๑. มีส่วนร่วมและแนะนำผู้อื่นให้อนุรักษ์และเผยแพร่มารยาทไทยสู่สาธารณะ
	๒. แสดงออกถึงความกตัญญู-กตเวทียต่อบุคคลในครอบครัว	๒. แสดงออกถึงความกตัญญู-กตเวทียต่อบุคคลในโรงเรียน	๒. แสดงออกถึงความกตัญญู-กตเวทียต่อบุคคลในชุมชน	๒. แสดงออกถึงความกตัญญู-กตเวทียต่อผู้ทำประโยชน์ในสังคม	๒. รู้คุณค่าและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๒. มีส่วนร่วมและชักชวนผู้อื่นให้อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๒. แสดงออกถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละต่อสังคม	๒. แสดงออกและแนะนำผู้อื่นให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละต่อสังคม	๒. แสดงออกและแนะนำผู้อื่นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ	๒. แสดงออกและแนะนำผู้อื่นและยกย่องบุคคลที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ
๑.๒ ศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีไทย (การแต่งกาย ภาษา ภูมิปัญญา ประเพณี)	๓. เห็นความสำคัญของภาษาไทย	๓. เห็นประโยชน์ของการแต่งกายด้วยผ้าไทย	๓. เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น	๓. มีส่วนร่วมในขนบธรรมเนียมประเพณีไทย	๓. มีส่วนร่วมในศิลปวัฒนธรรมไทย	๓. มีส่วนร่วมในขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย	๓. เห็นคุณค่าและอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย	๓. เห็นคุณค่าอนุรักษ์และสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย	๓. เห็นคุณค่าอนุรักษ์สืบสานและประยุกต์ขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย	๓. เห็นคุณค่าอนุรักษ์สืบสานประยุกต์และเผยแพร่ขนบธรรมเนียมประเพณีศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย

จุดเน้น	ผลการเรียนรู้ชั้นปี									ผลการเรียนรู้ช่วงชั้น
	ป.๑	ป.๒	ป.๓	ป.๔	ป.๕	ป.๖	ม.๑	ม.๒	ม.๓	ม.๔ - ๖
๒. รักชาติ ยึดมั่น ในศาสนา และ เทิดทูนสถาบัน พระมหากษัตริย์										
การเห็นคุณค่า และการแสดงออกถึง ความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบัน พระมหากษัตริย์	๔. เข้าร่วม กิจกรรม เกี่ยวกับชาติ ศาสนา และ สถาบัน พระมหากษัตริย์	๔. เข้าร่วม กิจกรรม เกี่ยวกับชาติ ศาสนา และ สถาบัน พระมหากษัตริย์	๔. เข้าร่วม กิจกรรม เกี่ยวกับชาติ ศาสนา และ สถาบัน พระมหากษัตริย์	๔. เห็น ความสำคัญ และแสดงออกถึง ความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูน สถาบัน พระมหากษัตริย์	๔. เห็นคุณค่า และแสดงออก ถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูน สถาบัน พระมหากษัตริย์	๔. เห็นคุณค่า และแนะนำ ผู้อื่นให้ แสดงออกถึง ความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูน สถาบัน พระมหากษัตริย์	๔. เป็นแบบอย่าง ของความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูน สถาบัน พระมหากษัตริย์	๔. เป็นแบบอย่าง และแนะนำผู้อื่น ให้มีความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูน สถาบัน พระมหากษัตริย์	๔. เป็นแบบอย่าง และมีส่วนร่วม ในการจัดกิจกรรม ที่แสดงออกถึง ความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูน สถาบัน พระมหากษัตริย์	๔. เป็นแบบอย่าง มีส่วนร่วมในการ จัดกิจกรรม และ สนับสนุนให้ผู้อื่น แสดงออกถึง ความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูน สถาบัน พระมหากษัตริย์
	๕. ปฏิบัติตนตาม พระบรมราโชวาท หลัก การทรงงาน และหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจ พอเพียง	๕. ปฏิบัติตนตาม พระบรมราโชวาท หลัก การทรงงาน และหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจ พอเพียง	๕. ปฏิบัติตนตาม พระบรมราโชวาท หลัก การทรงงาน และหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจ พอเพียง	๕. ปฏิบัติตนตาม พระบรมราโชวาท หลัก การทรงงาน และ หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจ พอเพียง	๕. ปฏิบัติตนตาม พระบรมราโชวาท หลัก การทรงงาน และหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจ พอเพียง	๕. ปฏิบัติตนตาม พระบรมราโชวาท หลัก การทรงงาน และหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจ พอเพียง	๕. ประยุกต์ และเผยแพร่ พระบรมราโชวาท หลักการทรงงาน และหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจ พอเพียง	๕. ประยุกต์ และเผยแพร่ พระบรมราโชวาท หลัก การทรงงาน และหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจ พอเพียง	๕. ประยุกต์ และเผยแพร่ พระบรมราโชวาท หลักการทรงงาน และหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจ พอเพียง	๕. เป็นแบบอย่าง ประยุกต์ และเผยแพร่ พระบรมราโชวาท หลักการทรงงาน และหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจ พอเพียง

จุดเน้น	ผลการเรียนรู้ชั้นปี									ผลการเรียนรู้ช่วงชั้น
	ป.๑	ป.๒	ป.๓	ป.๔	ป.๕	ป.๖	ม.๑	ม.๒	ม.๓	ม.๔ - ๖
๓. ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข										
๓.๑ การดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย	๖. ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในห้องเรียน	๖. ปฏิบัติตนตามกฎระเบียบ และหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในโรงเรียน	๖. ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา กฎระเบียบ และหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในห้องเรียน และโรงเรียน	๖. มีส่วนร่วมในการสร้าง และปฏิบัติตามข้อตกลง กติกา ของห้องเรียน	๖. มีส่วนร่วมในการสร้าง และปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ของโรงเรียน	๖. ปฏิบัติตนและแนะนำผู้อื่นให้ปฏิบัติตามข้อตกลง กติกา กฎ ระเบียบ ของห้องเรียน และโรงเรียน	๖. ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถี-ประชาธิปไตย	๖. ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถี-ประชาธิปไตย	๖. ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถี-ประชาธิปไตย	๖. เป็นแบบอย่างและส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้อื่นเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
๓.๒ การมีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	๗. ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของครอบครัว และห้องเรียน	๗. ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของห้องเรียน และโรงเรียน	๗. ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ และมีส่วนร่วม ในกิจกรรมต่าง ๆ ของห้องเรียน และโรงเรียน	๗. ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ มีส่วนร่วม และรับผิดชอบ ในการตัดสินใจ ในกิจกรรม ของครอบครัว และห้องเรียน	๗. ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ มีส่วนร่วม และรับผิดชอบ ในการตัดสินใจ ในกิจกรรม ของห้องเรียน และโรงเรียน	๗. เห็นคุณค่า และปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ มีส่วนร่วม และรับผิดชอบ ในการตัดสินใจ ในกิจกรรมของห้องเรียน และโรงเรียน	๗. มีส่วนร่วม และรับผิดชอบ ในการตัดสินใจ ตรวจสอบข้อมูล เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ ในกิจกรรมต่าง ๆ	๗. มีส่วนร่วม และรับผิดชอบ ในการตัดสินใจ ตรวจสอบข้อมูล เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ ในกิจกรรมต่าง ๆ และรู้ทันข่าวสาร	๗. มีส่วนร่วม และรับผิดชอบ ในการตัดสินใจ ตรวจสอบข้อมูล ตรวจสอบ การทำหน้าที่ของบุคคลเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ	๗. ประยุกต์ใช้กระบวนการประชาธิปไตย ในการวิพากษ์ ประเด็นนโยบาย สาธารณะที่ตนสนใจ ๘. มีส่วนร่วม และตัดสินใจ เลือกตั้งอย่างมีวิจารณญาณ ๙. รู้ทันข่าวสาร และรู้ทันสื่อ

จุดเน้น	ผลการเรียนรู้ชั้นปี									ผลการเรียนรู้ช่วงชั้น
	ป.๑	ป.๒	ป.๓	ป.๔	ป.๕	ป.๖	ม.๑	ม.๒	ม.๓	ม.๔ – ๖
๔. ความปรองดอง สมานฉันท์										
๔.๑ การอยู่ร่วมกัน ในสังคมแห่ง ความหลากหลาย	๘. ยอมรับ ความเหมือน และ ความแตกต่าง ของตนเอง และผู้อื่น	๘. ยอมรับ ความเหมือน และ ความแตกต่าง ของตนเอง และผู้อื่น	๘. ยอมรับ และอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นอย่างสันติ	๘. ยอมรับ และอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นอย่างสันติ และพึงพา ซึ่งกันและกัน	๘. ยอมรับ ความ หลากหลาย ทางสังคม- วัฒนธรรม ในท้องถิ่น และอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นอย่างสันติ และพึงพา ซึ่งกันและกัน	๘. ยอมรับ ความ หลากหลาย ทางสังคม- วัฒนธรรม ในประเทศไทย และอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นอย่างสันติ และพึงพา ซึ่งกันและกัน	๘. ยอมรับ ความ หลากหลาย ทางสังคม- วัฒนธรรม ในภูมิภาค- เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และ อยู่ร่วมกันอย่าง สันติและพึงพา ซึ่งกันและกัน	๘. เห็นคุณค่า ของการอยู่ร่วมกัน ในภูมิภาคเอเชีย อย่างสันติ และ พึงพาซึ่งกัน และกัน	๘. เห็นคุณค่า ของการอยู่ร่วมกัน ในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก อย่างสันติ และ พึงพาซึ่งกัน และกัน	๑๐. คาดการณ์ เหตุการณ์ล่วงหน้า บนพื้นฐานของ ข้อมูล ๑๑. ยอมรับ ในอัตลักษณ์ และเคารพ ความหลากหลาย ในสังคม- พหุวัฒนธรรม ๑๒. เห็นคุณค่า ของการอยู่ร่วมกัน อย่างสันติ และ พึงพาซึ่งกัน และกัน
๔.๒ การจัดการ ความขัดแย้ง และ สันติวิธี	๙. ยกตัวอย่าง ความขัดแย้ง ในห้องเรียน และเสนอวิธีการ แก้ปัญหา โดยสันติวิธี	๙. ยกตัวอย่าง ความขัดแย้ง ในโรงเรียน และเสนอวิธีการ แก้ปัญหา โดยสันติวิธี	๙. ยกตัวอย่าง ความขัดแย้ง ในชุมชน และเสนอวิธีการ แก้ปัญหา โดยสันติวิธี	๙. วิเคราะห์ ปัญหา ความขัดแย้ง ในท้องถิ่น และเสนอ แนวทาง การแก้ปัญหา โดยสันติวิธี	๙. วิเคราะห์ ปัญหา ความขัดแย้ง ในภูมิภาคของ ตนเอง และเสนอ แนวทาง การแก้ปัญหา โดยสันติวิธี	๙. วิเคราะห์ ปัญหา ความขัดแย้ง ในประเทศไทย และเสนอ แนวทาง การแก้ปัญหา โดยสันติวิธี	๙. มีส่วนร่วม ในการ แก้ปัญหา ความขัดแย้ง โดยสันติวิธี	๙. มีส่วนร่วม และเสนอ แนวทาง การแก้ปัญหา ความขัดแย้ง โดยสันติวิธี	๙. มีส่วนร่วม และเสนอ แนวทาง การป้องกัน ปัญหา ความขัดแย้ง	๑๓. มีส่วนร่วม ในการแก้ปัญหา เมื่อเกิด ความขัดแย้ง โดยสันติวิธี และ สร้างเครือข่าย การป้องกันปัญหา ความขัดแย้ง

จุดเน้น	ผลการเรียนรู้ชั้นปี									ผลการเรียนรู้ช่วงชั้น
	ป.๑	ป.๒	ป.๓	ป.๔	ป.๕	ป.๖	ม.๑	ม.๒	ม.๓	ม.๔ – ๖
๕. ความมีวินัยในตนเอง										
ชื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ยอมรับผลที่เกิด จากการกระทำ ของตนเอง	๑๐. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง			๑๐. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง			๑๐. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง			๑๔. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง

ผลการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ รายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

จุดเน้นที่ ๑ ความเป็นไทย

๑.๑ ลักษณะที่ดีของคนไทย (มารยาทไทย กตัญญูทวาที เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ)

ชั้น	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้
ป.๑	๑. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทไทย	มารยาทไทย - การแสดงความเคารพ (การไหว้) - การรับประทานอาหาร - การทักทายด้วยวาจา และยิ้ม
	๒. แสดงออกถึงความกตัญญูทวาทีต่อบุคคลในครอบครัว	ความกตัญญูทวาทีต่อพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่
ป.๒	๑. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทไทย	มารยาทไทย - การพูดด้วยถ้อยคำไพเราะ - การมีกิริยาสุภาพอ่อนน้อม
	๒. แสดงออกถึงความกตัญญูทวาทีต่อบุคคลในโรงเรียน	ความกตัญญูทวาทีต่อบุคคลในโรงเรียน
ป.๓	๑. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทไทย	มารยาทไทย - การต้อนรับผู้มาเยือน - การปฏิบัติตนตามกาลเทศะ
	๒. แสดงออกถึงความกตัญญูทวาทีต่อบุคคลในชุมชน	ความกตัญญูทวาทีต่อบุคคลในชุมชน
ป.๔	๑. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทไทย	มารยาทไทยในพิธีการต่าง ๆ - การกล่าวคำต้อนรับ - การแนะนำตัวเอง แนะนำสถานที่
	๒. แสดงออกถึงความกตัญญูทวาทีต่อผู้ทำประโยชน์ในสังคม	ความกตัญญูทวาทีต่อผู้ทำประโยชน์ในสังคม
ป.๕	๑. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทไทย	มารยาทไทย - การสนทนา - การปฏิบัติตนตามกาลเทศะ - การต้อนรับผู้มาเยือน
	๒. รู้คุณค่าและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	การรู้คุณค่า การใช้อย่างประหยัดและคุ้มค่า และการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ชั้น	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้
ป.๖	๑. ปฏิบัติตนและชักชวนผู้อื่นให้มีมารยาทไทย	มารยาทไทย - การแสดงความเคารพ - การสนทนา - การปฏิบัติตนตามกาลเทศะ - การต้อนรับผู้มาเยือน
	๒. มีส่วนร่วมและชักชวนผู้อื่นให้อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ม.๑	๑. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มารยาทไทย	มารยาทไทย - การแสดงความเคารพ - การสนทนา - การแต่งกาย - การมีสัมมาคารวะ
	๒. แสดงออกถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละต่อสังคม	ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละต่อสังคม
ม.๒	๑. มีส่วนร่วมและแนะนำผู้อื่นให้อนุรักษ์มารยาทไทย	มารยาทไทย - การแสดงความเคารพ - การสนทนา - การแต่งกาย - การมีสัมมาคารวะ
	๒. แสดงออกและแนะนำผู้อื่นให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละต่อสังคม	ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละต่อสังคม
ม.๓	๑. มีส่วนร่วม แนะนำผู้อื่นให้อนุรักษ์ และยกย่องผู้มีมารยาทไทย	มารยาทไทย - การแสดงความเคารพ - การสนทนา - การแต่งกาย - การมีสัมมาคารวะ
	๒. แสดงออก แนะนำผู้อื่น และมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ	ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละต่อสังคม

ชั้น	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้
ม.๔ - ๖	๑. มีส่วนร่วมและแนะนำผู้อื่นให้นุรักษ์ และเผยแพร่มารยาทไทยสู่สาธารณะ	มารยาทไทย - การแสดงความเคารพ - การสนทนา - การแต่งกาย - การมีสัมมาคารวะ
	๒. แสดงออก แนะนำผู้อื่น และยกย่อง บุคคลที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ	ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละต่อสังคม

๑.๒ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณีไทย (การแต่งกาย ภาษา ภูมิปัญญา ประเพณี)

ชั้น	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้
ป.๑	๓. เห็นความสำคัญของภาษาไทย	ความสำคัญของภาษาไทย
ป.๒	๓. เห็นประโยชน์ของการแต่งกายด้วยผ้าไทย	การแต่งกายด้วยผ้าไทย
ป.๓	๓. เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น	ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องต่าง ๆ
ป.๔	๓. มีส่วนร่วมในขนบธรรมเนียมประเพณีไทย	ขนบธรรมเนียมประเพณีไทยในท้องถิ่น
ป.๕	๓. มีส่วนร่วมในศิลปวัฒนธรรมไทย	ศิลปวัฒนธรรมไทย
ป.๖	๓. มีส่วนร่วมในขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย	ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย
ม.๑	๓. เห็นคุณค่าและอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย	ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย
ม.๒	๓. เห็นคุณค่า อนุรักษ์ และสืบสาน ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย	ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย
ม.๓	๓. เห็นคุณค่า อนุรักษ์ สืบสาน และประยุกต์ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย	ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย
ม.๔ - ๖	๓. เห็นคุณค่า อนุรักษ์ สืบสาน ประยุกต์ และเผยแพร่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย	ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย

จุดเน้นที่ ๒ รักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

การเห็นคุณค่าและการแสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

ชั้น	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้
ป.๑	๔. เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์	๑. กิจกรรมเกี่ยวกับชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ๒. วันสำคัญของชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์
	๕. ปฏิบัติตนตามพระบรมราโชวาท หลักการทรงงาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	๑. พระบรมราโชวาท - การออม - การประหยัด ๒. หลักการทรงงาน - ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด - ความซื่อสัตย์ สุจริต จริ่งใจต่อกัน
ป.๒	๔. เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์	๑. กิจกรรมเกี่ยวกับชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ๒. วันสำคัญของชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์
	๕. ปฏิบัติตนตามพระบรมราโชวาท หลักการทรงงาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	๑. พระบรมราโชวาท - ความขยัน - ความอดทน ๒. หลักการทรงงาน - การพึ่งตนเอง - รู้ รัก สามัคคี
ป.๓	๔. เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์	๑. กิจกรรมเกี่ยวกับชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ๒. วันสำคัญของชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์
	๕. ปฏิบัติตนตามพระบรมราโชวาท หลักการทรงงาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	๑. พระบรมราโชวาท - ความซื่อสัตย์ - ความเสียสละ ๒. หลักการทรงงาน - การมีส่วนร่วม - ความเพียร: พระมหาชนก

ชั้น	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้
ป.๔	๔. เห็นความสำคัญและแสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์	- การใช้สินค้าไทย - การดูแลรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ - การรักษาสาธารณสุขสมบัติ - การปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี - การปฏิบัติตนตามพระราชจริยวัตรและพระจริยวัตร
	๕. ปฏิบัติตนตามพระบรมราโชวาทหลักการทรงงาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	๑. พระบรมราโชวาท - การมีวินัย - การข่มใจ ๒. หลักการทรงงาน - ประโยชน์ส่วนรวม - พออยู่พอกิน
ป.๕	๔. เห็นคุณค่าและแสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์	- การใช้สินค้าไทย - การดูแลรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ - การรักษาสาธารณสุขสมบัติ - การปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี - การปฏิบัติตนตามพระราชจริยวัตรและพระจริยวัตร
	๕. ปฏิบัติตนตามพระบรมราโชวาทหลักการทรงงาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	๑. พระบรมราโชวาท - เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ - ความสามัคคี ๒. หลักการทรงงาน - ทำตามลำดับขั้น - ทำงานอย่างมีความสุข
ป.๖	๔. เห็นคุณค่าและแนะนำผู้อื่นให้แสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์	- การใช้สินค้าไทย - การดูแลรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ - การรักษาสาธารณสุขสมบัติ - การปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี - การปฏิบัติตนตามพระราชจริยวัตรและพระจริยวัตร
	๕. ปฏิบัติตนตามพระบรมราโชวาทหลักการทรงงาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	๑. พระบรมราโชวาท - ความใฝ่รู้ - ความกตัญญูกตเวทิตะ ๒. หลักการทรงงาน - องค์กรรวม - ทำให้ง่าย

ชั้น	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้
ม.๑	๔. เป็นแบบอย่างของความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์	การปฏิบัติตนที่แสดงออกถึง - ความรักชาติ - การยึดมั่นในศาสนา - การเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
	๕. ประยุกต์และเผยแพร่พระบรมราโชวาท หลักการทรงงาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	๑. พระบรมราโชวาท - มีเหตุผล - รอบคอบ ๒. หลักการทรงงาน - การใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ - การปลูกป่าในใจคน
ม.๒	๔. เป็นแบบอย่างและแนะนำผู้อื่นให้มี ความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์	การปฏิบัติตนที่แสดงออกถึง - ความรักชาติ - การยึดมั่นในศาสนา - การเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
	๕. ประยุกต์และเผยแพร่พระบรมราโชวาท หลักการทรงงาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	๑. พระบรมราโชวาท - การมีสติ - ความขยันอดทน ๒. หลักการทรงงาน - ภูมิสังคม - ขาดทุนคือกำไร
ม.๓	๔. เป็นแบบอย่างและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่แสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์	การปฏิบัติตนที่แสดงออกถึง - ความรักชาติ - การยึดมั่นในศาสนา - การเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
	๕. ประยุกต์และเผยแพร่พระบรมราโชวาท หลักการทรงงาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	๑. พระบรมราโชวาท - การเสียสละ - ความซื่อสัตย์ ๒. หลักการทรงงาน - ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ - แก้ปัญหาที่จุดเล็ก

ชั้น	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้
ม.๔ - ๖	๔. เป็นแบบอย่าง มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม และสนับสนุนให้ผู้อื่นแสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์	การปฏิบัติตนที่แสดงออกถึง - ความรักชาติ - การยึดมั่นในศาสนา - การเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
	๕. เป็นแบบอย่าง ประยุกต์ และเผยแพร่พระบรมราโชวาท หลักการทรงงาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	๑. พระบรมราโชวาท - การมีระเบียบวินัย - ความสามัคคี ๒. หลักการทรงงาน - ระเบิดจากข้างใน - ไม่ติดตำรา - บริการรวมที่จุดเดียว - ใช้ธรรมปราบอธรรม

จุดเน้นที่ ๓ ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๓.๑ การดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย

ชั้น	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้
ป.๑	๖. ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในห้องเรียน	ข้อตกลง กติกา และหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในห้องเรียน - การรักษาความสะอาด - การรักษาของใช้ร่วมกัน - การส่งงาน
ป.๒	๖. ปฏิบัติตนตามกฎ ระเบียบ และหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในโรงเรียน	กฎ ระเบียบ และหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในโรงเรียน - การแต่งกาย - การเข้าแถว - การดูแลพื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย
ป.๓	๖. ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา กฎ ระเบียบ และหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในห้องเรียนและโรงเรียน	ข้อตกลง กติกา กฎ ระเบียบ และหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในห้องเรียนและโรงเรียน - การใช้สิ่งของ เครื่องใช้ และสถานที่ของส่วนรวม - การดูแลรักษาสิ่งของ เครื่องใช้ และสถานที่ของส่วนรวม
ป.๔	๖. มีส่วนร่วมในการสร้างและปฏิบัติตามข้อตกลง กติกา ของห้องเรียน	๑. ข้อตกลง กติกา ในห้องเรียน - การรักษาความสะอาด - การรักษาของใช้ร่วมกัน - การส่งงาน ๒. การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างข้อตกลง กติกา ด้วยหลักเหตุและผล และยึดถือประโยชน์ส่วนรวม
ป.๕	๖. มีส่วนร่วมในการสร้างและปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ของโรงเรียน	๑. กฎ ระเบียบ ในโรงเรียน - การรักษาความสะอาด - การรักษาของใช้ร่วมกัน - การดูแลพื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย ๒. การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างกฎ ระเบียบ ด้วยหลักเหตุและผล และยึดถือประโยชน์ส่วนรวม
ป.๖	๖. ปฏิบัติตนและแนะนำผู้อื่นให้ปฏิบัติตามข้อตกลง กติกา กฎ ระเบียบ ของห้องเรียนและโรงเรียน	ข้อตกลง กติกา กฎ ระเบียบ ในห้องเรียนและโรงเรียน - การใช้สิ่งของ เครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่ของส่วนรวม - การดูแลรักษาสิ่งของ เครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่ของส่วนรวม

ชั้น	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้
ม.๑	๖. ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถี- ประชาธิปไตย	พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย - มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม - การตัดสินใจโดยใช้เหตุผล
ม.๒	๖. ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถี- ประชาธิปไตย	พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย - การติดตามข่าวสารบ้านเมือง - ความกล้าหาญทางจริยธรรม - การเป็นผู้นำ และการเป็นสมาชิกที่ดี
ม.๓	๖. ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถี- ประชาธิปไตย	พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย - การใช้สิทธิและหน้าที่ - การใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบ - การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเลือกตั้ง
ม.๔ - ๖	๖. เป็นแบบอย่างและส่งเสริมสนับสนุนให้ ผู้อื่นเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย - การเป็นผู้นำและการเป็นสมาชิกที่ดี - การใช้สิทธิและหน้าที่ - การใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบ - ความกล้าหาญทางจริยธรรม - การเสนอแนะทางการแก้ปัญหาสังคมต่อสาธารณะ - การติดตามและประเมินข่าวสารทางการเมือง และ การรู้เท่าทันสื่อ - การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง

๓.๒ การมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์
ทรงเป็นประมุข

ชั้น	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้
ป.๑	๗. ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของครอบครัว และห้องเรียน	บทบาทหน้าที่ของการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและห้องเรียน - เชื้อพ้องคำสั่งสอนของพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ และครู
ป.๒	๗. ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของห้องเรียน และโรงเรียน	บทบาทหน้าที่ของการเป็นสมาชิกที่ดีของห้องเรียนและโรงเรียน - การเป็นผู้นำและการเป็นสมาชิกที่ดี - หน้าที่และความรับผิดชอบ
ป.๓	๗. ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของห้องเรียน และโรงเรียน	๑. บทบาทหน้าที่ของการเป็นสมาชิกที่ดีของห้องเรียนและโรงเรียน - การใช้สิทธิและหน้าที่ - การใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบ ๒. กิจกรรมต่าง ๆ ของห้องเรียนและโรงเรียน
ป.๔	๗. ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ที่มีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อการตัดสินใจในกิจกรรมของครอบครัวและห้องเรียน	๑. บทบาทหน้าที่ของการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและห้องเรียน - การเป็นผู้นำและการเป็นสมาชิกที่ดี - การมีเหตุผลและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น - การปฏิบัติตามเสียงข้างมากและยอมรับเสียงข้างน้อย ๒. กิจกรรมต่าง ๆ ของครอบครัวและห้องเรียน
ป.๕	๗. ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ที่มีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อการตัดสินใจในกิจกรรมของห้องเรียนและโรงเรียน	๑. บทบาทหน้าที่ของการเป็นสมาชิกที่ดีของห้องเรียนและโรงเรียน - การยึดถือหลักความจริง ความดีงาม ความถูกต้อง และหลักเหตุผล - การยึดถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ - การยึดหลักความเสมอภาคและความยุติธรรม ๒. กิจกรรมต่าง ๆ ของห้องเรียนและโรงเรียน
ป.๖	๗. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ที่มีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อการตัดสินใจในกิจกรรมของห้องเรียน และโรงเรียน	๑. บทบาทหน้าที่ของการเป็นสมาชิกที่ดีของห้องเรียนและโรงเรียน - การเป็นผู้นำและการเป็นสมาชิกที่ดี - การยึดถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ - การใช้สิทธิและหน้าที่ - การใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบ ๒. กิจกรรมต่าง ๆ ของห้องเรียนและโรงเรียน

ชั้น	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้
ม.๑	๗. มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจ ตรวจสอบข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ ในกิจกรรมต่าง ๆ	๑. การมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจ ต่อกิจกรรมของห้องเรียน และโรงเรียน ๒. การตรวจสอบข้อมูล
ม.๒	๗. มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจ ตรวจสอบข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ ในกิจกรรมต่าง ๆ และรู้ทันข่าวสาร	๑. การมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจ ต่อกิจกรรมของห้องเรียน และโรงเรียน ๒. การตรวจสอบข้อมูล ๓. การรู้ทันข่าวสาร
ม.๓	๗. มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจ ตรวจสอบข้อมูล ตรวจสอบการทำหน้าที่ของ บุคคลเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ	๑. การมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจ ต่อกิจกรรมของห้องเรียน และโรงเรียน ๒. การตรวจสอบข้อมูล ๓. การตรวจสอบการทำหน้าที่ของบุคคล
ม.๔ - ๖	๗. ประยุกต์ใช้กระบวนการประชาธิปไตย ในการวิพากษ์ประเด็นนโยบายสาธารณะ ที่ตนสนใจ	การประยุกต์ใช้กระบวนการประชาธิปไตย ในการวิพากษ์ประเด็นนโยบายสาธารณะ
	๘. มีส่วนร่วมและตัดสินใจเลือกตั้ง อย่างมีวิจารณญาณ	การมีส่วนร่วมและการตัดสินใจเลือกตั้ง อย่างมีวิจารณญาณ
	๙. รู้ทันข่าวสารและรู้ทันสื่อ	การรู้ทันข่าวสารและการรู้ทันสื่อ
	๑๐. คัดการณ์เหตุการณ์ล่วงหน้า บนพื้นฐานของข้อมูล	การคาดการณ์เหตุการณ์ล่วงหน้าบนพื้นฐาน ของข้อมูล

จุดเน้นที่ ๔ ความปรองดอง สมานฉันท์

๔.๑ การอยู่ร่วมกันในสังคมแห่งความหลากหลาย

ชั้น	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้
ป.๑	๘. ยอมรับความเหมือนและความแตกต่างของตนเองและผู้อื่น	ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคล ในเรื่องเชื้อชาติ ภาษา เพศ สุขภาพ ความพิการ ความสามารถ ถิ่นกำเนิด ฯลฯ
ป.๒	๘. ยอมรับความเหมือนและความแตกต่างของตนเองและผู้อื่น	
ป.๓	๘. ยอมรับและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ	๑. ความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคล ในเรื่องเชื้อชาติ ภาษา เพศ สุขภาพ ความพิการ ความสามารถ ถิ่นกำเนิด สถานะของบุคคล ฯลฯ ๒. การอยู่ร่วมกันอย่างสันติและการพึ่งพาซึ่งกัน และกัน - ไม่รังแก ไม่ทำร้าย - ไม่ล้อเลียน - ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่งปัน
ป.๔	๘. ยอมรับและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ และพึ่งพาซึ่งกันและกัน	
ป.๕	๘. ยอมรับความหลากหลายทางสังคม- วัฒนธรรมในท้องถิ่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่น อย่างสันติและพึ่งพาซึ่งกันและกัน	๑. ความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรมในท้องถิ่น ในเรื่องวิถีชีวิต วัฒนธรรม ศาสนา สิ่งแวดล้อม ๒. การอยู่ร่วมกันอย่างสันติและการพึ่งพาซึ่งกัน และกัน - เคารพซึ่งกันและกัน - ไม่แสดงกิริยาและวาจาดูหมิ่นผู้อื่น - ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่งปัน
ป.๖	๘. ยอมรับความหลากหลายทางสังคม- วัฒนธรรมในประเทศไทย และอยู่ร่วมกับ ผู้อื่นอย่างสันติและพึ่งพาซึ่งกันและกัน	๑. ความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรมในประเทศ ไทย ในเรื่องวิถีชีวิต วัฒนธรรม ศาสนา สิ่งแวดล้อม ๒. การอยู่ร่วมกันอย่างสันติและการพึ่งพาซึ่งกัน และกัน - เคารพซึ่งกันและกัน - ไม่แสดงกิริยาและวาจาดูหมิ่นผู้อื่น - ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่งปัน

ชั้น	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้
ม.๑	๘. ยอมรับความหลากหลายทางสังคม-วัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และอยู่ร่วมกันอย่างสันติและพึ่งพาซึ่งกันและกัน	๑. ความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในเรื่องวิถีชีวิต วัฒนธรรม ศาสนา สิ่งแวดล้อม ๒. การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม และการพึ่งพาซึ่งกันและกัน - เคารพซึ่งกันและกัน - ไม่แสดงกิริยาและวาจาดูหมิ่นผู้อื่น - ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่งปัน
ม.๒	๘. เห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในภูมิภาคเอเชียอย่างสันติ และพึ่งพาซึ่งกันและกัน	๑. ความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชีย ในเรื่องวิถีชีวิต วัฒนธรรม ศาสนา สิ่งแวดล้อม ๒. การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม และการพึ่งพาซึ่งกันและกัน - เคารพซึ่งกันและกัน - ไม่แสดงกิริยาและวาจาดูหมิ่นผู้อื่น - ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่งปัน
ม.๓	๘. เห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกอย่างสันติ และพึ่งพาซึ่งกันและกัน	๑. ความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรมในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก ในเรื่องวิถีชีวิต วัฒนธรรม ศาสนา สิ่งแวดล้อม ๒. การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม และการพึ่งพาซึ่งกันและกัน - เคารพซึ่งกันและกัน - ไม่แสดงกิริยาและวาจาดูหมิ่นผู้อื่น - ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่งปัน
ม.๔-๖	๑๑. ยอมรับในอัตลักษณ์และเคารพความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรม	๑. อัตลักษณ์และความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรม ๒. การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม และการพึ่งพาซึ่งกันและกัน - เคารพซึ่งกันและกัน - ไม่แสดงกิริยาและวาจาดูหมิ่นผู้อื่น - ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่งปัน
	๑๒. เห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและพึ่งพาซึ่งกันและกัน	

๔.๒ การจัดการความขัดแย้งและสันติวิธี

ชั้น	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้
ป.๑	๙. ยกตัวอย่างความขัดแย้งในห้องเรียน และเสนอวิธีการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี	ความขัดแย้งในห้องเรียน และวิธีการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี ในกรณี - ความคิดเห็นไม่ตรงกัน - การละเมิดสิทธิของผู้อื่น
ป.๒	๙. ยกตัวอย่างความขัดแย้งในโรงเรียน และเสนอวิธีการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี	ความขัดแย้งในโรงเรียนและวิธีการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี ในกรณี - หน้าที่และความรับผิดชอบ - การใช้ของส่วนรวม
ป.๓	๙. ยกตัวอย่างความขัดแย้งในชุมชน และเสนอวิธีการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี	ความขัดแย้งในชุมชนและวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี ในกรณี - การใช้สาธารณสมบัติ - การรักษาสิ่งแวดล้อม
ป.๔	๙. วิเคราะห์ปัญหาความขัดแย้งในท้องถิ่น และเสนอแนวทางการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี	ความขัดแย้งในท้องถิ่น และแนวทางการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี ในกรณี - การใช้สาธารณสมบัติ - การรักษาสิ่งแวดล้อม
ป.๕	๙. วิเคราะห์ปัญหาความขัดแย้งในภูมิภาคของตนเอง และเสนอแนวทางการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี	ความขัดแย้งในภูมิภาคของตนเอง และแนวทางการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี - การจัดการทรัพยากร (น้ำ ป่าไม้ ที่ดิน) - การขัดแย้งทางความคิด
ป.๖	๙. วิเคราะห์ปัญหาความขัดแย้งในประเทศไทย และเสนอแนวทางการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี	ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในประเทศไทย และแนวทางการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี - การละเมิดสิทธิ - การรักษาสิ่งแวดล้อม
ม.๑	๙. มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี	๑. ความขัดแย้ง - การทะเลาะวิวาท - ความคิดเห็นไม่ตรงกัน ๒. การแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี - การเจรจาไกล่เกลี่ย - การเจรจาต่อรอง - การระงับความขัดแย้ง

ชั้น	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้
ม.๒	๙. มีส่วนร่วมและเสนอแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี	๑. ความขัดแย้ง - การละเมิดสิทธิ - การใช้ของส่วนรวม ๒. การแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี - การเจรจาไกล่เกลี่ย - การเจรจาต่อรอง - การระงับความขัดแย้ง
ม.๓	๙. มีส่วนร่วมและเสนอแนวทางการป้องกันปัญหาความขัดแย้ง	๑. ความขัดแย้ง - ทศนคติ ความคิด ความเชื่อ - ชู้สาว ๒. การป้องกันปัญหาความขัดแย้ง
ม.๔ - ๖	๑๓. มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเมื่อเกิดความขัดแย้งโดยสันติวิธี และสร้างเครือข่ายการป้องกันปัญหาความขัดแย้ง	๑. การแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี - การเจรจาไกล่เกลี่ย - การเจรจาต่อรอง - การระงับความขัดแย้ง ๒. การสร้างเครือข่ายการป้องกันปัญหาความขัดแย้ง

จุดเน้นที่ ๕ ความมีวินัยในตนเอง

ซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

ชั้น	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้
ป.๑ - ๓	๑๐. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง	คุณลักษณะของผู้มีวินัยในตนเอง - ความซื่อสัตย์สุจริต - ขยันหมั่นเพียร อดทน - ใฝ่หาความรู้ - ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ - ยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง (การพัฒนาผู้เรียนให้มีวินัยในตนเองให้นำไปบูรณาการ กับผลการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ของจุดเน้น ที่ ๑ - ๔ ที่เกี่ยวข้อง)
ป.๔ - ๖	๑๐. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง	
ม.๑ - ๓	๑๐. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง	
ม.๔ - ๖	๑๔. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง	

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง

๑. ระดับประถมศึกษา

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

ส๑๑๒... หน้าที่พลเมือง ๑ เวลา ๔๐ ชั่วโมง

ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทไทย ในเรื่องการแสดงความเคารพ การรับประทานอาหาร การทักทายด้วยวาจา และยิ้ม แสดงออกถึงความกตัญญูต่อบุคคลในครอบครัว เห็นความสำคัญของภาษาไทย ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัย ในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ปฏิบัติตนตามพระบรมราโชวาท ในเรื่องการออมและการประหยัด หลักการทรงงาน ในเรื่องการประหยัด ความเรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด ความซื่อสัตย์สุจริตและจริงใจต่อกัน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในห้องเรียน ในเรื่องการรักษาความสะอาด การรักษาของใช้ร่วมกัน และการส่งงาน ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของครอบครัวและห้องเรียน ในเรื่องการเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่และครู ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

ยอมรับความเหมือนและความแตกต่างของตนเองและผู้อื่น ในเรื่องเชื้อชาติ ภาษา เพศ สุขภาพ ความพิการ ความสามารถ ถิ่นกำเนิด ฯลฯ ยกตัวอย่างความขัดแย้งในห้องเรียน ในกรณีความคิดเห็นไม่ตรงกัน การละเมิดสิทธิของผู้อื่น และเสนอวิธีการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต อดทน และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และกระบวนการแก้ปัญหา

เพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะที่ดีของคนไทย ภาคภูมิใจและรักษาไว้ซึ่งความเป็นไทย แสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ สามารถจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี และมีวินัยในตนเอง

ผลการเรียนรู้

๑. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทไทย
๒. แสดงออกถึงความกตัญญูต่อบุคคลในครอบครัว
๓. เห็นความสำคัญของภาษาไทย
๔. เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์
๕. ปฏิบัติตนตามพระบรมราโชวาท หลักการทรงงาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
๖. ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในห้องเรียน
๗. ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของครอบครัวและห้องเรียน
๘. ยอมรับความเหมือนและความแตกต่างของตนเองและผู้อื่น
๙. ยกตัวอย่างความขัดแย้งในห้องเรียนและเสนอวิธีการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี
๑๐. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง

รวมทั้งหมด ๑๐ ผลการเรียนรู้

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

ส๑๒๒... หน้าที่พลเมือง ๒ เวลา ๔๐ ชั่วโมง

ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทไทย ในเรื่องการพูดด้วยถ้อยคำไพเราะและการมีกิริยาสุภาพอ่อนน้อม แสดงออกถึงความกตัญญูทักท้วงที่ต่อบุคคลในโรงเรียน เห็นประโยชน์ของการแต่งกายด้วยผ้าไทย ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ปฏิบัติตนตามพระบรมราโชวาท ในเรื่องความขยันและความอดทน หลักการทรงงาน ในเรื่องการพึ่งตนเองและรู้ รัก สามัคคี และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

ปฏิบัติตนตามกฎ ระเบียบ และหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในโรงเรียน ในเรื่องการแต่งกาย การเข้าแถว การดูแลพื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของห้องเรียนและโรงเรียน ในเรื่องความเป็นผู้นำและการเป็นสมาชิกที่ดี หน้าที่และความรับผิดชอบ ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

ยอมรับความเหมือนและความแตกต่างของตนเองและผู้อื่น ในเรื่องเชื้อชาติ ภาษา เพศ สุขภาพ ความพิการ ความสามารถ ถิ่นกำเนิด ฯลฯ ยกตัวอย่างความขัดแย้งในโรงเรียน ในกรณีหน้าที่และความรับผิดชอบ และการใช้ของส่วนรวม และเสนอวิธีการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต อดทน และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และกระบวนการแก้ปัญหา

เพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะที่ดีของคนไทย ภาคภูมิใจและรักษาไว้ซึ่งความเป็นไทย แสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ สามารถจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี และมีวินัยในตนเอง

ผลการเรียนรู้

๑. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทไทย
๒. แสดงออกถึงความกตัญญูทักท้วงที่ต่อบุคคลในโรงเรียน
๓. เห็นประโยชน์ของการแต่งกายด้วยผ้าไทย
๔. เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์
๕. ปฏิบัติตนตามพระบรมราโชวาท หลักการทรงงาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
๖. ปฏิบัติตนตามกฎ ระเบียบ และหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในโรงเรียน
๗. ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของห้องเรียนและโรงเรียน
๘. ยอมรับความเหมือนและความแตกต่างของตนเองและผู้อื่น
๙. ยกตัวอย่างความขัดแย้งในโรงเรียนและเสนอวิธีการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี
๑๐. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง

รวมทั้งหมด ๑๐ ผลการเรียนรู้

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

ส๑๓๒... หน้าที่พลเมือง ๓ เวลา ๔๐ ชั่วโมง

ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทไทย ในเรื่องการต้อนรับผู้มาเยือน และการปฏิบัติตนตามกาลเทศะ แสดงออกถึงความกตัญญูทักท้วงต่อบุคคลในชุมชน เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่องต่าง ๆ ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ปฏิบัติตนตามพระบรมราโชวาท ในเรื่องความซื่อสัตย์และความเสียสละ หลักการทรงงาน ในเรื่องการมีส่วนร่วมและความเพียร และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา กฎ ระเบียบ และหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในห้องเรียนและโรงเรียน ในเรื่องการใช้และการดูแลรักษาสิ่งของ เครื่องใช้และสถานที่ของส่วนรวม ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของห้องเรียนและโรงเรียน ในเรื่องการใช้สิทธิและหน้าที่ และการใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบ มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของห้องเรียนและโรงเรียน ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

ยอมรับความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคล ในเรื่องเชื้อชาติ ภาษา เพศ สุขภาพ ความพิการ ความสามารถ ถิ่นกำเนิด สถานะของบุคคล ฯลฯ อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติและพึ่งพาซึ่งกันและกัน ด้วยการไม่รังแก ไม่ทำร้าย ไม่ล้อเลียน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และแบ่งปัน ยกตัวอย่างความขัดแย้งในชุมชน ในกรณีการใช้สาธารณสมบัติและการรักษาสิ่งแวดล้อม และเสนอวิธีการปัญหาโดยสันติวิธี ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต อดทน และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และกระบวนการแก้ปัญหา

เพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะที่ดีของคนไทย ภาคภูมิใจและรักชาติไว้ซึ่งความเป็นไทย แสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ สามารถจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี และมีวินัยในตนเอง

ผลการเรียนรู้

๑. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทไทย
๒. แสดงออกถึงความกตัญญูทักท้วงต่อบุคคลในชุมชน
๓. เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น
๔. เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับชาติ ศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์
๕. ปฏิบัติตนตามพระบรมราโชวาท หลักการทรงงาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
๖. ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา กฎ ระเบียบ และหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในห้องเรียนและโรงเรียน
๗. ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของห้องเรียนและโรงเรียน
๘. ยอมรับและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ
๙. ยกตัวอย่างความขัดแย้งในชุมชนและเสนอวิธีการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี
๑๐. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง

รวมทั้งหมด ๑๐ ผลการเรียนรู้

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

ส๑๔๒... หน้าที่พลเมือง ๔ เวลา ๔๐ ชั่วโมง

เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทไทยในพิธีการต่าง ๆ ในเรื่องการกล่าวคำต้อนรับ การแนะนำตัวเองและแนะนำสถานที่ แสดงออกถึงความกตัญญูทักทายต่อผู้ทำประโยชน์ในสังคม มีส่วนร่วมในขนบธรรมเนียมประเพณีไทยในท้องถิ่น ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต อดทน และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

เห็นความสำคัญและแสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ในเรื่องการใช้สินค้าไทย ดูแลรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุและสาธารณสมบัติ ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี ปฏิบัติตนตามพระราชจริยวัตรและพระจริยวัตร ปฏิบัติตนตามพระบรมราโชวาท ในเรื่องการมีวินัยและการข่มใจ หลักการทรงงาน ในเรื่องประโยชน์ส่วนรวมและพอยู่พอกิน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

มีส่วนร่วมในการสร้างและปฏิบัติตามข้อตกลง กติกาของห้องเรียน ในเรื่องการรักษาความสะอาด การรักษาของใช้ร่วมกันและการส่งงาน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างข้อตกลง กติกาด้วยหลักเหตุผลและยึดถือประโยชน์ส่วนรวม ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและห้องเรียน ในเรื่องการเป็นผู้นำและการเป็นสมาชิกที่ดี การมีเหตุผล ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และการปฏิบัติตามเสียงข้างมากและยอมรับเสียงข้างน้อย มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจในกิจกรรมของครอบครัวและห้องเรียน ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

ยอมรับความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคล ในเรื่องเชื้อชาติ ภาษา เพศ สุขภาพ ความพิการ ความสามารถ ถิ่นกำเนิด สถานะของบุคคล ฯลฯ อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติและพึงพาซึ่งกันและกัน ในเรื่องการไม่รังแก ไม่ทำร้าย ไม่ล้อเลียน ช่วยเหลือซึ่งกันและกันและแบ่งปัน วิเคราะห์ปัญหาความขัดแย้งในท้องถิ่น ในกรณีการใช้สาธารณสมบัติและการรักษาสสิ่งแวดล้อม และเสนอแนวทางการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต อดทน และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และกระบวนการแก้ปัญหา

เพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะที่ดีของคนไทย ภาคภูมิใจและรักษาไว้ซึ่งความเป็นไทย แสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ สามารถจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี และมีวินัยในตนเอง

ผลการเรียนรู้

๑. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทไทย
๒. แสดงออกถึงความกตัญญูทักทายต่อผู้ทำประโยชน์ในสังคม
๓. มีส่วนร่วมในขนบธรรมเนียมประเพณีไทย
๔. เห็นความสำคัญและแสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
๕. ปฏิบัติตนตามพระบรมราโชวาท หลักการทรงงาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
๖. มีส่วนร่วมในการสร้างและปฏิบัติตามข้อตกลง กติกาของห้องเรียน
๗. ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจในกิจกรรมของครอบครัวและห้องเรียน
๘. ยอมรับและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ และพึงพาซึ่งกันและกัน
๙. วิเคราะห์ปัญหาความขัดแย้งในท้องถิ่นและเสนอแนวทางการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี
๑๐. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง

รวมทั้งหมด ๑๐ ผลการเรียนรู้

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

๑๑๕๒... หน้าที่พลเมือง ๕ เวลา ๔๐ ชั่วโมง

เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทไทยในการสนทนา การปฏิบัติตนตามกาลเทศะ และการต้อนรับผู้มาเยือน รู้คุณค่า ใช้อย่างประหยัด คำนึงและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีส่วนร่วมในศิลปวัฒนธรรมไทย ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

เห็นคุณค่าและแสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ด้วยการใช้สินค้าไทย ดูแลรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุและสาธารณสมบัติ ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี ปฏิบัติตนตามพระราชจริยวัตรและพระจริยวัตร ปฏิบัติตนตามพระบรมราโชวาท ในเรื่องความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และความสามัคคี หลักการทรงงาน ในเรื่องการทำตามลำดับขั้นและทำงานอย่างมีความสุข และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

มีส่วนร่วมในการสร้างและปฏิบัติตนตามกฎหมาย ระเบียบของโรงเรียน ในการรักษาความสะอาด การรักษาของใช้ร่วมกันและการดูแลพื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างกฎ ระเบียบ ด้วยหลักเหตุผลและยึดถือประโยชน์ส่วนรวม ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของการเป็นสมาชิกที่ดีของห้องเรียน และโรงเรียน ในเรื่องการยึดถือหลักความจริง ความดีงาม ความถูกต้องและหลักเหตุผล การยึดถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ การยึดหลักความเสมอภาคและความยุติธรรม มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจ ในกิจกรรมของห้องเรียนและโรงเรียน ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

ยอมรับความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรมในท้องถิ่น ในเรื่องวิถีชีวิต วัฒนธรรม ศาสนาและสิ่งแวดล้อม อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติและพึ่งพากัน ด้วยการเคารพซึ่งกันและกัน ไม่แสดงกิริยา วาจาดูหมิ่นผู้อื่น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และแบ่งปัน วิเคราะห์ปัญหาความขัดแย้งในภูมิภาคของตนเอง ในเรื่องการจัดการทรัพยากร และการขัดแย้งทางความคิด และเสนอแนวทางการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และกระบวนการแก้ปัญหา

เพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะที่ดีของคนไทย ภาคภูมิใจและรักษาไว้ซึ่งความเป็นไทย แสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ สามารถจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี และมีวินัยในตนเอง

ผลการเรียนรู้

๑. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทไทย
๒. รู้คุณค่าและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๓. มีส่วนร่วมในศิลปวัฒนธรรมไทย
๔. เห็นคุณค่าและแสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
๕. ปฏิบัติตนตามพระบรมราโชวาท หลักการทรงงาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
๖. มีส่วนร่วมในการสร้างและปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของโรงเรียน
๗. ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจในกิจกรรมของห้องเรียนและโรงเรียน
๘. ยอมรับความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรมในท้องถิ่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ และพึ่งพาซึ่งกันและกัน
๙. วิเคราะห์ปัญหาความขัดแย้งในภูมิภาคของตนเองและเสนอแนวทางการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี
๑๐. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง

รวมทั้งหมด ๑๐ ผลการเรียนรู้

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

ส๑๖๒... หน้าที่พลเมือง ๖ เวลา ๔๐ ชั่วโมง

ปฏิบัติตนและชักชวนผู้อื่นให้มีมารยาทไทย ในเรื่องการแสดงความเคารพ การสนทนา การปฏิบัติตนตามกาลเทศะ และการต้อนรับผู้มาเยือน มีส่วนร่วมและชักชวนผู้อื่นให้อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีส่วนร่วมในขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

เห็นคุณค่าและแนะนำผู้อื่นให้แสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ด้วยการใช้สินค้าไทย ดูแลรักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุและสาธารณสมบัติ ปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดี ปฏิบัติตนตามพระราชจริยวัตรและพระจริยวัตร ปฏิบัติตนตามพระบรมราโชวาท ในเรื่องความใฝ่รู้ ความกตัญญู หลักการทรงงาน ในเรื่ององค์รวมและทำให้ง่าย และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

ปฏิบัติตนและแนะนำผู้อื่นให้ปฏิบัติตามข้อตกลง กติกา กฎ ระเบียบของห้องเรียนและโรงเรียน ในการใช้และดูแลรักษาสิ่งของ เครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่ของส่วนรวม เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ของการเป็นสมาชิกที่ดีของห้องเรียนและโรงเรียน ด้วยการเป็นผู้นำและการเป็นสมาชิกที่ดี การยึดถือประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ การใช้สิทธิและหน้าที่ การใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบ มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจ ในกิจกรรมของห้องเรียนและโรงเรียน ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

ยอมรับความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรมในประเทศไทย ในเรื่องวิถีชีวิต วัฒนธรรม ศาสนาและสิ่งแวดล้อม อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติและพึ่งพากัน ในเรื่องการเคารพซึ่งกันและกัน ไม่แสดงกิริยา วาจาดูหมิ่นผู้อื่น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และแบ่งปัน วิเคราะห์ปัญหาความขัดแย้งในประเทศไทย ในเรื่องการการละเมิดสิทธิการรักษาสิ่งแวดล้อม และเสนอแนวทางการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต อดทน และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

โดยใช้กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และกระบวนการแก้ปัญหา

เพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะที่ดีของคนไทย ภาควุฒิใจและรักษาไว้ซึ่งความเป็นไทย แสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ สามารถจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี และมีวินัยในตนเอง

ผลการเรียนรู้

๑. ปฏิบัติตนและชักชวนผู้อื่นให้มีมารยาทไทย
๒. มีส่วนร่วมและชักชวนผู้อื่นให้อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๓. มีส่วนร่วมในขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย
๔. เห็นคุณค่าและแนะนำผู้อื่นให้แสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
๕. ปฏิบัติตนตามพระบรมราโชวาท หลักการทรงงาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
๖. ปฏิบัติตนและแนะนำผู้อื่นให้ปฏิบัติตามข้อตกลง กติกา กฎ ระเบียบของห้องเรียนและโรงเรียน
๗. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจในกิจกรรมของห้องเรียนและโรงเรียน
๘. ยอมรับความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรมในประเทศไทย และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ และพึ่งพากันซึ่งกันและกัน
๙. วิเคราะห์ปัญหาความขัดแย้งในประเทศไทยและเสนอแนวทางการแก้ปัญหาโดยสันติวิธี
๑๐. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง

รวมทั้งหมด ๑๐ ผลการเรียนรู้

๒. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ส๒๑๒... หน้าที่พลเมือง ๑	๒๐ ชั่วโมง / ภาค	๐.๕ หน่วยกิต
ส๒๑๒... หน้าที่พลเมือง ๒	๒๐ ชั่วโมง / ภาค	๐.๕ หน่วยกิต

มีส่วนร่วมอนุรักษ์มรดกไทยในการแสดงความเคารพ การสนทนา การแต่งกาย การมีสัมมาคารวะ แสดงออกถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละต่อสังคม เห็นคุณค่าและอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ประยุกต์ และเผยแพร่พระบรมราโชวาท ในเรื่องมีเหตุผล รอบคอบ หลักการทรงงาน ในเรื่องการใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ การปลูกป่าในใจคน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่

ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม การตัดสินใจ โดยใช้เหตุผล มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจในกิจกรรมของห้องเรียนและโรงเรียน ตรวจสอบข้อมูล เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต อดทน ขยันหมั่นเพียร ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

ยอมรับความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในเรื่องวิถีชีวิต วัฒนธรรม ศาสนา สิ่งแวดล้อม อยู่ร่วมกันอย่างสันติและพึ่งพาซึ่งกันและกันและกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ด้วยการเคารพซึ่งกันและกัน ไม่แสดงกิริยาและวาจาดูหมิ่นผู้อื่น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่งปัน มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง โดยสันติวิธี ในเรื่องการทะเลาะวิวาท ความคิดเห็นไม่ตรงกัน ด้วยการเจรจาไกล่เกลี่ย การเจรจาต่อรอง การระงับ ความขัดแย้ง ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

โดยใช้กระบวนการกลุ่ม กระบวนการคิด กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการเผชิญสถานการณ์ กระบวนการ แก้ปัญหา กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ กระบวนการสร้างความตระหนัก กระบวนการสร้างค่านิยม และ กระบวนการสร้างเจตคติ

เพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะที่ดีของคนไทย ภาคภูมิใจในความเป็นไทย แสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่น ในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข มีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ จัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี และมีวินัย ในตนเอง

ผลการเรียนรู้

๑. มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกไทย
๒. แสดงออกถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละต่อสังคม
๓. เห็นคุณค่าและอนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย
๔. เป็นแบบอย่างของความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
๕. ประยุกต์และเผยแพร่พระบรมราโชวาท หลักการทรงงาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
๖. ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
๗. มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจ ตรวจสอบข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ
๘. ยอมรับความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และพึ่งพาซึ่งกันและกัน
๙. มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี
๑๐. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง

รวมทั้งหมด ๑๐ ผลการเรียนรู้

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ส๒๒๒... หน้าที่พลเมือง ๓	๒๐ ชั่วโมง / ภาค	๐.๕ หน่วยกิต
ส๒๒๒... หน้าที่พลเมือง ๔	๒๐ ชั่วโมง / ภาค	๐.๕ หน่วยกิต

มีส่วนร่วมและแนะนำผู้อื่นให้นุรักษ์มารยาทไทย ในการแสดงความเคารพ การสนทนา การแต่งกาย การมีสัมมาคารวะ แสดงออกและแนะนำผู้อื่นให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละต่อสังคม เห็นคุณค่า อนุรักษ์ และสืบสานขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่อง ความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างและแนะนำผู้อื่นให้มีการปฏิบัติตนที่แสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ประยูกต์ และเผยแพร่พระบรมราโชวาท ในเรื่องการมีสติ ความขยัน อดทน หลักการทรงงาน ในเรื่องภูมิสังคม ขาดทุนคือกำไร และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัย ในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่

ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ในเรื่องการติดตามข่าวสารบ้านเมือง ความกล้าหาญทางจริยธรรม การเป็นผู้นำและการเป็นสมาชิกที่ดี มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจต่อกิจกรรมของ ห้องเรียนและโรงเรียน ตรวจสอบข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ และรู้ทันข่าวสาร ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต อดทน ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ใฝ่หาความรู้ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

เห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในภูมิภาคเอเชียอย่างสันติ และพึงพาอาศัยซึ่งกันและกันโดยคำนึงถึง ความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชีย ในเรื่องวิถีชีวิต วัฒนธรรม ศาสนา สิ่งแวดล้อม การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมและการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ในเรื่องการเคารพซึ่งกันและกัน ไม่แสดงกิริยา และวาจาดูหมิ่นผู้อื่น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่งปัน มีส่วนร่วมและเสนอแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้ง โดยสันติวิธีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิ การใช้ของส่วนรวม ด้วยการเจรจาไกล่เกลี่ย การเจรจาต่อรอง การระงับ ความขัดแย้ง ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

โดยใช้กระบวนการกลุ่ม กระบวนการคิด กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการเผชิญสถานการณ์ กระบวนการ แก้ปัญหา กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ กระบวนการสร้างความตระหนัก กระบวนการสร้างค่านิยม และ กระบวนการสร้างเจตคติ

เพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะที่ดีของคนไทย ภาควิชาใจในความเป็นไทย แสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่น ในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข มีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ จัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี และมีวินัย ในตนเอง

ผลการเรียนรู้

๑. มีส่วนร่วมและแนะนำผู้อื่นให้นุรักษ์มารยาทไทย
๒. แสดงออกและแนะนำผู้อื่นให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละต่อสังคม
๓. เห็นคุณค่า อนุรักษ์ และสืบสานขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย
๔. เป็นแบบอย่างและแนะนำผู้อื่นให้มีความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
๕. ประยูกต์และเผยแพร่พระบรมราโชวาท หลักการทรงงาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
๖. ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
๗. มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจ ตรวจสอบข้อมูลเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในกิจกรรม ต่าง ๆ และรู้ทันข่าวสาร
๘. เห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในภูมิภาคเอเชียอย่างสันติ และพึ่งพาซึ่งกันและกัน
๙. มีส่วนร่วมและเสนอแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธี
๑๐. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง

รวมทั้งหมด ๑๐ ผลการเรียนรู้

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ส๒๓๒... หน้าที่พลเมือง ๕	๒๐ ชั่วโมง / ภาค	๐.๕ หน่วยกิต
ส๒๓๒... หน้าที่พลเมือง ๖	๒๐ ชั่วโมง / ภาค	๐.๕ หน่วยกิต

มีส่วนร่วม แนะนำผู้อื่นให้อนุรักษ์ และยกย่องผู้มีมารยาทไทย ในเรื่องการแสดงความเคารพ การสนทนา การแต่งกาย การมีสัมมาคารวะ แสดงออก แนะนำผู้อื่นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละต่อสังคม เห็นคุณค่า อนุรักษ์ สืบสาน และประยุกต์ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง และมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่แสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ประยุกต์และเผยแพร่พระบรมราโชวาท ในเรื่องการเสียสละ ความซื่อสัตย์ หลักการทรงงาน ในเรื่องศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ แก้ปัญหาที่จุดเล็ก ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่

ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ในเรื่องการใช้สิทธิและหน้าที่ การใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเลือกตั้ง มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจต่อกิจกรรมของห้องเรียนและโรงเรียน ตรวจสอบข้อมูล ตรวจสอบการทำหน้าที่ของบุคคลเพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

เห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในภูมิภาคเอเชียอย่างสันติและพึ่งพาซึ่งกันและกัน ท้ามกลางความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรมในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก ในเรื่องวิถีชีวิต วัฒนธรรม ศาสนา สิ่งแวดล้อม การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมและพึ่งพาซึ่งกันและกัน ในเรื่องการเคารพซึ่งกันและกัน ไม่แสดงกิริยาและวาจาดูหมิ่นผู้อื่น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่งปัน มีส่วนร่วมและเสนอแนวทางการป้องกันปัญหาความขัดแย้ง ในเรื่องทัศนคติ ความคิด ความเชื่อ ชั่วสาว ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

โดยใช้กระบวนการกลุ่ม กระบวนการคิด กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการเผชิญสถานการณ์ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ กระบวนการสร้างความตระหนัก กระบวนการสร้างค่านิยม และกระบวนการสร้างเจตคติ

เพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะที่ดีของคนไทย ภาควุฒิจาในความเป็นไทย แสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ จัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี และมีวินัยในตนเอง

ผลการเรียนรู้

๑. มีส่วนร่วม แนะนำผู้อื่นให้อนุรักษ์ และยกย่องผู้มีมารยาทไทย
๒. แสดงออก แนะนำผู้อื่น และมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ
๓. เห็นคุณค่า อนุรักษ์ สืบสาน และประยุกต์ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย
๔. เป็นแบบอย่างและมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่แสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
๕. ประยุกต์และเผยแพร่พระบรมราโชวาท หลักการทรงงาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
๖. ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
๗. มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจ ตรวจสอบข้อมูล ตรวจสอบการทำหน้าที่ของบุคคล เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ
๘. เห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกอย่างสันติ และพึ่งพาซึ่งกันและกัน
๙. มีส่วนร่วมและเสนอแนวทางการป้องกันปัญหาความขัดแย้ง
๑๐. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง

รวมทั้งหมด ๑๐ ผลการเรียนรู้

๓. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖

ส๓๐๒... หน้าที่พลเมือง ๑	๒๐ ชั่วโมง / ภาค	๐.๕ หน่วยกิต
ส๓๐๒... หน้าที่พลเมือง ๒	๒๐ ชั่วโมง / ภาค	๐.๕ หน่วยกิต

มีส่วนร่วมและแนะนำผู้อื่นให้อนุรักษ์และเผยแพร่มรดกไทยสู่สาธารณะ ในเรื่องการแสดงความเคารพ การสนทนา การแต่งกาย การมีสัมมาคารวะ เห็นคุณค่า อนุรักษ์ สืบสาน ประยุกต์และเผยแพร่ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความอดทน ฝ่าฝืนความรู้ และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่

ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม และสนับสนุนให้ผู้อื่นแสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ประยุกต์ และเผยแพร่ พระบรมราโชวาท ในเรื่องการเมืองระบอบวินัย ความสามัคคี หลักการทรงงาน ในเรื่องระบอบประชาธิปไตย ไม่ติดตำรา บริการรวมที่จุดเดียว ใช้ธรรมปราบอธรรม และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัย ในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ฝ่าฝืนความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างและส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้อื่นเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ในเรื่อง การเป็นผู้นำและการเป็นสมาชิกที่ดี การใช้สิทธิและหน้าที่ การใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบ ความกล้าหาญทางจริยธรรม การเสนอแนะทางการแก้ปัญหาสังคมต่อสาธารณะ การติดตามและประเมินข่าวสารทางการเมือง และการรู้เท่าทันสื่อ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ประยุกต์ใช้กระบวนการประชาธิปไตยในการวิพากษ์ ประเด็นนโยบายสาธารณะที่ตนสนใจ มีส่วนร่วมและตัดสินใจเลือกตั้งอย่างมีวิจารณญาณ รู้ทันข่าวสารและรู้ทันสื่อ คาดการณ์เหตุการณ์ล่วงหน้าบนพื้นฐานของข้อมูล ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ฝ่าฝืนความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

ยอมรับในอัตลักษณ์และเคารพความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกัน อย่างสันติ และพึ่งพาซึ่งกันและกันด้วยการเคารพซึ่งกันและกัน ไม่แสดงกิริยาและวาจาดูหมิ่นผู้อื่น ช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน แบ่งปัน ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความอดทน ฝ่าฝืนความรู้ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

โดยใช้กระบวนการกลุ่ม กระบวนการคิด กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการเผชิญสถานการณ์ กระบวนการ แก้ปัญหา กระบวนการสืบเสาะหาความรู้

เพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะที่ดีของคนไทย ภาควิชาใจในความเป็นไทย แสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่น ในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็น ประมุข มีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง มีวิจารณญาณในการเลือกตั้ง และการวิพากษ์นโยบายสาธารณะ อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ จัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี และมีวินัยในตนเอง

ผลการเรียนรู้

- มีส่วนร่วมและแนะนำผู้อื่นให้อนุรักษ์ และเผยแพร่มรดกไทยสู่สาธารณะ
- เห็นคุณค่า อนุรักษ์ สืบสาน ประยุกต์ และเผยแพร่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย
- เป็นแบบอย่าง มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม และสนับสนุนให้ผู้อื่นแสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
- เป็นแบบอย่าง ประยุกต์และเผยแพร่ พระบรมราโชวาท หลักการทรงงาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- เป็นแบบอย่างและส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้อื่นเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
- ประยุกต์ใช้กระบวนการประชาธิปไตยในการวิพากษ์ประเด็นนโยบายสาธารณะที่ตนสนใจ
- มีส่วนร่วมและตัดสินใจเลือกตั้งอย่างมีวิจารณญาณ
- รู้ทันข่าวสารและรู้ทันสื่อ
- คาดการณ์เหตุการณ์ล่วงหน้าบนพื้นฐานของข้อมูล
- ยอมรับในอัตลักษณ์และเคารพความหลากหลายในสังคมพหุวัฒนธรรม
- เห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และพึ่งพาซึ่งกันและกัน
- ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง

รวมทั้งหมด ๑๒ ผลการเรียนรู้

ส๓๐๒... หน้าที่พลเมือง ๓

๒๐ ชั่วโมง / ภาค

๐.๕ หน่วยกิต

ส๓๐๒... หน้าที่พลเมือง ๔

๒๐ ชั่วโมง / ภาค

๐.๕ หน่วยกิต

แสดงออก แนะนำผู้อื่น และยกย่องบุคคลที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละต่อสังคม ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องใฝ่หาความรู้

ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม และสนับสนุนให้ผู้อื่นแสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ประยุกต์ และเผยแพร่พระบรมราโชวาท ในเรื่องการมีระเบียบวินัย ความสามัคคี หลักการทรงงาน ในเรื่องระบอบประชาธิปไตย ไม่ติดตำรา บริการรวมที่จุดเดียว ใช้อธรรมปราบอธรรม และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างและส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้อื่นเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ในเรื่องการเป็นผู้นำและการเป็นสมาชิกที่ดี การใช้สิทธิและหน้าที่ การใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบ ความกล้าหาญทางจริยธรรม การเสนอแนะทางการแก้ปัญหาสังคมต่อสาธารณะ การติดตามและประเมินข่าวสารทางการเมือง และการรู้เท่าทันสื่อ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ประยุกต์ใช้กระบวนการประชาธิปไตยในการวิพากษ์ประเด็นนโยบายสาธารณะที่ตนสนใจ มีส่วนร่วมและตัดสินใจเลือกตั้งอย่างมีวิจารณญาณ รู้ทันข่าวสารและรู้ทันสื่อ คาดการณ์เหตุการณ์ล่วงหน้าบนพื้นฐานของข้อมูล ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ ยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเมื่อเกิดความขัดแย้งโดยสันติวิธี ด้วยการเจรจาไกล่เกลี่ย การเจรจาต่อรอง การระงับความขัดแย้ง และสร้างเครือข่ายป้องกันปัญหาความขัดแย้ง ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต อดทน และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

โดยใช้กระบวนการกลุ่ม กระบวนการคิด กระบวนการปฏิบัติ กระบวนการเผชิญสถานการณ์ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสืบเสาะหาความรู้

เพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะที่ดีของคนไทย ภาควิชาใจในความเป็นไทย แสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง มีวิจารณญาณในการเลือกตั้ง และการวิพากษ์นโยบายสาธารณะ อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ สามารถจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี และมีวินัยในตนเอง

ผลการเรียนรู้

๑. แสดงออก แนะนำผู้อื่น และยกย่องบุคคลที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละ
๒. เป็นแบบอย่าง มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม และสนับสนุนให้ผู้อื่นแสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
๓. เป็นแบบอย่าง ประยุกต์ และเผยแพร่ พระบรมราโชวาท หลักการทรงงาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
๔. เป็นแบบอย่างและส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้อื่นเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
๕. ประยุกต์ใช้กระบวนการประชาธิปไตยในการวิพากษ์ประเด็นนโยบายสาธารณะที่ตนสนใจ
๖. มีส่วนร่วมและตัดสินใจเลือกตั้งอย่างมีวิจารณญาณ
๗. รู้ทันข่าวสารและรู้ทันสื่อ
๘. คาดการณ์เหตุการณ์ล่วงหน้าบนพื้นฐานของข้อมูล
๙. มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเมื่อเกิดความขัดแย้งโดยสันติวิธีและสร้างเครือข่ายการป้องกันปัญหาความขัดแย้ง
๑๐. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง

รวมทั้งหมด ๑๐ ผลการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง

ลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้

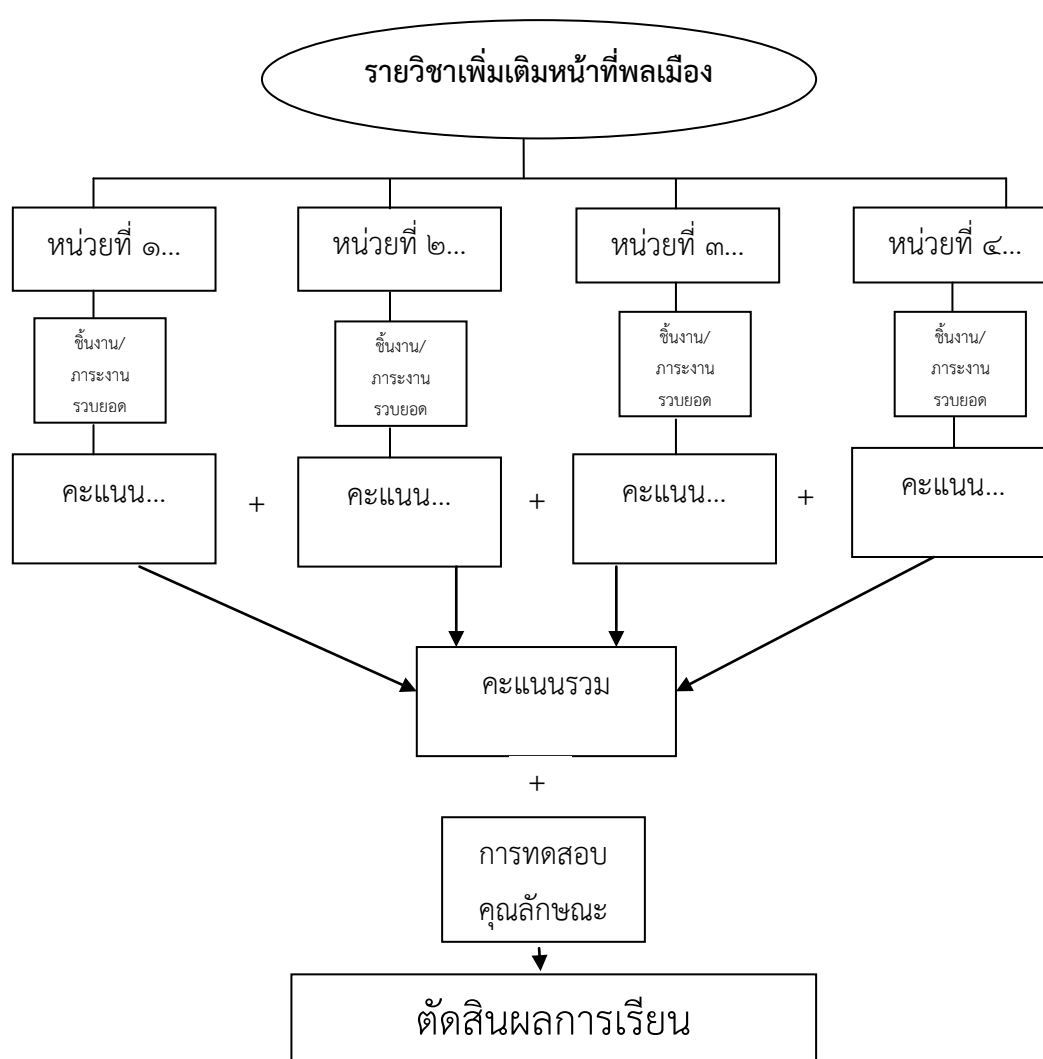
๑. การจัดการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมืองตามจุดเน้นทั้ง ๕ นั้น มีเป้าหมายสำคัญเพื่อให้เยาวชนมีลักษณะที่ดีของคนไทย เห็นคุณค่าและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณีไทย เห็นคุณค่าและแสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย มีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมแห่งความหลากหลายและจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธี ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยมหลัก ๑๒ ประการ
๒. รายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง มีผลการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายเน้นให้ผู้เรียนตระหนักและเห็นคุณค่าในเรื่องที่เรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นการต่อยอดการเรียนรู้จากรายวิชาพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑
๓. การจัดการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง สามารถจัดทำได้ ๒ ลักษณะ คือ
 - ๓.๑ การจัดการเรียนรู้ตามจุดเน้นแต่ละจุดเน้น โดยบูรณาการจุดเน้นที่ ๕ ความมีวินัยในตนเอง ที่สอดคล้องกับผลการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ของจุดเน้นที่ ๑ - ๔ ที่เกี่ยวข้อง
 - ๓.๒ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทั้ง ๕ จุดเน้น โดยต้องวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ในแต่ละจุดเน้นว่าเกี่ยวข้อง หรือเชื่อมโยง หรือมีประเด็นร่วมกันในเนื้อหาต่าง ๆ และตั้งเป็น Theme (หัวเรื่อง)
๔. การจัดการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้อาจจัดให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ สถานการณ์ ที่เกี่ยวข้องกับจุดเน้นทั้ง ๕ จุดเน้น

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนจะต้องจัดทำอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ผลจากการประเมินจะต้องนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับติดตาม กำกับ สนับสนุน และพัฒนาการเรียนรู้ พัฒนาการเรียนการสอน ดังนั้น การวัดและประเมินผลการเรียน จึงเน้นไปที่การวัดและการประเมินผลในชั้นเรียน ซึ่งจะนำไปสู่การชี้ให้เห็นถึงสภาพที่แท้จริงของผู้เรียน และสภาพจริงของการเรียนการสอนจากพฤติกรรมที่ผู้เรียนได้แสดงออก (Student Performance) สะท้อนให้เห็นความสามารถที่หลากหลาย และสอดคล้องกับความสามารถที่แท้จริงจากการปฏิบัติ ตัดสินใจ หรือการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง โดยพิจารณาจากคุณภาพของชิ้นงาน หรือการปฏิบัติ ที่เป็นผลผลิต / ร่องรอยหลักฐานการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าเป็นไปตามผลการเรียนรู้และจุดเน้นของรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมืองหรือไม่ ซึ่งประกอบไปด้วยความรู้ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ การปฏิบัติตนโดยใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายและเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน ทั้งนี้ เมื่อผู้เรียนได้รับการพัฒนาแล้วจะต้องบรรลุตามผลการเรียนรู้ที่กำหนด

ตัวอย่าง การวัดและประเมินผลการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง

ตัวอย่าง โครงสร้างรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง ๒ รหัสวิชา ส๒๑๒๐๒ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

ลำดับ ที่	ชื่อหน่วยการเรียนรู้	ผลการเรียนรู้	สาระสำคัญ	จำนวนชั่วโมง	น้ำหนัก คะแนน
๑				๑๐	๒๕
๒				๑๐	๒๐
๓				๑๐	๒๐
๔				๑๐	๒๕
ระหว่างปี					๙๐
ปลายปี/ปลายภาค (การทดสอบคุณลักษณะ)					๑๐
รวม					๑๐๐

การออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การประเมินรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมืองจะต้องกำหนดเกณฑ์การประเมินให้ชัดเจนเหมาะสม เพราะเกณฑ์การประเมินเป็นแนวทางในการให้คะแนนที่ประกอบด้วยเกณฑ์ด้านต่าง ๆ เพื่อใช้ประเมินค่าผลการปฏิบัติของผู้เรียน เกณฑ์เหล่านี้ คือ สิ่งสำคัญที่ผู้เรียนควรประพฤติจนกลายเป็นลักษณะนิสัย

ครูผู้สอนสามารถออกแบบวัดและประเมินผลในระดับชั้นเรียน ได้ดังนี้

๑. กำหนดผลการเรียนรู้ / คุณลักษณะที่จะประเมิน
๒. วิเคราะห์พฤติกรรมสำคัญจากผลการเรียนรู้เพื่อกำหนดหลักฐานการเรียนรู้
๓. เลือกใช้วิธีการเครื่องมือให้เหมาะสมกับพฤติกรรมที่จะประเมิน
๔. กำหนดเกณฑ์การประเมินพฤติกรรม (Scoring Rubrics)

ตัวอย่าง การออกแบบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ผลการเรียนรู้	พฤติกรรมสำคัญ	ชิ้นงาน / ภาระงาน	การประเมิน	
			วิธีการ	เครื่องมือ
ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ และหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตาม ในโรงเรียน	- การปฏิบัติตาม	- การแต่งกายถูกระเบียบ - การเข้าแถวเป็นระเบียบ	การประเมิน การปฏิบัติ	- เกณฑ์ การประเมิน - แบบ ประเมิน
ปฏิบัติตามบทบาท หน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดี ของห้องเรียนและโรงเรียน	- การปฏิบัติตาม	- การดูแลพื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย - การเป็นผู้นำและสมาชิกที่ดี	การประเมิน การปฏิบัติ	- เกณฑ์ การประเมิน - แบบ ประเมิน

ตัวอย่าง เกณฑ์การประเมิน

ประเด็นการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
การแต่งกาย	แต่งกายสะอาดเรียบร้อย ถูกระเบียบสม่ำเสมอ	แต่งกายสะอาดเรียบร้อย แต่ไม่ถูกระเบียบ ต้องให้ครู ตักเตือน	แต่งกายไม่สะอาด และไม่ถูกระเบียบ
การเข้าแถว	เข้าแถวตรงเวลา ไม่พูดคุย ขณะเข้าแถว	เข้าแถวตรงเวลา ไม่พูดคุย ขณะเข้าแถว โดยครูต้อง ตักเตือน	เข้าแถวไม่ตรงเวลา และพูดคุยขณะเข้าแถว
ปฏิบัติตามบทบาท หน้าที่	ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมายได้เรียบร้อย ด้วยตนเอง	ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมายได้เรียบร้อย โดยมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำ	ไม่ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมาย
การเป็นผู้นำและ สมาชิกที่ดี	ปฏิบัติตนเป็นผู้นำที่ดี และเป็นสมาชิกที่ดี ของกลุ่ม	ปฏิบัติตนเป็นผู้นำที่ดี หรือเป็นสมาชิกที่ดีของ กลุ่มโดยมีครูเป็นผู้แนะนำ	ไม่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำที่ดี หรือเป็นสมาชิกที่ดี

ตัวอย่าง แบบประเมินพฤติกรรมรายบุคคล ประจำหน่วยการเรียนรู้

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	พฤติกรรม												รวม
		การแต่งกาย			ระเบียบแถว			ปฏิบัติตนตาม บทบาทหน้าที่			การเป็นผู้นำและ เป็นสมาชิกที่ดี			
		๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑	
๑														
๒														
๓														
๔														
๕														
๖														
๗														
๘														
๙														
...														

เกณฑ์การให้คะแนน

ดี = ๓
ปานกลาง = ๒
ปรับปรุง = ๑

ลงชื่อ.....
(.....)
...../...../.....

การตัดสินผลการเรียน

เมื่อครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนและวัดและประเมินผลในแต่ละหน่วยการเรียนรู้จบครบทั้งรายวิชาและประเมินผลปลายปี / ปลายภาค (การทดสอบคุณลักษณะ) แล้วนำคะแนนทั้ง ๒ ส่วนมารวมกันเพื่อตัดสินผลการเรียน ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง การตัดสินผลการเรียนรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง

หน่วยการเรียนรู้	คะแนนเต็ม	คะแนนที่ได้
๑.	๒๕	๒๐
๒.	๒๐	๑๕
๓.	๒๐	๑๕
๔.	๒๕	๒๐
รวมคะแนนระหว่างเรียน	(๙๐)	๗๐
ปลายปี/ปลายภาค (การทดสอบคุณลักษณะ)	(๑๐)	๘
รวม	(๑๐๐)	๗๘*

* คะแนนที่นำไปตัดสินผลการเรียน เมื่อเทียบกับเกณฑ์นักเรียนจะได้ผลการเรียน ๓.๕

การให้ระดับผลการเรียน

การตัดสินเพื่อให้ระดับผลการเรียนรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง สถานศึกษาสามารถให้ระดับผลการเรียนดังนี้

ระดับประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๓ สามารถให้ระดับผลการเรียนหรือระดับคุณภาพการปฏิบัติของผู้เรียนเป็นระบบตัวเลข ระบบตัวอักษร ระบบร้อยละ และระบบที่ใช้คำสำคัญสะท้อนมาตรฐาน

ระดับประถมศึกษาปีที่ ๔ - ๖ ให้ใช้ตัวเลขแสดงระดับผลการเรียนเป็น ๘ ระดับ

ระดับมัธยมศึกษา ให้ใช้ตัวเลขแสดงระดับผลการเรียนเป็น ๘ ระดับ

การรายงานผลการเรียน

การรายงานผลการเรียนเป็นการสื่อสารให้ผู้ปกครองและนักเรียนทราบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสามารถรายงานเป็นระดับคุณภาพการปฏิบัติของผู้เรียนที่สะท้อนผลการเรียนรู้ ทั้งนี้สถานศึกษาต้องสรุปผลการประเมินและจัดทำรายงานผลการประเมินให้ผู้ปกครองและนักเรียนทราบเป็นระยะ ๆ หรืออย่างน้อยภาคเรียนละ ๑ ครั้ง

ตัวอย่าง แบบสรุปผลการประเมินผลการเรียนรู้รายบุคคล (สำหรับครู)

ลำดับ ที่	ชื่อ - สกุล	ผลการเรียนรู้											
		ปฏิบัติตนตาม กฎ ระเบียบ และหน้าที่ที่ ต้องปฏิบัติตน ในโรงเรียน			ความเห็น เพิ่มเติม	ปฏิบัติตนตาม บทบาทหน้าที่ ในฐานะสมาชิก ที่ดีของห้องเรียน และโรงเรียน			ความเห็น เพิ่มเติม				ความเห็น เพิ่มเติม
		๓	๒	๑		๓	๒	๑		๓	๒	๑	
๑													
๒													
๓													
๔													
๕													
๖													
๗													
๘													
๙													
...													

ลงชื่อ.....
 (.....)
/...../.....

บรรณานุกรม

- กลุ่ม Thai Civic Education. (๒๕๕๖). **กรอบแนวคิดหลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย (Conceptual framework for Thai Democratic Citizenship Education Curriculum)**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เทคนิค อิมเมท จำกัด.
- ชยพร กระต่ายทอง. (๒๕๕๒). **การพัฒนารายวิชาเพิ่มเติมภาษาไทยแบบอิงมาตรฐานด้วยกระบวนการออกแบบย้อนกลับ เพื่อเสริมสร้างความสามารถการวิเคราะห์และการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น**. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แหมมณี และคณะ. (๒๕๕๒). **ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการปฏิรูปการศึกษาแห่งชาติ.
- _____. (๒๕๕๘). **ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (๒๕๕๖). **พุทธธรรม**. (พิมพ์ครั้งที่ ๒๒). กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (๒๕๕๙). **ประชาธิปไตยจริงแท้...คือแค่ไหน**. กรุงเทพมหานคร: ผลิตัมม์ในเครือ บริษัท สำนักพิมพ์เพ็ทแอนด์โฮม จำกัด.
- ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา. (๒๕๕๐). **คำพ่อสอน**. ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรุงเทพมหานคร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (๒๕๕๔). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด.
- วลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา (พานิช). (๒๕๕๔). **ครูสังคมศึกษากับการพัฒนาทักษะแก่นักเรียน**. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (๒๕๕๙). **ประมวลบทความกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนสู่มาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (๒๕๕๙). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก: บทบาทสำคัญของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม**. ประมวลบทความ เรื่อง **หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรตามแนวปฏิรูป**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์ และจากรุวรรณ แก้วมะโน. (๒๕๕๓). **คู่มือการอบรมสร้างจิตสำนึกพลเมืองสำหรับเยาวชนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- สุคนธ์ สิ้นธพานท์. (๒๕๓๘). **การใช้วิธีสอนแบบธรรมสภาจฉายเพื่อสร้างศรัทธา และวิธีคิดตามหลักพุทธธรรมแก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓**. นนทบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (๒๕๕๒). **พัฒนาทักษะการคิด...พิชิตการสอน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง.
- _____. (๒๕๕๔). **วิธีสอนตามแนวปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง.
- สมน อมรวิวัฒน์. (๒๕๕๙). **ค่านิยมศึกษาเพื่อสันติภาพที่ยั่งยืน**. ประมวลบทความ เรื่อง **หลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรตามแนวปฏิรูป**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๕๒). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๕๒). **แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผล การเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๕๒). **แนวทางการจัดการเรียนรู้ ตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๕๒). **แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๕๒). **แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- _____. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๕๒). **แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (๒๕๕๒). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

ASEAN Secretariat, USAID and SEAMEO. (2012). **ASEAN Curriculum Sourcebook**. USA: Very Memorable, Inc.

Department of Education, Science and Training, Australian Government. (2003). **Values Education Study Executive Summary, Final Report**. Commonwealth of Australia: Australia.

Leo, J. D. (2006). **Values within EIU/ESD: Reorienting Teacher Education to Address Sustainability & International Understanding**. 22-25 August 2006, Penang: Malaysia. (copies)

Llewellyn, Sandie. (2001) "Planning Lessons and Schemes of work" in **Citizenship Learning to Teach Citizenship in the Secondary School**. 2nd Edition edited by Liam Gearon, London: Routledge.

Ministry of Education, Singapore. (2014). **2014 Syllabus character and Citizenship Education Primary and Secondary**. Student Development curriculum Division: Singapore (copies).

SEAMEO and UN-HABITAT. (2007). **SEAMEO Resource Package: Human Values-based Water, Sanitation, and Hygiene Education**. SEAMOLEC Indonesia: Jakarta.

Wiggins, G. and McTighe, J. (2005). **Understand by design**. New Jersey: Pearson Merrill Prentice Hall.

ภาคผนวก

คำอธิบายของคำหลักในจุดเน้นและขอบข่ายรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง

คำหลักต่อไปนี้เป็นคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยที่ครูควรจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ตระหนัก เห็นความสำคัญ มีความเข้าใจที่ถูกต้อง คิดอย่างมีวิจารณญาณและนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

คำหลัก	คำอธิบาย
ความเป็นไทย	- หมายถึง สิ่งที่ยังบอกถึงลักษณะของคนไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณีของไทย - ผู้ที่รักความเป็นไทย คือ ผู้ที่มีความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า ชื่นชม อนุรักษ์ ด้วยการปฏิบัติตน สืบทอด และเผยแพร่คุณลักษณะของคนไทย ตลอดจน ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณีที่ดั่งามของไทยให้คงอยู่ สืบไป
ความกตัญญูกตเวที	- หมายถึง การรู้คุณและตอบแทนคุณผู้มีพระคุณ รวมทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ทุกคนได้พึ่งพาอาศัยในการดำรงชีวิต - เป็นคุณธรรมสำคัญอย่างหนึ่งของความเป็นมนุษย์ เพราะมนุษย์ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน รวมทั้งต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยดี - การตอบแทนคุณผู้มีพระคุณ ได้แก่ การเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำแนะนำ สอน ให้ความเคารพยกย่อง ช่วยเหลือและเอาใจใส่ดูแล - การตอบแทนคุณของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัดและคุ้มค่า การดูแลรักษาและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม
ศิลปะ	- ศิลปะ มีความหมายกว้างครอบคลุมการแสดงออก และการสร้างสรรค์ ทุกด้านของมนุษย์ กูรด้านศิลปะหลายคนได้ให้ความหมายของ “ศิลปะ” ไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้ ๑. ศิลปะ คือ สิ่งที่สร้างสรรค์ขึ้นจากการเลียนแบบธรรมชาติ ๒. ศิลปะ คือ การแสดงออกเกี่ยวกับ ความเชื่อ ความศรัทธา ความงาม ๓. ศิลปะ คือ การถ่ายทอดความรู้สึก โดยใช้สัดส่วน รูปทรง และความกลมกลืนขององค์ประกอบต่าง ๆ ๔. ศิลปะ คือ ความชำนาญในการถ่ายทอดประสบการณ์ และจินตนาการ ให้เป็นวัตถุที่มีสุนทรียภาพ - ศิลปะไทยมีเอกลักษณ์เฉพาะ มีความงดงาม ที่ชาวต่างชาติชื่นชม มีหลายแขนง เช่น สถาปัตยกรรมในการสร้างวัด วัง จิตรกรรมไทย หัตถกรรมไทย ดนตรี นาฏศิลป์ เป็นต้น

คำหลัก	คำอธิบาย
วัฒนธรรม	- วัฒนธรรม หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม อันเป็นแบบแผนในการประพฤติปฏิบัติ และการแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคมเดียวกัน เป็นสิ่งที่เกิดจากการสั่งสม เลือกรสรร ปรับปรุงแก้ไข จนถือว่าเป็นสิ่งดีงามเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และมีการสืบทอดเป็นมรดกทางสังคม - ยูเนสโกแบ่งมรดกทางวัฒนธรรมเป็น ๒ ส่วน คือ มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ อันเป็นเรื่องเกี่ยวกับภูมิปัญญา ระบบคุณค่า ความเชื่อ พฤติกรรมและวิถีชีวิต - วัฒนธรรมมีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของความเป็นชาติ ชาติที่ไม่มีวัฒนธรรมของตนเองจะคงความเป็นชาติอยู่ไม่ได้ ในอดีต จีนเคยถูกชาวตาดเข้ายึดครอง และตั้งราชวงศ์หงวนขึ้นปกครอง แต่ก็ถูกชาวจีนซึ่งมีวัฒนธรรมที่สูงกว่ากลืนเป็นชาวจีนจนหมดสิ้น - วัฒนธรรมในแต่ละสังคมอาจคล้าย หรือแตกต่างกันได้ ก็เนื่องมาจากความเชื่อ เชื้อชาติ ศาสนา และถิ่นที่อยู่ สังคมที่ประกอบด้วยผู้คนอันหลากหลายที่เรียกว่า พหุสังคม ย่อมมีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมด้วยกัน การอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายเช่นนี้ จึงต้องมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ให้เกียรติและเคารพซึ่งกันและกันด้วย - วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะปัจจุบันที่เทคโนโลยีการสื่อสารมีความเจริญก้าวหน้า การเลื่อนไหลทางวัฒนธรรมจึงแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว การเลือกรับวัฒนธรรมอย่างมีวิจารณญาณจึงเป็นสิ่งจำเป็น ไม่ควรรับวัฒนธรรมตามกระแสนิยม แต่ควรเลือกรับเฉพาะสิ่งที่มีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิต
ขนบธรรมเนียมประเพณี	- เป็นคำที่ใช้เรียกรวมกัน หมายถึง สิ่งที่คนในสังคมหนึ่ง ๆ นิยมประพฤติปฏิบัติต่อเนื่องกันมา เพราะถือว่ามีความสำคัญที่ก่อให้เกิดความสุข ความเจริญแก่ชีวิตและสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณีของไทย เช่น การมีสัมมาคารวะต่อผู้ใหญ่ ชายไทยต้องเป็นผู้นำครอบครัว หญิงไทยต้องมีกิริยามารยาทเรียบร้อย หญิงไทยต้องรักนวลสงวนตัว ไม่ยอมรับการแสดงความรู้สึกทางเพศอย่างเปิดเผยในที่สาธารณะ คนไทยถือว่าศีรษะเป็นของสูง ส่วนเท้าเป็นของต่ำ การลงแขกช่วยงานต่าง ๆ - ขนบธรรมเนียมไทยที่เกี่ยวกับศีลธรรม จรรยาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อสังคม ผู้ใดฝ่าฝืนถือว่าละเมิดกฎของสังคม ถือเป็นความผิด ความชั่ว เช่น การที่ชาวไทยพุทธแสดงกิริยาหลบหลู่ดูหมิ่นพระพุทธรูป ศาสนสถาน และศาสนวัตถุ ส่วนขนบธรรมเนียมไทยบางเรื่องอาจไม่เคร่งครัด ผู้ที่ไม่ทำตามขนบธรรมเนียมอาจถูกมองว่าไม่มีการศึกษา ไม่มีสมบัติผู้ดี เช่น แต่งกายไม่ถูกกาลเทศะ ปฏิบัติตัวไม่เหมาะสมกับกาลเทศะ - ประเพณีไทยซึ่งเป็นที่รับรู้และชื่นชมของชาวต่างชาติ เช่น สงกรานต์ ลอยกระทง แห่เทียนพรรษา บุญบั้งไฟ นอกจากนี้ยังมีประเพณีในท้องถิ่นต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นนั้น อันเป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวต่างชาติซึ่งสนใจด้านวัฒนธรรมชื่นชอบ เช่น แห่เทียนพรรษา จ.อุบลราชธานี ผีตาโชน จ.เลย ปอยส่างลอง จ.แม่ฮ่องสอน

คำหลัก	คำอธิบาย
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ เทคนิคของผู้คนในแต่ละท้องถิ่น ที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม กับยุคสมัย ที่สืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง
ภูมิปัญญาไทย	- หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ เทคนิคของคนไทย ที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย ที่สืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง อันเป็นที่ยอมรับในระดับชาติ - ลักษณะที่สำคัญของภูมิปัญญาไทย คือ ๑. เป็นทั้งความรู้ ทักษะ ความเชื่อ และพฤติกรรม ๒. แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ๓. เป็นกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิตของคนไทย ๔. เป็นเรื่องการแก้ปัญหา การจัดการ การปรับตัว เพื่อความอยู่รอดในการดำเนินชีวิต ๕. มีการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะกับยุคสมัย
ความรักชาติ	ความรักชาติ การแสดงออกถึงความรักชาติ มีดังนี้ ๑. การแสดงความเคารพ และปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสัญลักษณ์ ที่เกี่ยวกับชาติ เช่น ร้องเพลงชาติ ยืนตรงเคารพธงชาติ ประดับธงชาติถูกต้อง ตามระเบียบที่ราชการกำหนด ๒. การเป็นพลเมืองดี และธำรงรักษาไว้ซึ่งความเป็นชาติไทย เช่น เสียภาษี เคารพกฎหมาย บำรุงรักษาและไม่ทำลายสาธารณสมบัติ ใช้สิทธิเลือกตั้ง สอดส่องการกระทำที่จะทำให้ทำลายความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยของชาติ บ้านเมือง
ยึดมั่นในศาสนา	การยึดมั่นในศาสนา คือ การศึกษาหลักธรรมคำสอนให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ ปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนนับถือ และทำหน้าที่ เป็นศาสนิกชนที่ดีในการทำนุบำรุง และปกป้องคุ้มครองศาสนา
เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์	การเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ คือ ๑. การแสดงความเคารพ และปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อองค์พระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์ ๒. การแสดงความเคารพ และปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อสัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับ สถาบันพระมหากษัตริย์ ๓. ซาบซึ้งในพระราชกรณียกิจ และน้อมนำแบบอย่างของพระราชจริยวัตร พระราชดำรัส หลักการทรงงาน ตลอดจนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้ในการดำเนินชีวิตและการทำงาน เพื่อความสุข ความเจริญของตนเอง สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนเผยแพร่ให้เป็นที่ปรากฏแก่สังคม

คำหลัก	คำอธิบาย
ความมีวินัยในตนเอง	หมายถึง ระเบียบในการดำเนินชีวิต ในที่นี้จำกัดเฉพาะเรื่อง ความซื่อสัตย์ สุจริต ความขยันหมั่นเพียรและอดทน การใฝ่หาความรู้ ความตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และการยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง อันเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ต้องการปลูกฝังให้เกิดขึ้นในคนไทย เพื่อให้เป็นคนดี มีความรู้และความสามารถ เพื่อความสุข ความเจริญในชีวิต และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ
ความซื่อสัตย์สุจริต	- หมายถึง การยึดมั่นในความถูกต้อง การประพฤติตามความเป็นจริง และความถูกต้องต่อตนเอง ผู้อื่น และประเทศชาติ ทั้งทางกาย วาจาและใจ เช่น ทำตามสัญญาที่ให้ไว้ต่อตนเองและผู้อื่น พูดความจริง ไม่นำสิ่งของของผู้อื่น (ที่เจ้าของไม่อนุญาต) หรือของส่วนรวมมาเป็นของตน การหลีกเลี่ยงที่จะปฏิบัติตามกฎหมาย - ผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตจะประสบความสำเร็จและความเจริญในชีวิต และการงาน เป็นที่ไว้วางใจ อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ และเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ
ความขยันหมั่นเพียรและอดทน	- หมายถึง การทำหน้าที่การทำงานด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน ไม่ท้อถอย เป็นคุณธรรมจริยธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ
ใฝ่หาความรู้	- หมายถึง ความตั้งใจแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เชื่อถือได้อย่างสม่ำเสมอ - การใฝ่หาความรู้เป็นคุณสมบัติของผู้ที่พัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เพื่อปรับตัวและพึ่งตนเองได้ในการดำเนินชีวิตและการงาน
ความตั้งใจปฏิบัติหน้าที่	- หมายถึง ความเอาใจใส่ มุ่งมั่นในการทำหน้าที่ของตนให้เกิดผลสำเร็จ และผลดีต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ
การยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง	- หมายถึง ความรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตน เมื่อเกิดผลเสียหาก็ไม่โยนความผิดให้แก่ผู้อื่น น้อมรับความผิดพลาด แล้วนำมาพิจารณาไตร่ตรอง เพื่อปรับปรุงแก้ไขมิให้เกิดความเสียหาย หรือความผิดพลาดขึ้นอีก ผู้ที่มีความรับผิดชอบควรพิจารณาไตร่ตรองให้รอบคอบ ถึงความดีงาม ความถูกต้องเหมาะสม ผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้น ก่อนที่จะตัดสินใจกระทำการใด ๆ

คำหลัก	คำอธิบาย
ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (Constitutional Monarchy)	- ประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หมายถึง ประเทศที่ใช้ระบบรัฐสภา (Parliamentary System) โดยที่พระมหากษัตริย์มีพระราชอำนาจในฐานะที่ทรงเป็นประมุขเท่านั้น ส่วนอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารนั้นเป็นของประชาชนที่เลือกและมอบอำนาจให้ตัวแทนใช้อำนาจแทน แต่ต้องใช้อำนาจในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ เนื่องจากประชาชนเห็นความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ เพราะการบัญญัติกฎหมาย การออกคำสั่ง การบริหารราชการในนามของประชาชนด้วยกันเอง อาจไม่ได้รับการยอมรับเท่าที่ควร หรืออาจขาดเอกภาพในการปกครองประเทศได้
หลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน (Popular Sovereignty)	- ประชาธิปไตยหมายถึงระบอบการปกครองที่ถือมติปวงชนเป็นใหญ่ การถือเสียงข้างมากเป็นใหญ่ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔) เพราะประชาธิปไตยตั้งอยู่บนหลักปรัชญามนุษยนิยมที่เชื่อว่ามนุษย์มีคุณค่า มีศักดิ์ศรี มีคุณภาพ สามารถที่จะปกครองกันเองได้ ไม่ควรที่จะให้อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศไปอยู่กับใครคนเดียว หรือกลุ่มคนส่วนน้อยกลุ่มเดียว หากแต่ควรที่จะให้ประชาชนทุกคนมีส่วนในการกำหนดความเป็นไปของสังคมและประเทศชาติร่วมกัน คงเป็นไปได้ที่จะให้ทุกคนมีความคิดเห็นเหมือนกันหมดทุกคน หากกลุ่มหนึ่งมีความคิดเห็นอย่างหนึ่ง แต่อีกกลุ่มหนึ่งมีความคิดเห็นอีกอย่างหนึ่ง บางครั้งการกำหนดความเป็นไปของสังคมและประเทศชาติจำเป็นต้องเลือกที่จะปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นสังคมและประเทศที่เป็นประชาธิปไตยจึงต้องให้สมาชิกทุกคนในสังคมลงมติเพื่อให้ทราบความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ และนำมาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดความเป็นไปของสังคมและประเทศชาติ
การยอมรับ - เห็นคุณค่าและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชน	- เดิมมนุษย์ก็ดกัน รังเกียจเดียดฉันท์ เอาัดเอาเปรียบ ช่มเหรงรังแก ทำร้ายประหัตประหารกัน เมื่อมนุษย์มีอารยะขึ้นจึงได้เห็นความสำคัญของการปฏิบัติต่อกันโดยคำนึงถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชน หรือที่ไทยเราเรียกว่า “เห็นคนเป็นคน” นั่นเอง ในอดีตสังคมตะวันตกมีการทำร้ายกันอย่างป่าเถื่อนมาก จึงตระหนักในเรื่องนี้สูง การเห็นคุณค่าและเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิมนุษยชนหมายถึงการยอมรับว่ามนุษย์ทุกคน ทุกเชื้อชาติ ล้วนมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี และมีสิทธิขั้นพื้นฐาน เช่น ความเสมอภาคของบุคคล สิทธิในร่างกายและชีวิต สิทธิในการศึกษา สิทธิทางสาธารณสุข สิทธิในการยุติธรรม สิทธิในทางศาสนา สิทธิทางการเมือง สิทธิในการแสดงความคิดเห็น ทั้งนี้ประเทศสมาชิกองค์การสหประชาชาติได้รับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Right – UDHR) เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๔๘

คำหลัก	คำอธิบาย
- ใช้สิทธิโดยไม่ละทิ้งหน้าที่	- สิทธิ หมายถึง อำนาจอันชอบธรรม เช่น บุคคลมีสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ เขามีสิทธิในที่ดินแปลงนี้ หรืออำนาจที่กฎหมายรับรองให้กระทำการใดๆ โดยสุจริตได้อย่างอิสระ แต่ต้องไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของผู้อื่น (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔) - ระบอบประชาธิปไตยที่มีหลักการพื้นฐานสำคัญที่ว่ามนุษย์มีศักดิ์ศรี มีคุณค่า จึงให้ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพมาก ทั้งนี้ ก็เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมพัฒนาสังคมและประเทศชาติในฐานะเจ้าของอำนาจสูงสุด แทนที่จะมีส่วนร่วมได้เพียงในฐานะผู้ได้ปกครองเท่าที่ผู้ปกครองจะอนุญาตให้เท่านั้น - หลายครั้งคนส่วนใหญ่มักคิดถึงสิทธิที่จะได้ สิทธิที่จะมีเพียงด้านเดียว แต่สิทธิในระบอบประชาธิปไตยนั้น ประชาชนมีสิทธิที่จะให้สิ่งที่ดี สิ่งที่มีประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติด้วย ซึ่งก็คือหน้าที่ สิทธิและหน้าที่เป็นสิ่งที่ต้องอยู่คู่กันอย่างสมดุลเสมอ บุคคลย่อมไม่อาจมีสิทธิได้หากไม่ทำหน้าที่
- ใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบ	- เสรีภาพ หมายถึง ความสามารถที่จะกระทำการใดๆ ได้ตามที่ตนปรารถนาโดยไม่มีอุปสรรคขัดขวาง เช่น เสรีภาพในการพูด เสรีภาพในการนับถือศาสนา ความมีสิทธิที่จะทำอะไก็ได้โดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔) - ในระบอบเผด็จการประชาชนมักจะถูกจำกัดเสรีภาพ พอเปลี่ยนมาเป็นระบอบประชาธิปไตย คนทั่วไปมักเข้าใจว่าบุคคลย่อมมีเสรีภาพได้อย่างเต็มที่ที่จะทำอะไรก็ได้ตามใจชอบ การใช้เสรีภาพของบุคคลนั้นอาจไปกระทบ หรือละเมิดต่อเสรีภาพของบุคคลอื่นได้ หรืออาจกล่าวได้ว่า การใช้เสรีภาพต้องมีความรับผิดชอบต่อภัยที่ก่ออยู่ด้วยเสมอ อันหมายถึงความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น - ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องเข้าใจถึงหลักการที่ว่า “ใช้สิทธิแต่ไม่ละทิ้งหน้าที่” และ “ใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบ” แต่ไม่ได้หมายความว่าเสรีภาพของผู้อื่นทำให้เราต้องมีเสรีภาพน้อยลงแต่อย่างใด เพราะมนุษย์ที่มีอยู่คนเดียวและมีเสรีภาพที่จะทำอะไรก็ได้ตามใจชอบทั้งหมดไม่มีอยู่จริง มีแต่มนุษย์ที่อยู่ร่วมกับคนอื่น เพราะมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน มนุษย์จึงต้องอยู่ร่วมกันเป็นสังคม ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยพึงยินดีที่จะใช้เสรีภาพของตนเพื่อให้คนอื่นได้ใช้เสรีภาพเท่าเทียมกับตน - สภาพที่บุคคลมีเสรีภาพที่จะทำอะไรก็ได้ตามใจชอบโดยไม่จำกัดนั้นเป็นลักษณะของอนาธิปไตย ซึ่งมาจากคำว่า “อน” ที่แปลว่าไม่มี และคำว่า “อธิปไตย” ที่แปลว่าอำนาจสูงสุด “อนาธิปไตย” จึงหมายถึงสภาวะที่ไม่มีอำนาจสูงสุด ทุกคนใหญ่หมด ใครจะทำอะไรก็ได้ตามใจชอบ น่าจะเป็นภาวะที่ฉาฉา สับสน วุ่นวายเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การเข้าใจว่าประชาชนควรมีเสรีภาพที่จะทำอะไรก็ได้ตามใจชอบนั้นคืออนาธิปไตย ไม่ใช่ประชาธิปไตย
- ซื่อสัตย์สุจริต และมีความโปร่งใส	- ซื่อสัตย์ หมายถึง ประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกงและไม่หลอกลวง สุจริต หมายถึง ความประพฤติชอบ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔) ความโปร่งใส (Transparency) ในที่นี้หมายถึงการเปิดเผยความจริง ความพร้อมที่จะถูกตรวจสอบได้ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการทุจริตได้ยาก คนในระบอบประชาธิปไตยต้องซื่อสัตย์สุจริต และมีความโปร่งใสด้วย มิใช่เพียงเรียกร้องให้ผู้อื่นซื่อสัตย์สุจริตและมีความโปร่งใสเท่านั้น

คำหลัก	คำอธิบาย
- ยึดหลัก ความเสมอภาคและความยุติธรรม	- เสมอภาค หมายถึง มีส่วนเท่ากัน เท่าเทียมกัน - ยุติธรรม หมายถึง ความเที่ยงธรรม ความชอบธรรม ความชอบด้วยเหตุผล เที่ยงธรรม ไม่เอินเอียงเข้าข้างใด ชอบด้วยเหตุผล (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔) - ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยย่อมมีความเสมอภาคในความเป็นมนุษย์ เช่น สิทธิทางการเมืองการปกครอง สิทธิเลือกตั้ง สิทธิในฐานะมนุษย์หรือที่เรียกว่าสิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคในฐานะที่เป็นมนุษย์ ความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา การเมือง เศรษฐกิจ สังคม เป็นต้น - การมีความเสมอภาคนั้น มิได้หมายความว่าประชาชนในระบอบประชาธิปไตยจะต้องมีความเสมอภาคเสมอภาคกันทุกเรื่องทั้งหมด ความเสมอภาคนี้หมายถึงความเสมอภาคกันในฐานะมนุษย์ แต่ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยอาจมีบทบาท หน้าที่ที่แตกต่างกันได้ เช่น ครูย่อมมีความเสมอภาคกับนักเรียนในฐานะที่เป็นมนุษย์ และในฐานะที่เป็นพลเมือง แต่การที่ครูเป็นผู้ทำหน้าที่สอน มอบหมายภารกิจการเรียน วัดและประเมินผลผู้เรียน และนักเรียนเป็นผู้เรียน รับมอบภารกิจการเรียน รับการวัดและประเมินผลจากครูนั้น มิได้หมายความว่าครูกับนักเรียนไม่เสมอภาคกัน
สามัคคีธรรม - ยึดหลัก ภราดรภาพ ปรองดอง สมานฉันท์	- ภราดรภาพ หมายถึง ความเป็นฉันพี่น้องกัน - ปรองดอง หมายถึง ออมชอม ประนีประนอม ยอมกัน ไม่แก่งแย่งกัน ตกลงกันด้วยความไกล่เกลี่ย ตกลงกันด้วยไมตรีจิต - สมานฉันท์ หมายถึง ความพอใจร่วมกัน ความเห็นพ้องกัน (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔) - ความเสมอภาคในระบอบประชาธิปไตยนั้นต้องเป็นความเสมอภาคที่ยึดหลักความยึดเหนี่ยวกันในสังคม (Social Coherence) ไม่ใช่ความเสมอภาคแบบตัวใครตัวมัน (Individualistic) หรือความเสมอภาคแบบไม่ยอมเสียเปรียบกัน ถ้าคนหนึ่งได้ ๕ ส่วน คนอื่น ๆ ก็ต้องได้ ๕ ส่วน เท่ากัน น้อยกว่านี้เป็นไม่ยอมกัน ต้องแย่งชิงกัน ขัดแย้ง ทะเลาะเบาะแว้งกัน แต่เสมอภาคในระบอบประชาธิปไตยนี้หมายถึงสุขทุกข์เสมอกัน หากใครในสังคมมีความสุข คนอื่น ๆ ก็พร้อมที่จะสุขด้วย และหากใครในสังคมมีความทุกข์ คนอื่น ๆ ก็พร้อมที่จะทุกข์ด้วย พร้อมที่จะช่วยกันทั้งยามสุขและทุกข์ ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ไม่กีดกันกัน มิใช่คอยแต่จะอิจฉาริษยา ไม่ให้ใครได้เปรียบใครอยู่ตลอดเวลา ทั้งหมดนี้ก็คือหลักภราดรภาพในระบอบประชาธิปไตยนั่นเอง ซึ่งก็คือความเป็นพี่น้องกัน ไม่แบ่งแยกรังเกียจเคียดแค้นกัน มีความสมัครสมานรักใคร่กลมเกลียวกัน (Solidarity) - ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยต้องยึดหลักการประสานกลมกลืน (Harmony) คือ การก้าวไปด้วยกัน ทำงาน และพัฒนาไปพร้อมกัน ด้วยสำนึกความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม ไม่ใช่จำใจต้องประนีประนอม ยอมลดราวาศอกให้กัน อันอาจเป็นความจำเป็นต้องอยู่ร่วมกันที่ไม่ยั่งยืน

คำหลัก	คำอธิบาย
* แตกต่าง แต่ไม่แตกแยก	- ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยไม่จำเป็นต้องมีความคิดเห็น มีความปรารถนาต้องการเหมือนกันทุกเรื่อง ตรงกันข้าม ระบอบประชาธิปไตยต้องการคนที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย เพราะอาจจะทำให้ได้ทางเลือกที่ดีที่สุดของสังคมก็ได้ และถ้าไม่มีความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย สังคมโลกก็อาจจะไม่พัฒนาเลย เช่น อาจจะยังเชื่อว่าโลกแบนและเป็นศูนย์กลางของจักรวาลอยู่ก็ได้ ประชาธิปไตยจึงไม่หลบหนีความขัดแย้ง หากแต่ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยจะต้องช่วยกันทำให้ความขัดแย้งนั้นนำไปสู่การสร้างสรรค์ - ตามหลักประชาธิปไตยสากล ห้ามไม่ให้เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกาย หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง
- ใช้หลักสันติวิธี	- สันติวิธี หมายถึง วิธีที่จะก่อให้เกิดความสงบ (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔) - จุดมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่งของประชาธิปไตยก็เพื่อให้ประชาชนไม่ต้องทะเลาะ ทำร้าย ประหัตประหารกันด้วยความรุนแรงอันอาจนำมาซึ่งความไม่สงบสุข แตกแยกกันทั่วไป ดังนั้นประชาชนในระบอบประชาธิปไตยต้องเรียนรู้ที่จะใช้หลักสันติวิธีด้วย
- ยึดหลักเสียงข้างมากและเคารพสิทธิของเสียงข้างน้อย (Majority Rule and Minority Rights)	- ฝ่ายที่เป็นเสียงข้างมาก ไม่ควรใช้เสียงข้างมากละเมิดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของฝ่ายเสียงข้างน้อย ดังที่เรียกว่า “ปกครองโดยเสียงข้างมากและเคารพสิทธิของเสียงข้างน้อย (Majority Rule and Minority Rights)” เช่น ฝ่ายเสียงข้างมากไม่พึงใช้มติเพื่อจัดสรรงบประมาณให้แก่พื้นที่ของพวกตนโดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนและความจำเป็นของคนส่วนน้อย
- เห็นความสำคัญในประโยชน์ของส่วนรวม	- ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยต้องรู้จักแยกแยะประโยชน์ของส่วนตัวกับประโยชน์ของส่วนรวม ตามปกติคนส่วนใหญ่มักเห็นประโยชน์ของส่วนตนเป็นสำคัญ แต่ในการอยู่ร่วมกันในสังคมทุกคนต้องเห็นความสำคัญในประโยชน์ของส่วนรวม เช่น แม้ว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งจะหยิบยื่นประโยชน์ให้แก่เราเป็นการส่วนตัว แต่ในการใช้สิทธิเลือกตั้งเราต้องยึดหลักประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ
- มีจิตสำนึก รวมหมู่ (Team Spirit) และทำงานเป็นหมู่คณะ (Team Working)	- ประชาธิปไตยตั้งอยู่บนพื้นฐานการอยู่ร่วมกันในสังคม คนในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องมีสำนึกความเป็นกลุ่ม เป็นสังคมเดียวกันเสมอ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และพร้อมที่จะรับผลที่อาจเกิดขึ้นได้ร่วมกัน (Accountability)
- มีจิตสาธารณะ (Public-Mindedness) และการมีจิตอาสา (Volunteerism) การมีส่วนช่วยในการพัฒนาครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ อย่างยั่งยืน	- ประชาธิปไตยเป็นเรื่องของทุกคนในสังคมและสังคมจะอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกได้นั้น ทุกคนนอกจากจะมีชีวิตส่วนตัวของแต่ละคนแล้ว ทุกคนยังต้องเสียสละ พร้อมที่จะเสนอตัวช่วยกันรับผิดชอบในกิจการที่เป็นสาธารณะ ทั้งในครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และประชาคมโลก

คำหลัก	คำอธิบาย
ปัญญาธรรม - ยึดหลักเหตุผล ความจริง และ ความถูกต้อง	- การใช้เสียงข้างมากนั้นอาจบอกได้แต่ความชอบ ความพึงพอใจ ความต้องการ แต่ไม่สามารถตัดสินความจริง ความถูกต้องได้ทั้งหมด ดังนั้น ประชาธิปไตยที่ดีจำเป็นต้องตั้งอยู่บนหลักความจริง ความถูกต้อง ความดีงาม หรือหลักธรรมาธิปไตย ด้วยเหตุนี้เสียงข้างมากในระบอบประชาธิปไตยจึงจำเป็นต้องรับฟังเสียงข้างน้อยด้วยเหตุผล หากเสียงข้างน้อยมีเหตุผลที่ดีกว่าฝ่ายเสียงข้างมากก็ควรที่จะยอมรับความคิดเห็นของเสียงข้างน้อย และความจริง ความถูกต้อง การที่จะเป็นสังคมประชาธิปไตยที่ยึดหลักเหตุผล ความจริง ความถูกต้องได้ คนในสังคมมีสติปัญญา มีความรู้ และมีคุณธรรม ด้วยการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ
- รู้ทันข้อมูล ข่าวสาร (Information Literacy) และ รู้ทันสื่อ (Media Literacy)	- ในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศที่สื่อและข้อมูลข่าวสารมีความสำคัญมากขึ้น คนในระบอบประชาธิปไตยจำเป็นต้องเห็นความสำคัญ ติดตาม และสามารถคิดอย่างมีวิจารณญาณในข้อมูลข่าวสารเพื่อให้รู้เท่าทัน รวมถึงต้องรู้และเข้าใจวิธีการและกระบวนการผลิตสื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศดีพอสมควร เนื่องจากผู้ผลิตสื่อสามารถใช้สื่อและข้อมูลข่าวสารโน้มน้าวให้ประชาชนทุกคนเชื่อ คล้อยตาม และทำสิ่งที่ผู้ผลิตสื่อต้องการ ยิ่งไปกว่านั้น ในปัจจุบันประชาชนยังสามารถเป็นผู้ผลิตสื่อและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเอง เช่น การนำเสนอ หรือแบ่งปัน (Share) สารผ่านสื่อสังคมสมัยใหม่และสื่อออนไลน์ต่าง ๆ การกระทำดังกล่าวจะต้องกระทำด้วยความมีสติ พิจารณาไตร่ตรองถึงผลที่จะเกิดขึ้น
- ติดตามตรวจสอบ การปฏิบัติงาน ของบุคลากร ทางการเมือง	- ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยจำเป็นต้องรู้ทันข่าวสาร โดยเฉพาะข่าวสารทางการเมือง อย่างน้อยต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการเมือง เพื่อให้ทราบว่า มีผลกระทบต่อประชาชนอย่างไร ประชาชนควรสนับสนุน หรือคัดค้าน ควรเตรียมตัวอย่างไร และโดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนต้องใช้ในการตัดสินใจทางการเมืองและการเลือกตั้ง
- มีความกล้าหาญ ทางจริยธรรม (Moral Courage) กล้าที่จะยืนหยัด ในสิ่งที่ถูกต้อง (Moral Assertiveness)	- ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยนอกจากจะต้องซื่อสัตย์สุจริตและมีความโปร่งใสแล้ว จะต้องกล้าที่จะยืนหยัดในความจริง ความถูกต้อง ไม่ปล่อยให้ความเท็จ ความไม่ถูกต้องดำรงอยู่ กล้าที่จะพูด แสดงออก และคัดค้าน ทั้งนี้ ครูต้องฝึกให้ผู้เรียนมีความกล้าหาญทางจริยธรรม และกล้าที่จะยืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้องอย่างมีวิจารณญาณโดยคำนึงถึงความปลอดภัยด้วย เพื่อที่จะยืนหยัดในความจริงและความถูกต้องให้ยั่งยืนมากที่สุด
- มีทักษะการคิด อย่างมีวิจารณญาณ	- ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยต้องมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทั้งคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ เปรียบเทียบ ประเมินค่า สืบสาวหาสาเหตุ แก้ปัญหา สร้างสรรค์ รวมถึงทักษะการใช้เหตุผล การตั้งคำถาม การวิจัย การค้นคว้า การรวบรวมข้อมูล การโต้แย้ง อันจำเป็นต้องใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม เช่น การพูดคุยแลกเปลี่ยน เสวนา อภิปราย โต้เถียง การออกเสียงประชามติ การเลือกตั้ง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองอื่น ๆ
- ทักษะการสื่อสาร ในระบอบ ประชาธิปไตย	- ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยต้องมีทักษะการสื่อสารในระบอบประชาธิปไตย ได้แก่ การฟัง การอ่าน การค้นคว้า การจับใจความ การสรุปความ การย่อความ การขยายความ การตีความ การแปลความ การพูด การเขียน การโต้เถียง การอภิปราย การวิจารณ์ การกล้าแสดงออก การแสดงความคิดเห็นและการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

คำหลัก	คำอธิบาย
- พัฒนาความรู้ ความคิด จิตใจ พฤติกรรมและ การทำงาน ของตนเองอยู่เสมอ	- ในระบอบประชาธิปไตยถือว่าประชาชนเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ คุณภาพ ของประชาธิปไตยจึงอยู่ที่คุณภาพของประชาชน ดังนั้น ประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ต้องพัฒนาความรู้ ความคิด เจตคติ พฤติกรรมและการทำงานของตนเองอยู่เสมอ จึงจะสามารถ ทำให้ประชาธิปไตยสำเร็จผลด้วยดีได้
- มีส่วนร่วม ทางการเมือง อย่างสร้างสรรค์	- ในระบอบเผด็จการประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างจำกัดเพียงในฐานะผู้ได้ปกครอง แต่ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยต้องมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ในฐานะ เจ้าของประเทศได้หลากหลายวิธี แต่ทั้งนี้ต้องพัฒนาประชาชนให้มีส่วนร่วมทางการเมือง อย่างมีคุณภาพ
- มีความรู้พื้นฐาน ทางการเมือง (Political Literacy)	- ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยต้องมีความรู้พื้นฐานทางการเมือง ได้แก่ ความหมาย และความสำคัญของการเมืองการปกครอง ระบอบการเมืองการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ ประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของไทย สถาบันและกระบวนการทางการเมืองการปกครอง ของไทยในปัจจุบัน การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา การบริหารราชการแผ่นดินของไทยในปัจจุบัน การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหาร ท้องถิ่น สภาพปัญหา สาเหตุ และแนวทางแก้ไขปัญหาการเมืองการปกครองของไทย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการเมืองการปกครองของไทย

การเรียนรู้การสอนรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง: แนวปฏิบัติสำคัญ

การเรียนรู้การสอนรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมืองมีจุดเน้นสำคัญ คือ ต้องการให้เยาวชนไทยเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมไทย คือ มีความเป็นไทย รักชาติ ยึดมั่นในศาสนา เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นพลเมืองดีที่มีวิถีชีวิตและมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างปรองดอง สมานฉันท์ พร้อมด้วยคุณลักษณะความมีวินัยในตนเอง ดังนั้น การเรียนรู้การสอนรายวิชาเพิ่มเติมนี้ จึงเน้นที่การปฏิบัติลงมือทำ (Action) เพื่อให้เป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งมีผลต่อกระบวนการเรียนรู้การสอน ผู้สอนจะต้องทำให้การเรียนรู้การสอนมีความหมายและมีคุณค่าแก่ผู้เรียน เพื่อจะทำให้เกิดประโยชน์ที่แท้จริงแก่เยาวชนและสังคมโดยรวม

แนวปฏิบัติสำคัญที่จะทำให้การเรียนรู้การสอนหน้าที่พลเมืองบรรลุวัตถุประสงค์ มีดังนี้

๑. ผู้สอนต้องเข้าใจแก่นทัศน์ (Concept) สำคัญของรายวิชานี้ นั่นคือ การเข้าใจในจุดเน้นที่เป็นพื้นฐานสำคัญ ซึ่งวัตถุประสงค์ของรายวิชานี้ต้องการพัฒนาทักษะ ค่านิยม และคุณลักษณะ ซึ่งสะท้อนด้วยการปฏิบัติ (Action)

๒. การวางแผนการสอนจะต้องเน้นการพัฒนาที่ต่อเนื่อง (Continuous Development) ของกระบวนการคิด กระบวนการสืบค้น กระบวนการแก้ปัญหา รวมทั้งกระบวนการพัฒนาค่านิยม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ ดังนั้น การวางแผนการสอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรม ดังนี้

- ๑) ตั้งคำถามด้วยตนเองเพื่อการสืบค้น
- ๒) มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่หลากหลายในการสืบค้นข้อมูล
- ๓) ฝึกการวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลจริง (Real Data) ในสภาพจริง ทั้งนี้ มีผู้เชี่ยวชาญการสอนสังคมศึกษาหลายท่านเสนอว่าต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สำรวจ (Survey) หรือสัมภาษณ์ จากแหล่งข้อมูลที่เป็นปฐมภูมิ
- ๔) ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่มร่วมกันกับเพื่อน รวมทั้งบุคคลอื่นในชุมชนตามโอกาสและวุฒิภาวะของผู้เรียน
- ๕) นำเสนองาน หรือผลงานด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น จัดอภิปราย ทำป้ายนิเทศ จัดนิทรรศการ แสดงบทบาทสมมุติ จัดทำ Video Clip เป็นต้น

๓. การสอนหน้าที่พลเมืองต้องเน้นความเชื่อมโยง หรือความเกี่ยวข้อง (Relevant) การลงมือทำ หรือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง (Engaging) และเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น (Active Learning)

๓.๑ ความเชื่อมโยง หรือความเกี่ยวข้อง (Relevant) คือ การใช้ประเด็นจริง (Real Issue) ที่เป็นปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับความคิดของคนว่าจะถูก หรือผิด ดี หรือไม่ดี มีคุณค่า หรือไม่มีคุณค่า เพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนจะเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริง แต่ในกรณีใช้ประเด็นจริง ผู้สอนควรใช้วิจารณญาณ เพราะบางประเด็นอาจมีความอ่อนไหว (Sensitive) ต่อสังคม รวมทั้งควรคำนึงถึงวัยและวุฒิภาวะของผู้เรียนด้วย

๓.๒ การลงมือทำ หรือปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง (Engaging) การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ถือว่าเป็นหลักการสำคัญของการสอนหน้าที่พลเมืองและเป็นที่ยอมรับของนักการศึกษาทั่วโลก ดังนั้น การลงมือทำ (ปฏิบัติ) อย่างต่อเนื่องกับประเด็นจริง (Real Issue) หรือเหตุการณ์จริง ทั้งในระดับครอบครัว ห้องเรียน โรงเรียน หรือชุมชน จึงเป็นสิ่งสำคัญ ตัวอย่างต่อไปนี้ เป็นข้อเสนอแนะในประเด็นจริง หรือเหตุการณ์จริง ที่อาจนำมาใช้กับผลการเรียนรู้ของรายวิชาหน้าที่พลเมืองได้

ประชาธิปไตยในโรงเรียน	เช่น	จัดให้มีกรรมการห้องเรียน สภานักเรียน
การแก้ปัญหา	เช่น	จัดกิจกรรมการดูแลสิ่งแวดล้อมและสาธารณสมบัติ
วันสำคัญ / เหตุการณ์สำคัญ	เช่น	จัดกิจกรรมการเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ จัดกิจกรรมวันรัฐธรรมนูญ วันประชาธิปไตยสากล
การรณรงค์	เช่น	จัดกิจกรรมรณรงค์ต่อต้านการฉ้อราษฎร์บังหลวง
การมีจิตสาธารณะ	เช่น	จัดกิจกรรมช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่าง ๆ หรือ ผู้ที่เดือดร้อน
การยอมรับ- ในความหลากหลาย- ทางวัฒนธรรม	เช่น	การทำแบบวัดเจตคติ การทำวิจัยเกี่ยวกับ ความหลากหลายทางวัฒนธรรม

๓.๓ เรียนอย่างกระตือรือร้น (Active) การเรียนอย่างกระตือรือร้น ก็คือ การเรียนที่ผู้เรียนต้อง “ทำ” หรือ “do” ทั้งนี้ การเรียนโดยผ่านการอภิปราย (Discussion) เป็นวิธีที่สำคัญในการเรียนรายวิชาหน้าที่พลเมือง เพราะการอภิปรายเป็นทักษะที่สำคัญในการเรียนและทักษะของความเป็นพลเมือง (Citizenship skill) เพื่อแสดงออกซึ่งสิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การอภิปรายโดยทั่วไปคงไม่ใช่การอภิปรายที่เกี่ยวข้องกับประเด็นความเป็นพลเมือง (Citizenship Discussion) Sandie Llewellyn (๒๐๐๑) นักการศึกษาด้านความเป็นพลเมือง (Citizenship Education) ได้เสนอว่า การอภิปรายที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองควรมีลักษณะ ดังนี้

๑. เป็นประเด็นที่เกิดขึ้นจริง (Real Life Issue)
๒. เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของประชาชน (Deal with Public Dimension of Life)
๓. เกี่ยวข้องกับเยาวชนในฐานะเป็นพลเมืองคนหนึ่ง (Relate to Young People as Citizens)

๓.๔ การเรียน (Learning) การเรียนรู้เรื่อง หน้าที่พลเมืองจะมีประสิทธิภาพ ต่อเมื่อมีบรรยากาศของห้องเรียนที่มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ไม่มีบรรยากาศของการใช้อำนาจ หรือทำให้ผู้เรียนเกิดความไม่สบายใจ กลยุทธ์สำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนในบริบทของสังคมไทยเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ

๑. จัดการทำงานเป็นกลุ่มเล็ก เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นได้ทั่วถึงกว่าการทำงานในกลุ่มใหญ่

๒. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนกำหนดกติกาในการทำงาน คุณภาพของงาน ประเด็นการอภิปราย หรือประเด็นที่จะศึกษาตลอดจนการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่ผู้เรียนเกิดความรู้สึกว่าการเรียน หรือการทำงานนั้น มีความหมายและมีคุณค่า จะได้ทำงานอย่างต่อเนื่องและตั้งใจ (Engaging)

๓. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนแสดงความคิดเห็นและเมื่อมีข้อสรุปความคิดเห็นของทุกคน ควรจะอยู่ในข้อสรุปนั้น ๆ ด้วย

๔. ครูควรสร้างความรู้สึกรู้ว่าการประสบความสำเร็จ คือ การเรียนรู้ หรือการทำงาน โดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ เป็นรางวัลที่น่าภูมิใจ

๕. ครูควรคำนึงถึงการเรียนรู้หลาย ๆ รูปแบบ (Learning Style) ของผู้เรียน การจัดกิจกรรมจึงควรมีหลากหลาย เช่น การสาธิต การตอบคำถาม การอภิปราย การค้นคว้าวิจัย การทำโครงการ การสำรวจ การแก้ปัญหา การใช้เกม การแสดงบทบาทสมมติ การใช้สถานการณ์จำลอง การใช้กรณีศึกษา (Case Study) โดยมีการทำงานกลุ่มเล็กและรายบุคคล

๖. กรณีการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการควรจัดให้ครบขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง แต่ครูก็อาจนำบางขั้นตอนมาจัดกิจกรรมแยกได้ เช่น กิจกรรมการวิเคราะห์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่อยู่ในขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนหลายรูปแบบสามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมแยกออกมาได้ตามความเหมาะสม เป็นการฝึกความสามารถในการวิเคราะห์ หรือการจัดการกับข้อมูลต่าง ๆ แก่ผู้เรียน

๗. ครูควรมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาในการจัดการเรียนรู้เพื่อสะท้อนการปฏิบัติของผู้เรียนในสภาพจริง ทั้งนี้ การวัดและประเมินหน้าที่พลเมืองต้องมีการประเมินภาระงานที่เกี่ยวกับกิจกรรมให้ผู้เรียนปฏิบัติ การสร้างลักษณะนิสัย รวมทั้งกระบวนการทำงานและคุณภาพงาน ด้วยวิธีการและเครื่องมือการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย

จากหลักการสอนทั้ง ๔ หลัก ข้างต้น Sadie Llewellyn (๒๐๐๑) ได้สรุปหลักการสอนว่าเป็น **RE-A-L: Relevant, Engaging and Active Learning** และแสดงความเห็นว่าการทำงานในลักษณะโครงงาน (Project Work) เป็นกิจกรรมที่สำคัญในการเรียนการสอนหน้าที่พลเมือง เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับฝึกหัดในการเรียนรู้ มีวินัย และเป็นการเรียนรู้ที่เป็น Active Learning ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาประเด็นต่าง ๆ ในสังคมที่เกิดขึ้นจริง ศึกษาปัญหาอุปสรรค และเรียนรู้ในการแก้ไข เรียนรู้บทบาทของพลเมืองดีในสังคมเพื่อการเตรียมตัวเป็นพลเมืองดีของชาติในอนาคต

การจัดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง

๑. จัดเนื้อหาตามจุดเน้นแต่ละจุดเน้นในทุกชั้นปี โดยบูรณาการจุดเน้นที่ ๕ ความมีวินัยในตนเอง ที่สอดคล้องกับผลการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ของจุดเน้นที่ ๑ - ๔ ที่เกี่ยวข้อง

ตัวอย่างระดับประถมศึกษา

ระดับชั้น	จุดเน้น	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	บูรณาการวินัยในตนเอง
ป.๕	๑. ความเป็นไทย ๑.๑ ลักษณะที่ดีของคนไทย	๑. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตนเป็นผู้มีมารยาทไทย ๒. รู้คุณค่าและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	มารยาทไทย - การสนทนา - การปฏิบัติตนตามกาลเทศะ - การต้อนรับผู้มาเยือน	- ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ - ยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

กิจกรรมหลัก

๑. สาธิตมารยาทไทย และให้ปฏิบัติตาม
๒. อธิบายประโยชน์จากการมีมารยาทไทยที่ดีงาม
๓. เขียนตารางผลกระทบต่อการมีมารยาทไทยในเรื่องต่างๆ
๔. กำหนดสถานการณ์และให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติตามสถานการณ์นั้นๆ
๕. นักเรียนเขียนบันทึกประสบการณ์การนำมารยาทไทยไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน
๖. นักเรียนเขียนบันทึกประจำวันที่แสดงถึงการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๗. ครูให้นักเรียนทำแบบสำรวจความพึงพอใจต่อการมีมารยาทไทยและการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตัวอย่างระดับมัธยมศึกษา

ระดับชั้น	จุดเน้น	ผลการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	บูรณาการวินัยในตนเอง
ม.๒	๓. ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ๓.๑ การดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย	ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย	การติดตามข่าวสารความกล้าหาญทางจริยธรรม การเป็นผู้นำเป็นสมาชิกที่ดี	ใฝ่หาความรู้ อดทน

กิจกรรมหลัก

๑. ติดตามข่าวสาร วิเคราะห์ และสรุปข่าวตลอดสัปดาห์
๒. วิเคราะห์ข่าวที่เป็นประเด็นปัญหาทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม
๓. เสนอความคิดเห็นที่เป็นรูปธรรมในการแก้ปัญหาจากข้อ ๒ ในป้ายนิเทศของโรงเรียน (กิจกรรมทั้งหมดเป็นกิจกรรมกลุ่มที่ต้องมีการวางแผน มอบหมายงาน ทำงานอย่างต่อเนื่อง)

๒. จัดเนื้อหาแบบบูรณาการใน ๕ จุดเน้น โดยต้องวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ในแต่ละจุดเน้นว่า เกี่ยวข้อง หรือ เชื่อมโยง หรือมีประเด็นร่วมกันในเนื้อหาต่าง ๆ และตั้งเป็น Theme (หัวเรื่อง)

ตัวอย่าง

ประถมศึกษาปีที่ ๖

จุดเน้นที่ ๓ ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๓.๑ การดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย

ผลการเรียนรู้

- ปฏิบัติตนและแนะนำผู้อื่นให้ปฏิบัติตามข้อตกลง กติกา กฎ ระเบียบ ของห้องเรียน และโรงเรียน
- เห็นคุณค่าและปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ มีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการตัดสินใจ

จุดเน้นที่ ๔ ความปรองดอง สมานฉันท์

๔.๑ การอยู่ร่วมกันในสังคมแห่งความหลากหลาย

ผลการเรียนรู้

- ยอมรับความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรมในประเทศไทย และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ และพึงพาอาศัยกัน

จุดเน้นที่ ๕ ความมีวินัยในตนเอง

ผลการเรียนรู้

- ปฏิบัติตนเป็นผู้ใฝ่หาความรู้
- ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่
- ขยันหมั่นเพียร

Theme: เคารพกติกา ปฏิบัติตามหน้าที่ อยู่อย่างสันติสุข

สาระการเรียนรู้

- ข้อตกลง กฎ กติกา ในห้องเรียนและโรงเรียน
- บทบาทหน้าที่ต่าง ๆ ของการเป็นสมาชิกที่ดี
- กิจกรรมต่าง ๆ ของห้องเรียน
- ความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรมในประเทศไทย

กิจกรรมหลัก

๑. วิเคราะห์คุณค่าข้อตกลง กฎ กติกา กับชีวิตประชาธิปไตยในห้องเรียนและโรงเรียน
๒. เสนอแนวทางในการดูแลสาธารณสมบัติ ส่วนร่วมในห้องเรียนและโรงเรียนตามบทบาทของตนเอง
๓. สำรวจและอภิปรายร่วมกันถึงการใช้สิทธิ หน้าที่ และการใช้เสรีภาพอย่างรับผิดชอบในห้องเรียนและโรงเรียน

๔. สำรวจและอภิปรายร่วมกันถึงการทำหน้าที่เป็นสมาชิกที่ดีของห้องเรียนและโรงเรียน ในประเด็น การเป็นผู้นำ การเป็นสมาชิกที่ดีและการถือประโยชน์ของส่วนรวมต่อการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

๕. ระดมสมองเสนอแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ในขณะที่สังคมมีความหลากหลายทางสังคม-วัฒนธรรม

๖. ทำแบบวัดทัศนคติของตนเองต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ในประเด็นดังนี้

- เคารพซึ่งกันและกัน
- ไม่แสดงกิริยาจากดูหมิ่นผู้อื่น
- ช่วยเหลือกันและกัน
- แบ่งปัน

๗. ค้นคว้าสถานการณ์ขัดแย้งในประเทศไทย และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาในประเด็นละเมิดสิทธิ และการรักษาสิ่งแวดล้อม

ตัวอย่าง

มัธยมศึกษาปีที่ ๓

จุดเน้นที่ ๑ ความเป็นไทย

๑.๑ ความเป็นไทย: ลักษณะที่ดีของไทย

ผลการเรียนรู้

- มีส่วนร่วม แนะนำผู้อื่นให้อนุรักษ์และยกย่องผู้มีมารยาท
- แสดงออก แนะนำผู้อื่น และมีส่วนร่วมในกิจกรรม เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ และเสียสละ

๑.๒ ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณีไทย

ผลการเรียนรู้

- เห็นคุณค่า อนุรักษ์ สืบสาน และประยุกต์ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และ

ภูมิปัญญาไทย

จุดเน้นที่ ๕ ความมีวินัยในตนเอง

ผลการเรียนรู้

ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง: ความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติ ยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

Theme: ภูมิใจในความเป็นไทย

สาระการเรียนรู้

- มารยาทไทย
- เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ และเสียสละ
- ขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมไทย และภูมิปัญญาไทย

กิจกรรมหลัก

๑. นักเรียนจัดกิจกรรมรณรงค์มารยาทไทย

- เชิญวิทยากรมาอธิบาย / สาธิต
- จัดประกวดมารยาทไทยของนักเรียนในระดับต่าง ๆ

๒. ร่วมกันอภิปรายและจัดกิจกรรมที่แสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละในรูปกิจกรรมจิตสาธารณะ

๓. ทำแบบสำรวจขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยที่มีคุณค่าต่อการอนุรักษ์และสืบสาน

๔. วิเคราะห์ผลการสำรวจจากข้อ ๓ และนักเรียนแต่ละชั้นร่วมจัดนิทรรศการ แสดงขนบธรรมเนียม ประเพณี ฯลฯ ที่ได้รับการเสนอ ๔ อันดับแรก พร้อมทั้งเสนอแนวทางการประยุกต์ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมเหล่านั้น

๓. ผลการเรียนรู้บางข้อในจุดเน้นต่าง ๆ เช่น จุดเน้นที่ ๑ และ ๒ นักเรียนแต่ละชั้นอาจจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับการวางแผนจัดหน่วยการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมของทุกชั้นร่วมกัน ซึ่งน่าจะมีผลต่อการพัฒนานักเรียนมาก (Impact)

๔. การวางแผนจัดหน่วยการเรียนรู้อาจจัดให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ สถานการณ์ ที่เกี่ยวข้องกับจุดเน้น ทั้ง ๕ จุดเน้น

การใช้เทคนิค / กระบวนการ / วิธีสอน ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้หน้าที่พลเมืองให้บรรลุเป้าหมายตามจุดเน้นทั้ง ๕ นั้น เพื่อให้เยาวชนมีคุณลักษณะที่ดีของคนไทย เห็นคุณค่าความสำคัญและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณีไทย เห็นคุณค่าและแสดงออกถึงความรักชาติ ยึดมั่นในศาสนา และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ด้วยการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย มีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความปรองดอง สมานฉันท์ สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมแห่งความหลากหลาย มีการจัดการความขัดแย้งและสันติวิธี ตลอดจนเป็นผู้มีวินัยในตนเองด้วยการประพฤติตนเป็นคนซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร อดทน ใฝ่หาความรู้ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ และยอมรับผลที่เกิดจากการกระทำของตนเอง

การจัดการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวนี้ ผู้สอนจะต้องใช้กระบวนการ เทคนิค วิธีสอนที่มีขั้นตอนเน้นสู่การปฏิบัติจริง อีกทั้งยังต้องใช้กระบวนการคิดที่หลากหลายในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อีกด้วย ทั้งนี้ ในการจัดการเรียนการสอนในแต่ละระดับชั้นจะมีผลการเรียนรู้ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนที่จะนำพาผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด ดังนั้น ผู้สอนจึงควรแสวงหาและเลือกใช้ กระบวนการ เทคนิค วิธีสอน อย่างเหมาะสม ซึ่งตัวอย่างกระบวนการ วิธีสอน วิธีคิดที่นำเสนอนี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งที่สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้

๑. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์ (Conflict Situation Skills)

ทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์เป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างหนึ่งที่ฝึกให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ได้มีโอกาสสัมผัสกับสิ่งที่จะเรียนรู้ หรือมีกลายณมิตร ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ และสามารถนำประสบการณ์จากการเรียนรู้ขึ้นมาเป็นแนวทางในการเลือกและตัดสินใจ โดยผ่านการวิเคราะห์และประเมินค่าเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

จากแนวคิดของ สุมณ อมรวิวัฒน์ ได้เสนอการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ประกอบด้วย

๔ ขั้นตอน คือ

- ขั้นที่ ๑ การรวบรวม ข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้และหลักการ
- ขั้นที่ ๒ การประเมินค่าและประโยชน์
- ขั้นที่ ๓ การเลือกและการตัดสินใจ
- ขั้นที่ ๔ การปฏิบัติ

การนำทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์มาใช้ในการเรียนการสอนในโรงเรียน สามารถดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

๑. **ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน** ผู้สอนอาจจะนำสถานการณ์ที่เป็นข่าว ภาพข่าวจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นจริง บทความ หรือกรณีศึกษา มากระตุ้นให้ผู้เรียนได้ตอบคำถามในประเด็นสำคัญที่ผู้สอนกำหนด เพื่อให้เกิดความตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้น หรือเห็นความสำคัญที่จะต้องศึกษาในเรื่องที่ผู้สอนนำเสนอ ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องคล้อยกับบทเรียน

๒. ขั้นสอน

๑) การรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการ

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นพื้นฐานของการเผชิญสถานการณ์และการแก้ปัญหา ผู้สอนอาจจะมอบหมายให้ผู้เรียนได้ไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษา หรือข่าวสารการกระทำที่สอดคล้องกับเรื่องที่ศึกษา ซึ่งผู้สอนอาจจะหาแหล่งข้อมูล ความรู้หรือแหล่งข่าวสารให้แก่ผู้เรียน

๒) การประเมินคุณค่าและประโยชน์

เมื่อผู้เรียนได้ศึกษาความรู้ หรือข่าวสารข้อมูล หรือสถานการณ์ที่ผู้สอนมอบหมายแล้ว จะต้องนำมาศึกษาวิเคราะห์คุณค่า หรือประโยชน์ ในขั้นตอนนี้จะต้องฝึกให้ผู้เรียนรู้จักหลักและวิธีการคิดในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อคิดว่าสถานการณ์ หรือข้อมูลที่ได้ศึกษานั้นมีคุณค่ามากน้อย หรือมีประโยชน์เพียงไร อาจจะใช้เกณฑ์หรือวิธีการประเมินตามความเหมาะสม ซึ่งอาจจะใช้เกณฑ์ด้านคุณธรรม จริยธรรม เกณฑ์มาตรฐานและค่านิยมของสังคม หรือกรอบทฤษฎี การคิดประเมินค่ามีความสำคัญและมีผลต่อการเลือกการตัดสินใจ ในขั้นการประเมินคุณค่านี้ ผู้สอนอาจจะจัดทำเป็นแบบฝึกหัดหรือมีคำถามเพื่อฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักวิเคราะห์ เพื่อเป็นพื้นฐานของการประเมินค่า และประโยชน์หรือโทษของเรื่องที่ศึกษาก็ได้

๓) การเลือกและการตัดสินใจ

ขั้นตอนนี้ จะเป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องจากขั้นตอนที่ ๒ เมื่อผู้เรียนได้ประเมินคุณค่า และประโยชน์จากข้อมูลและข่าวสารแล้ว จะมองเห็นช่องทางว่าถ้าตนเองได้ประสบกับสถานการณ์ดังกล่าว หรือสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันนั้น ผู้เรียนจะสามารถเลือกและตัดสินใจอย่างไร จึงจะถูกต้องหรือได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง เพื่อจะได้ไม่เกิดปัญหาจากการตัดสินใจที่ผิดพลาด

ในขั้นนี้ผู้สอนอาจจะสร้างสถานการณ์ที่เป็นกรณีตัวอย่างปัญหาในชีวิตจริงของผู้เรียน อาจจะปัญหาในครอบครัว โรงเรียน สังคม และตั้งประเด็นคำถามให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะในการเลือกและการตัดสินใจในการแก้ปัญหาอย่างมีหลักการ

๔) การปฏิบัติ

เมื่อผู้เรียนได้ฝึกทักษะตั้งแต่ขั้นการรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้และหลักการ ได้ฝึกการประเมินคุณค่าและประโยชน์ ตลอดจนการเลือกและตัดสินใจไปแล้ว ขั้นตอนที่สำคัญ คือควรจะฝึกให้ผู้เรียนได้รู้จักนำไปปฏิบัติ ซึ่งในบางสถานการณ์ ผู้เรียนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง จะทำให้ผู้เรียนได้พิสูจน์ว่าการที่ตนได้ตัดสินใจเลือกนั้น เมื่อนำไปปฏิบัติจริงแล้ว ได้ผลดีหรือได้รับประโยชน์อย่างไร ตัดสินใจถูกต้องหรือไม่ แต่ในกรณีสถานการณ์นั้นไม่เหมาะสมกับการนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง ผู้สอนอาจจะออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้พิสูจน์ความรู้ในแง่ปฏิบัติ โดยการสัมภาษณ์จากบุคคล ผู้ที่มีประสบการณ์หรือผู้มีความรู้ หรือจากผลงานของนักวิชาการ ที่ได้พิสูจน์หรือทดลองปฏิบัติแล้วเป็นการยืนยันและเป็นการสนับสนุนการตัดสินใจของผู้เรียน

๓. ขั้นสรุป เมื่อผู้สอนได้ดำเนินการให้ผู้เรียนทำกิจกรรมจนครบทุกขั้นตอนของกระบวนการเผชิญสถานการณ์แล้ว ผู้สอนควรให้ผู้เรียนได้ช่วยกันสรุปแนวคิดหรือความรู้และประสบการณ์ที่ตนได้รับ เป็นการย้ำเตือนให้เกิดความกระจ่างชัดขึ้น

๔. ขั้นการวัดและการประเมินผล ผู้สอนควรมีวิธีการวัดและการประเมินผลให้ครอบคลุมทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย มีการกำหนดเครื่องมือวัดและประเมิน พร้อมทั้งกำหนดเกณฑ์การวัดและการประเมินผลให้ชัดเจน

ประโยชน์

๑. ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ตลอดจนเป็นผู้ที่ทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน ทำให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

๒. ผู้เรียนรู้จักวิเคราะห์สถานการณ์ วิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารที่ได้รับมาอย่างเป็นผู้ที่รู้เท่าทัน มีหลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์สถานการณ์อย่างหลากหลาย โดยคำนึงถึงเกณฑ์มาตรฐานของสังคมและเกณฑ์ด้านคุณธรรมจริยธรรม

๓. ผู้เรียนรู้จักการเลือกและการตัดสินใจ โดยอาศัยพื้นฐานจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งมีหลากหลาย เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตรปัจจุบัน เนื่องจากผู้เรียนไม่อาจจะเผชิญสถานการณ์ที่รุนแรง หรือร้ายแรงได้จริง แต่การที่ได้เรียนรู้ตัวอย่างเหตุการณ์จริง จะทำให้ผู้เรียนสามารถฝึกทักษะการเลือกและการตัดสินใจในการแก้ปัญหาอย่างมีหลักการ

๔. ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตนในการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหาชีวิตจริง ซึ่งจะต้องใช้วิธีการปฏิบัติโดยอาศัยหลักธรรมของศาสนามาเป็นแนวทาง เพื่อให้การปฏิบัติตนบรรลุผลโดยมีการฝึกฝนตนเองให้มีสติสัมปชัญญะ รู้เท่าทันปัญหาและสถานการณ์ที่กำลังเผชิญเพื่อจะได้ปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง การเผชิญสถานการณ์มีหลายระดับ ทั้งในบุคคล ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ ตลอดจนระดับโลก ซึ่งทุกระดับจะมีการแก้ปัญหาโดยใช้วิธีคิดอย่างถูกต้อง

ข้อจำกัด

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะได้ผลบรรลุจุดประสงค์ของเรื่องที่จะสอนนั้น จะต้องใช้เวลามาก ผู้สอนต้องออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ศึกษาความรู้ และฝึกปฏิบัตินอกห้องเรียนบ้าง ซึ่งทำให้ผู้สอนบางคนจะเห็นว่าเป็นเรื่องยุ่งยาก มองข้ามการเลือกนำทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์ไปใช้กับการเรียนการสอน

๒. การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการ (Learning Process)

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามขั้นตอนอย่างต่อเนื่องจนบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด ผู้สอนเป็นผู้วางแผนนำผู้เรียนผ่านขั้นตอนต่างๆของกระบวนการที่ละขั้นตอนอย่างเข้าใจตรงกัน ครบวงจร ผู้เรียนเข้าใจและรับรู้ขั้นตอนของกระบวนการนั้น และยังสามารถนำกระบวนการนั้นไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันจนเป็นนิสัย

กระบวนการไม่ใช่วิธีสอนแต่เป็นแนวทางในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างมีลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกันตั้งแต่ต้นจนจบ ทำให้งานสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการเป็นทักษะที่จำเป็นและต้องฝึกฝนให้ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน ดังนั้น ผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมการสอนที่เป็นขั้นตอนชัดเจนและควรมีหลักการจัดกิจกรรมดังนี้

๑. กิจกรรมต้องมีความน่าสนใจ น่าติดตาม ไม่น่าเบื่อหน่าย
๒. มีความเหมาะสม สามารถทำให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้
๓. เป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ทำทลายความสามารถ ยั่วให้ผู้เรียนร่วมกิจกรรมและสนองต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน
๔. กิจกรรมต้องสอดคล้องกับธรรมชาติของรายวิชา และสอดคล้องกับจุดประสงค์
๕. กิจกรรมต้องเน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ค้นพบการเรียนรู้และสรุปผลการเรียนรู้ ด้วยตนเอง ผู้เรียนรู้จักวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง
๖. ผู้เรียนต้องได้ฝึกทักษะรายบุคคล ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม วิเคราะห์เป็น มองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหา สามารถทำงานได้อย่างเป็นระบบ

ในการจัดการเรียนการสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือจุดประสงค์การเรียนรู้ ผู้สอนอาจใช้กระบวนการหลากหลาย อาจเป็น ๒ – ๓ กระบวนการก็ได้

กระบวนการที่สามารถนำมาใช้ในการเรียนรู้หน้าที่พลเมือง ได้แก่

๑. กระบวนการสร้างความตระหนัก เป็นกระบวนการที่ต้องการให้ผู้เรียนสนใจ เอาใจใส่ รับรู้ เห็นคุณค่าของสิ่งที่กำหนดหรือสิ่งที่ศึกษา และเกิดความคิดที่จะหาวิธีแก้ปัญหา ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

๑) **สังเกต** ผู้สอนจัดสถานการณ์ หรือให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ให้ผู้เรียนสนใจ รับรู้ เอาใจใส่ และเห็นคุณค่า

๒) **วิเคราะห์วิจารณ์** ให้ตัวอย่าง สถานการณ์ ประสบการณ์ตรง เพื่อให้ผู้เรียนจำแนกแจกแจงหาสาเหตุของสถานการณ์ที่กำหนด หรือสถานการณ์ตรง พิจารณาผลเสียที่เกิดขึ้นทั้งระยะสั้น และระยะยาว

๓) **สรุป** ให้ผู้เรียนอภิปรายหาเหตุผล ข้อมูลสนับสนุนความคิดเห็นของตนเพื่อประเมินคุณค่าของสิ่งที่ศึกษา และวางเป้าหมายเพื่อพัฒนาต่อไป

๒. กระบวนการสร้างค่านิยม เป็นกระบวนการที่กำหนดทิศทาง หรือแนวทางในการดำรงชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสม มีขั้นตอนดังนี้

๑) **สังเกต** ตระหนัก ผู้สอนให้ผู้เรียนสังเกตภาพเหตุการณ์ สถานการณ์ แล้วพิจารณาสิ่งที่กำหนดให้ว่าคืออะไร เหมาะสมหรือไม่ ควรอนุรักษ์หรือไม่ เพราะเหตุใด

๒) **ประเมินเชิงเหตุผล** ให้ผู้เรียนประเมินสิ่งที่กำหนดให้ว่าคืออะไร ดีหรือไม่ เพราะเหตุใด ผู้เรียนชอบหรือไม่ชอบ เพราะเหตุใด

๓) **กำหนดค่านิยม** ผู้เรียนแต่ละคนแสดงความเชื่อ ความพอใจ ในการกระทำ สถานการณ์ต่าง ๆ พร้อมเหตุผล

๔) **วางแผนปฏิบัติ** ผู้เรียนช่วยกันกำหนดแนวทางปฏิบัติตามเหตุผลที่ผู้เรียนกำหนด โดยมีผู้สอนร่วมรับทราบกติกา การกระทำ

๕) **ปฏิบัติด้วยความชื่นชอบ** ผู้เรียนปฏิบัติตามค่านิยมที่ตนกำหนด เมื่อเกิดความชื่นชอบก็จะปฏิบัติด้วยความเต็มใจและเห็นคุณค่า

๓. กระบวนการสร้างเจตคติ เป็นกระบวนการที่แทรกอยู่ในทุกเนื้อหา เป็นความรู้สึที่มีต่อสิ่งที่เรียน อาจเป็นความคิด หลักการ การกระทำ เหตุการณ์ สถานการณ์ เป็นต้น มีขั้นตอนดังนี้

๑) **สังเกต** ผู้สอนเสนอข้อมูล รูปภาพ สถานการณ์ ให้ผู้เรียนพิจารณาการกระทำที่ปรากฏว่าผู้เรียนมีความรู้สึกอย่างไร ดีหรือไม่ เช่น ภาพคนทิ้งขยะลงแม่น้ำลำคลอง ผู้เรียนรู้สึกอย่างไร ชอบหรือไม่ชอบ เพราะเหตุใด

๒) **วิเคราะห์** ให้พิจารณาผลที่เกิดขึ้น ผลที่ตามมา แยกเป็นการกระทำที่เหมาะสม ได้ผล เป็นที่น่าพอใจ หรือการกระทำที่ไม่เหมาะสม ได้ผลไม่เป็นที่น่าพอใจ

๓) **สรุป** ผู้เรียนสรุปความรู้สึก ความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลว่าจะเลือกปฏิบัติอย่างไร แนวความคิดที่ถูกต้องควรเป็นอย่างไร

๔. กระบวนการกลุ่ม เป็นกระบวนการที่ฝึกให้ทำกิจกรรมสำคัญคือ

๑) **มีผู้นำและมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ** กระบวนการกลุ่มจะต้องมีการรวมกลุ่มตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป มีบทบาทแตกต่างกันไปตามหน้าที่ คือ ผู้นำกลุ่ม และสมาชิกในกลุ่ม ผู้นำกลุ่มจะทำหน้าที่นำในความคิด เสนอความคิด ประสานความคิด กระตุ้นให้สมาชิกคิดวางแผน และกำหนดภาระงาน รวมทั้งติดตามประสานสัมพันธ์เพื่อให้งานนั้นสำเร็จด้วยดี ถ้าในกลุ่มมีบุคคลที่มีภาวะความเป็นผู้นำหลายคนก็ต้อง

ผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้นำ หรือผู้ตาม มีการเสนอความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นของสมาชิกอย่างมีเหตุผล มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ แต่ต้องช่วยเหลือกันเมื่อมีปัญหา

๒) การวางแผน มีการระดมพลังสมอง วางแผนการทำงาน กำหนดจุดประสงค์ และขั้นตอน หรือวิธีการดำเนินการ

๓) ปฏิบัติตามแผน เมื่อวางแผนงานด้วยการพิจารณาไตร่ตรองจากกลุ่มอย่างดีแล้ว สมาชิกในกลุ่มจะปฏิบัติตามแผนด้วยความรับผิดชอบ

๔) ประเมินผลการปฏิบัติงาน ระหว่างการดำเนินงานตามแผน ผู้นำกลุ่มและสมาชิกจะต้องติดตามผลการปฏิบัติงานเป็นระยะๆ เพื่อแก้ไขหรือปรับปรุงงานให้ดีขึ้น

๕) ปรับปรุงและพัฒนา มีการประเมินผลรวมและชื่นชมในผลงานของกลุ่ม หากยังไม่เป็นที่พอใจ หรือได้แนวทางที่ยังไม่เหมาะสมจะต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

๕. กระบวนการปฏิบัติ เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจนเกิดทักษะ เกิดความชำนาญ จนสามารถทำได้อย่างคล่องแคล่ว มีขั้นตอนดังนี้

๑) สังเกตรับรู้ ให้ผู้เรียนได้เห็นตัวอย่างที่หลากหลายจนเกิดความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด

๒) ทำตามแบบ ให้ผู้เรียนทำตามตัวอย่างที่แสดงให้เห็นทีละขั้นตอนจากพื้นฐานไปสู่งานที่ย่างยากซับซ้อนยิ่งขึ้น

๓) ทำเองโดยไม่มีแบบ ให้ผู้เรียนปฏิบัติเองโดยไม่ต้องดูตัวอย่าง เป็นการฝึกให้ทำเองตั้งแต่ต้นจนจบ

๔) ฝึกให้ชำนาญ การฝึกขั้นนี้ผู้เรียนจะสามารถปฏิบัติด้วยความชำนาญจากการฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง หรือทำได้ด้วยตนเองอย่างอัตโนมัติจากงานชิ้นเดิม หรืองานที่ผู้สอนกำหนดให้ใหม่

๖. กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด เป็นกระบวนการที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ บอกได้อธิบายได้ และเข้าใจในสิ่งที่เรียน ว่าคืออะไร หมายถึงสิ่งใด มีขั้นตอนดังนี้

๑) สังเกต ให้ผู้เรียนรับรู้ ศึกษา พิจารณาส่งที่ผู้สอนนำเสนอ ว่ามีลักษณะอย่างไร เช่น ยกตัวอย่างภาพ คำ ข้อความต่าง ๆ ให้ผู้เรียนพิจารณา

๒) จำแนกความแตกต่าง ให้ผู้เรียนบอกข้อแตกต่างของสิ่งที่สังเกตว่าต่างกันอย่างไร

๓) หาลักษณะร่วม ให้ผู้เรียนพิจารณาภาพรวมของสิ่งที่สังเกต รับรู้ ว่ามีอะไรที่เหมือนกัน หรือคล้ายคลึงกัน ซึ่งเป็นแนวทางในการนำไปสรุปเป็นหลักเกณฑ์ วิธีการ คำจำกัดความ หรือนิยามได้

๔) ระบุนิยามความหมาย ให้ผู้เรียนระบุว่าสิ่งที่รับรู้ สิ่งที่กำหนดให้คืออะไร เรียกว่าอะไร หรือมีวิธีการอย่างไร

๕) ทดสอบและนำไปใช้ ให้ผู้เรียนนำความรู้ไปทดลอง ทดสอบ สังเกต ทำแบบฝึกหัด ปฏิบัติ หรือตรวจสอบคำตอบว่าใช่หรือไม่ นำไปใช้ตามคุณลักษณะที่ผู้เรียนรับรู้มาหรือไม่ เพื่อประเมินความรู้

๗. ทักษะกระบวนการ ๙ ประการ เป็นกระบวนการปฏิบัติหรือกระบวนการทำงานที่ครบขั้นตอน ตั้งแต่แรกเริ่มจนแล้วเสร็จอย่างมีประสิทธิภาพเป็นที่น่าพอใจ ทักษะกระบวนการเป็นวิธีการทำงานที่ผู้เรียนควรฝึกปฏิบัติจนเป็นนิสัย ไม่ว่าปฏิบัติงานใดๆ ก็สามารถปฏิบัติได้จนสำเร็จเป็นอย่างดี มีประสิทธิภาพ ผู้สอนจะใช้ทักษะกระบวนการ ๙ ประการ หรืออาจเรียกสั้น ๆ ว่า **ทักษะกระบวนการ** สอดแทรกในการสอนได้ ขั้นตอนของทักษะกระบวนการ ๙ ประการ มีดังนี้

๑) ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น ผู้สอนยกสถานการณ์ตัวอย่างให้ผู้เรียนเข้าใจและตระหนัก

ในปัญหาและความจำเป็นของเรื่องที่จะศึกษา หรือเห็นประโยชน์ เห็นความสำคัญของเรื่องที่จะศึกษานั้น ๆ หรืออาจยกกรณีตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นสภาพที่เป็นปัญหาความขัดแย้งของเรื่องที่จะศึกษาโดยใช้สื่อประกอบ เช่น รูปภาพ วีดิทัศน์ สถานการณ์จริง ข่าว กรณีตัวอย่าง สไลด์ การอภิปราย การซักถาม การพาไปดูสถานการณ์ที่เป็นจริง ฯลฯ กระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นสภาพปัญหา เห็นความจำเป็นด้วยตนเอง

๒) คิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ ผู้สอนกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ ตอบคำถาม หรือทำแบบฝึก โดยการแสดงความคิดเห็นเป็นกลุ่ม หรือรายบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนเห็นสาเหตุของปัญหานั้น ๆ

๓) สร้างทางเลือกอย่างหลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย โดยร่วมกันวิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย หรือข้อจำกัด

๔) ประเมินและเลือกทางเลือกที่เหมาะสม ให้ผู้เรียนวิเคราะห์และตัดสินใจเลือก โดยพิจารณาข้อดีข้อเสีย ข้อจำกัด ปัจจัย วิถีดำเนินงาน ผลผลิตต่างๆ เป็นต้น และเลือกแนวทางที่เหมาะสมที่สุดจากการอภิปรายหรือระดมพลังสมองของกลุ่ม

๕) กำหนดและลำดับขั้นตอนในการปฏิบัติ ให้ผู้เรียนร่วมกันวางแผนปฏิบัติงานดังนี้

- การศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐาน
- กำหนดวัตถุประสงค์
- กำหนดขั้นตอนการทำงาน
- กำหนดผู้รับผิดชอบ
- กำหนดระยะเวลาการทำงาน
- กำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผล

๖) ปฏิบัติด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เมื่อกำหนดขั้นตอนการทำงานแล้ว ผู้เรียนก็จะปฏิบัติงานตามแผน ผู้สอนจะติดตาม ดูแล ช่วยเหลือ เมื่อมีปัญหา หากไม่มีปัญหาขณะปฏิบัติงานนั้น ผู้เรียนก็จะทำงานด้วยความสนใจ กระตือรือร้น และเพลิดเพลินในการทำงาน ผู้สอนควรชมเชยเพื่อให้ขวัญกำลังใจ

๗) ประเมินระหว่างปฏิบัติ ในระหว่างทำงานนั้นอาจมีปัญหา และอุปสรรคบ้างให้ผู้เรียนประเมินผลการทำงานว่ามีปัญหาอย่างไร มีอุปสรรคอะไร ควรหาทางแก้ปัญหาอย่างไร นำไปปรับปรุงในการทำงานขั้นตอนต่อไป

๘) ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ให้ผู้เรียนนำผลการประเมินมาแก้ไขปัญหาเพื่อปรับปรุงงานให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๙) ประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภูมิใจ เมื่อผู้เรียนปฏิบัติงานตามแผนจนแล้วเสร็จ ผู้เรียนสรุปผลการดำเนินงานในภาพรวม เปรียบเทียบกับสภาพผลงานก่อนดำเนินการและหลังการดำเนินการ หรือเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจหรือไม่ มีผลพลอยได้อื่น ๆ อย่างไร มีผลกระทบอย่างไร ผู้เรียนมีความพอใจ ภูมิใจในผลงานของตนหรือกลุ่มเพียงใด และควรเผยแพร่ให้ผู้อื่นรับรู้ด้วย

ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ทักษะกระบวนการ ๙ ประการนี้ บางขั้นตอนผู้สอนอาจรวมขั้นตอนก็ได้ แม้จะเขียนไม่ครบ ๙ ขั้นตอน แต่ในการปฏิบัติจริงจะต้องครบวงจรของการทำงาน คือ มีการวางแผน มีการปฏิบัติ และมีการประเมินผล ก็ถือว่าเป็นทักษะกระบวนการได้

ในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนควรศึกษากระบวนการต่าง ๆ และสอนกระบวนการควบคู่กันไปกับเนื้อหา เพื่อไม่ให้หลงกระบวนการ ผู้สอนอาจเขียนขั้นตอนของกระบวนการกำกับไว้หน้าข้อก็ได้

๓. การจัดการเรียนรู้แบบโมเดลชิปปา (CIPPA Model)

โมเดลชิปปา (CIPPA Model) เป็นแนวคิดในการจัดการเรียนการสอน ของ ทิศนา ขัมมณี ซึ่งมาจากแนวคิดทางการศึกษาของ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ซึ่งเป็นผู้คิดเรื่องการเรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by Doing) ผู้เรียนเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ ผู้สอนเป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ผู้เรียนมีส่วนร่วม (Active Participation) โดยการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น มีใจจดจ่อผูกพันกับสิ่งที่ทำ ศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูล แลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ระหว่างกัน ผู้เรียนรู้จักสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ได้เรียนรู้กระบวนการคู่กับการปฏิบัติ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการเรียนรู้ CIPPA Model มาจากแนวคิดหลัก ๕ แนวคิด ซึ่งเป็นแนวคิดพื้นฐานในการจัดการศึกษาได้แก่

๑. แนวคิดการสร้างความรู้ (Constructivism)
๒. แนวคิดเรื่องกระบวนการกลุ่มและการเรียนแบบร่วมมือ (Group Process and Cooperative Learning)
๓. แนวคิดเกี่ยวกับความพร้อมในการเรียนรู้ (Learning Readiness)
๔. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้กระบวนการ (Process Learning)
๕. แนวคิดเกี่ยวกับการถ่ายโอนการเรียนรู้ (Transfer of Learning)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้โมเดลชิปปา (CIPPA Model) ตามรูปแบบของทิศนา ขัมมณี (๒๕๔๘: ๒๘๓ – ๒๘๔) มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ดังนี้

ขั้นที่ ๑ การทบทวนความรู้เดิม

ขั้นนี้เป็นการดึงความรู้เดิมของผู้เรียนในเรื่องที่จะเรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมของตน ผู้สอนอาจใช้วิธีการต่างๆ ได้อย่างหลากหลาย เช่น ผู้สอนอาจใช้การสนทนาซักถามให้แก่ผู้เรียนเล่าประสบการณ์เดิม หรือให้ผู้เรียนแสดงโครงความรู้เดิม (Graphic Organizer) ของตน

ขั้นที่ ๒ การแสวงหาความรู้ใหม่

ขั้นนี้เป็นการแสวงหาข้อมูลความรู้ใหม่ของผู้เรียนจากแหล่งข้อมูล หรือแหล่งความรู้ต่างๆ ซึ่งผู้สอนอาจจัดเตรียมมาให้ผู้เรียนหรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนไปแสวงหากันได้ ในขั้นนี้ผู้สอนควรแนะนำแหล่งความรู้ต่างๆ ให้แก่ผู้เรียนตลอดทั้งจัดเตรียมเอกสารสื่อต่างๆ

ขั้นที่ ๓ การศึกษาทำความเข้าใจข้อมูล/ความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิม

ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนศึกษาและทำความเข้าใจกับข้อมูล/ความรู้ที่หาได้ ผู้เรียนสร้างความหมายของข้อมูล / ประสบการณ์ใหม่ โดยใช้กระบวนการต่างๆ ด้วยตนเอง เช่น ใช้กระบวนการคิดและกระบวนการกลุ่มในการอภิปรายและสรุปความเข้าใจเกี่ยวกับข้อมูลนั้นๆ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยความเชื่อมโยงกับความรู้เดิม

ในขั้นนี้ผู้สอนควรใช้กระบวนการต่างๆ ในการจัดกิจกรรม เช่น กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการสร้างลักษณะนิสัย กระบวนการทางสังคม เพื่อให้ผู้เรียนสร้างความรู้ขึ้นมาด้วยตนเอง

ขั้นที่ ๔ การแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจกลุ่ม

ขั้นนี้เป็นขั้นที่ผู้เรียนอาศัยกลุ่มเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของตน รวมทั้งขยายความรู้ความเข้าใจของตนให้กว้างขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้แบ่งปันความรู้ความเข้าใจของตนแก่ผู้อื่น และได้รับ ประโยชน์จากความรู้ความเข้าใจของผู้อื่นไปพร้อม ๆ กัน ผู้เรียนแต่ละคนในกลุ่มจะช่วยเหลือกัน

ขั้นที่ ๕ การสรุปและการจัดระเบียบความรู้

ขั้นนี้เป็นขั้นของการสรุปความรู้ทั้งความรู้เดิมและความรู้ใหม่ และจัดสิ่งที่เรียนให้เป็นระเบียบ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้ง่าย

ผู้สอนควรให้ผู้เรียนสรุปประเด็นสำคัญประกอบด้วยมโนทัศน์หลักและมโนทัศน์ย่อยของความรู้ทั้งหมด แล้วนำมาเรียงให้ได้สาระสำคัญครบถ้วน ผู้สอนอาจให้ผู้เรียนจัดเป็นโครงสร้างความรู้ จะช่วยสร้างความรู้และจดจำข้อมูลได้ง่าย

ขั้นที่ ๖ การปฏิบัติและ/หรือการแสดงผลงาน

ขั้นนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงผลงานการสร้างความรู้ของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนได้ต่อยอดหรือตรวจสอบความเข้าใจของตนเอง และช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์ แต่หากต้องมีการปฏิบัติตามข้อมูลที่ได้ ขั้นนี้จะเป็นขั้นปฏิบัติและมีการแสดงผลงานที่ได้ปฏิบัติด้วย ในขั้นนี้ผู้เรียนสามารถแสดงผลงานด้วยวิธีต่างๆ เช่น การจัดนิทรรศการ การอภิปราย การแสดงบทบาทสมมติ เรียงความ วาดภาพ ฯลฯ และอาจจัดให้มีการประเมินผลงานโดยมีเกณฑ์ที่เหมาะสม

ขั้นที่ ๗ การประยุกต์ใช้ความรู้

ขั้นนี้เป็นขั้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการนำความรู้ความเข้าใจของตนเองไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพื่อความชำนาญ ความเข้าใจ ความสามารถในการแก้ปัญหาและความจำเป็นในเรื่องนั้น ๆ เป็นการให้โอกาสผู้เรียนใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ เป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

หลังจากประยุกต์ใช้ความรู้ อาจมีการนำเสนอผลงานจากการประยุกต์อีกครั้งก็ได้ หรือไม่มีการนำเสนอผลงานในขั้นที่ ๖ แต่นำมารวมแสดงในตอนท้ายหลังขั้นการประยุกต์ใช้ก็ได้เช่นกัน

ขั้นที่ ๑ – ๖ เป็นกระบวนการของการสร้างความรู้ (Construction of Knowledge)

ขั้นที่ ๗ เป็นขั้นตอนที่ช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ (Application) จึงทำให้รูปแบบนี้มีคุณสมบัติ

ครบถ้วนตามหลัก CIPPA

ประโยชน์

๑. ผู้เรียนรู้จักการแสวงหาข้อมูล ข้อเท็จจริงจากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ และสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมเพื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้

๒. ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิดที่หลากหลาย เป็นประสบการณ์ที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

๓. ผู้เรียนรู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น รู้จักวิธีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

ข้อจำกัด

ผู้เรียนจะต้องมีความรับผิดชอบในการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับกลุ่ม จึงจะทำให้ผลงานบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔. การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry Process)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สืบค้น เสาะหา สำรวจ ตรวจสอบ และค้นคว้าด้วยวิธีการต่าง ๆ จนเกิดความเข้าใจและรับรู้ความรู้นั้นอย่างมีความหมาย เป็นการพัฒนากระบวนการคิดระดับสูงให้แก่ผู้เรียน ฝึกให้สังเกต การถาม – ตอบ การสื่อสาร เชื่อมโยงบูรณาการการนำเสนอ สร้างองค์ความรู้ โดยมีผู้สอนเป็นผู้กำกับ ควบคุม ให้คำปรึกษา ชี้แนะ ช่วยเหลือ กระตุ้นให้ผู้เรียนอยากรู้อยากเห็น และสืบเสาะหาความรู้จากการถาม พยายามหาคำตอบ หรือสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเองผ่านกระบวนการคิด กระบวนการปฏิบัติ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

๑. ขั้นสร้างความสนใจ (Engagement) เป็นการนำเข้าสู่บทเรียนโดยนำเรื่องที่สนใจ อาจมาจากเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ในเวลานั้น หรือเชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่เรียนมาแล้ว เป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนสร้างคำถามเป็นแนวทางที่ใช้ในการสำรวจตรวจสอบอย่างหลากหลาย

๒. ขั้นสำรวจและค้นหา (Exploration) เมื่อทำความเข้าใจในประเด็นหรือคำถามที่สนใจ มีการกำหนดแนวทางการสำรวจตรวจสอบ ตั้งสมมติฐาน กำหนดทางเลือกที่เป็นไปได้ ลงมือปฏิบัติเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อสังเกต หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ วิธีการตรวจสอบอาจทำได้หลายวิธี เช่น การทดลอง กิจกรรมภาคสนาม การศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่างๆ

๓. ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation) เมื่อได้ข้อมูลเพียงพอ จึงนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ แปรผล สรุปผล นำเสนอผลที่ได้ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น บรรยายสรุป สร้างแบบจำลอง หรือรูปวาด

๔. ขั้นขยายความรู้ (Elaboration) เป็นการนำความรู้ที่สร้างขึ้นไปเชื่อมโยงกับความรู้เดิม แนวคิดที่ได้จะช่วยเชื่อมโยงกับเรื่องต่างๆ ทำให้เกิดความรู้กว้างขึ้น

๕. ขั้นประเมิน (Evaluation) เป็นการประเมินการเรียนรู้ด้วยกระบวนการต่าง ๆ ว่านักเรียนมีความรู้อะไรบ้าง อย่างไร และมาน้อยเพียงใด จากนั้นจะนำไปสู่การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในเรื่องอื่น ๆ

ประโยชน์

กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งเนื้อหา หลักการ ทฤษฎี ตลอดจนการลงมือปฏิบัติเพื่อให้ได้ความรู้

ข้อจำกัด

ผู้สอนจะต้องลดบทบาทของการเป็นผู้อธิบายในขั้นที่ ๓ ผู้สอนจะเป็นเพียงผู้เสนอแนะ ให้คำแนะนำ และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน

๕. วิธีสอนแบบธรรมสภาจฉา (The Use of Dhammasakaccha)

วิธีสอนแบบธรรมสภาจฉา เป็นวิธีสอนที่ใช้หลักการสนทนาเป็นสำคัญ เป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและอภิปรายร่วมกัน ซึ่งอาจจะเป็นการสนทนายระหว่างผู้สอนและผู้เรียน หรืออาจเป็นการสนทนาอภิปรายร่วมกันในหมู่ผู้เรียน วิธีการสอนแบบธรรมสภาจฉาเป็นวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงใช้บ่อย วิธีหนึ่งพระพุทธเจ้ามักทรงใช้ถามนำคู่สนทนาเข้าสู่ความเข้าใจธรรมะ ทรงส่งเสริมให้มีการสนทนากันในหมู่สาวก ปัจจุบันนักการศึกษาได้นำหลักการสอนแบบธรรมสภาจฉามาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยแทรกวิธีคิดตามหลักพุทธธรรมเข้าไปในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วิธีคิดตามหลักพุทธธรรมที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ได้อธิบายวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการไว้ ๑๐ วิธี คือ วิธีคิด แบบสืบสาวปัจจัย วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ วิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา วิธีคิดแบบอริยสัจหรือแบบแก้ปัญหา วิธีคิดตามหลักการและความมุ่งหมาย (วิธีคิดแบบอรรถสัมพันธ์) วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก วิธีคิดแบบคุณค่าแท้และคุณค่าเทียม วิธีคิดแบบอุปายปลูกเร้าคุณธรรม วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในปัจจุบัน และวิธีคิดวิเคราะห์ในลักษณะต่าง ๆ (วิธีคิดแบบวิวิธภาพ)

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

สมน อมรวิวัฒน์ และ สุคนธ์ สินธพานนท์ ได้เสนอหลักการในการจัดระบบการเรียนการสอนแบบธรรมสภาจฉาไว้ว่า ผู้เรียนจะต้องรู้จักแสวงหาความรู้ เพื่อนำมาเป็นพื้นฐานในการคิดวิเคราะห์ และประเมินค่าความรู้ ร่วมสนทนาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน วิचारณ์ พุดโต้ตอบกัน และซักถามกันอย่างมีเหตุผล และสามารถนำผลการคิดวิเคราะห์ไปพิสูจน์ความรู้ด้วยการปฏิบัติ ผู้เรียนต้องปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตร

๑. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ผู้สอนนำข่าว หรือสถานการณ์ต่าง ๆ มาเสนอผู้เรียน เพื่อให้เห็นปัญหาและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา และเห็นคุณค่าของการแก้ปัญหาอย่างถูกต้อง

๒. ขั้นสอน

๑) **แสวงหาความรู้** ผู้สอนออกแบบกิจกรรมหรือกำหนดประเด็น เพื่อให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยการค้นคว้าหาความรู้จากเอกสาร ตำรา หนังสือประเภทต่าง ๆ ป้ายนิเทศ สื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ ตลอดจนแหล่งความรู้ด้านเทคโนโลยี แล้วนำมาแลกเปลี่ยนความรู้และช่วยกันสรุป โดยมีผู้สอนคอยช่วยชี้แนะอย่างมีเมตตา

๒) **ค้นพบความรู้ / สันทนาแลกเปลี่ยนความรู้** ขณะที่ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ผู้เรียนก็ย่อมค้นพบความรู้ไปด้วย ซึ่งถ้าจะให้ค้นพบความรู้ที่ตรงประเด็นผู้สอนควรจัดทำใบงานกำหนดหัวข้อ หรือตั้งประเด็นคำถามเพื่อเป็นการกำกับผู้เรียนให้ศึกษาข้อมูลความรู้ได้ตรงตามเป้าหมาย

๓) **การวิเคราะห์และประเมินค่าความรู้** ผู้สอนควรได้นำวิธีคิดรูปแบบต่าง ๆ แทรกเข้ามา เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักวิเคราะห์และประเมินค่าความรู้อย่างมีเหตุผล ผู้สอนอาจนำกรณีตัวอย่างมาให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดหาสาเหตุของปัญหา หรือคิดวิธีแก้ปัญหาโดยใช้วิธีคิดวิเคราะห์แบบใดแบบหนึ่ง เช่น วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ ฯลฯ ต่อจากนั้นให้ผู้เรียนได้ฝึกการสรุปประเด็นของข้อมูลความรู้และประเมินค่าโดยวิธีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในกลุ่ม และเสนอต่อชั้นเรียน

๔) **พิสูจน์ความรู้หรือขั้นปฏิบัติ** เป็นขั้นที่ผู้สอนได้จัดกิจกรรมฝึกปฏิบัติ พิสูจน์ความรู้ให้ผู้เรียนทุกคนได้วางแผนการปฏิบัติตนและเลือกแนวปฏิบัติ เพื่อนำไปปฏิบัติจริงทั้งในเวลาเรียนและนอกเวลาเรียน โดยจะให้ผู้เรียนเลือกแนวทางปฏิบัติตนที่คล้ายคลึงกันในกลุ่มของตน เพื่อจะได้รู้ถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาในการปฏิบัติ และนำมาอภิปรายร่วมกันเพื่อหาแนวทางแก้ไข

ในขั้นปฏิบัตินี้ผู้สอนควรให้เวลาผู้เรียนได้มีโอกาสปฏิบัติจริงตามแนวทางที่กลุ่มของตนได้เลือกไว้ ซึ่งอาจจะใช้เวลาสัก ๑ – ๒ สัปดาห์ เป็นอย่างน้อย

๓. ขั้นสรุป

๑) ให้ผู้เรียนทุกคนสรุปผลการปฏิบัติการและพิสูจน์ความรู้ ตามทางเลือกของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม โดยสมาชิกแต่ละกลุ่มนำผลการสรุปมาเล่าสู่กันฟัง ให้ทราบถึงผลการปฏิบัติว่าเป็นอย่างไร มีเรื่องใดที่เป็นปัญหาอุปสรรค หาสาเหตุของปัญหา และช่วยกันเสนอแนวทางแก้ไข ถ้าบุคคลใดได้ผลดีจากการปฏิบัติ ให้ช่วยกันหาสาเหตุของผลการปฏิบัตินั้น ซึ่งอาจใช้วิธีคิดแบบที่ผู้เรียนคิดว่าเหมาะสม

๒)ให้นำผลการสรุปของแต่ละกลุ่มมาแลกเปลี่ยนกันด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น พูด เขียน ฯลฯ เพื่อแสดงความมั่นใจว่าข้อมูลที่ได้รับการพิสูจน์ด้วยการปฏิบัตินั้นเป็นไปได้ มีคุณค่า และปฏิบัติได้ผลจริง

ประโยชน์

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการสอนแบบธรรมสากัจฉานี้ ผู้เรียนจะได้มีส่วนร่วมในการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้เพื่อมาเป็นพื้นฐานในการสนทนา อภิปรายร่วมกัน ใช้กระบวนการคิดซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจปฏิบัติ

ข้อจำกัด

การฝึกให้ผู้เรียนใช้ทักษะการคิดในขั้นวิเคราะห์และประเมินค่าความรู้ อาจต้องใช้เวลาานถ้าผู้สอนยังไม่เคยฝึกให้ผู้เรียนให้รู้จักคิดมาก่อน

๖. วิธีสอนแบบแก้ปัญหา (Problem Solving)

วิธีสอนแบบแก้ปัญหา เป็นวิธีสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ซึ่งมีรากฐานมาจากความจริงในชีวิตของมนุษย์ที่ต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ทุกขณะ ดังนั้น ถ้ามนุษย์รู้จักแก้ปัญหาได้ก็จะสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างราบรื่น นอกจากนี้ยังเป็นวิธีสอนที่เป็นไปตามหลักจิตวิทยาแห่งการเรียนรู้ที่ว่า “การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น”

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ ๑ ตั้งปัญหา ผู้สอนสามารถดำเนินการให้ผู้เรียนเกิดปัญหาหรือข้อสงสัย เช่น การใช้คำถามนำสู่ปัญหา การเล่าประสบการณ์หรือเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน หรือการสร้างสถานการณ์ให้เกิดปัญหา ให้ผู้เรียนคิดคำถาม หรือปัญหา

ขั้นที่ ๒ ตั้งสมมติฐาน เป็นขั้นตอนที่ใช้เหตุผลในการคิดวิเคราะห์ปัญหาและคาดคะเนคำตอบ พิจารณาแยกปัญหาใหญ่ออกเป็นปัญหาย่อย แล้วคิดอย่างเป็นระบบ โดยนำความรู้ความเข้าใจ ข้อมูล และประสบการณ์เดิมที่เคยศึกษามาแล้วมาคิดแก้ปัญหา คาดคะเนคำตอบ

ขั้นที่ ๓ วางแผนแก้ปัญหา หรือออกแบบวิธีการหาคำตอบจากสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยศึกษาถึงสาเหตุที่เกิดปัญหาขึ้น และใช้เหตุผลในการคิดหาวิธีการแก้ปัญหาได้ตรงกับสาเหตุ ซึ่งจะต้องสร้างทางเลือก หรือวิธีการแก้ปัญหาให้หลากหลาย แล้วใช้เหตุผลในการพิจารณาเลือกวิธีแก้ปัญหาที่ดีที่สุด มีความเป็นไปได้มากที่สุด พร้อมทั้งเตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือที่จะใช้ให้พร้อม

ขั้นที่ ๔ เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อกำหนดหรือวางแผนแก้ปัญหาแล้วผู้เรียนลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ จัดบันทึกข้อมูลที่ได้เพื่อนำเสนอข้อมูล ผ่านการวิเคราะห์และการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จัดกระทำข้อมูล แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปแบบที่เข้าใจได้ง่าย

ขั้นที่ ๕ สรุปผล เป็นขั้นที่นำข้อมูลมาพิจารณา แปลความหมายระหว่างสาเหตุกับผลที่เกิดขึ้น เพื่อหาคำตอบตามสมมติฐานแล้วจึงสรุปเป็นหลักการกว้าง ๆ

ขั้นที่ ๖ การตรวจสอบและการประเมินผล เมื่อได้ข้อสรุปเป็นหลักการกว้าง ๆ แล้วนำมาพิจารณาอีกครั้งว่าข้อสรุปน่าเชื่อถือหรือไม่

ประโยชน์

วิธีสอนแบบแก้ปัญหามีประโยชน์ต่อผู้เรียน ทำให้ได้คิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง ฝึกการสังเกต วิเคราะห์ การหาเหตุผล ใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ ทำให้มีประสบการณ์ตรงด้วยการลงมือปฏิบัติ

ข้อจำกัด

ปัญหาที่เสนอต้องน่าสนใจ และเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ผู้สอนต้องมีความสามารถในการช่วยให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาให้ผู้เรียน มีการฝึกทักษะการคิดในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ

๗. วิธีสอนแบบสาธิต (Demonstration Method)

วิธีสอนแบบสาธิตเป็นวิธีการที่ผู้สอนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระ พร้อมทั้งแสดงกระบวนการปฏิบัติประกอบคำอธิบายตามขั้นตอนการสาธิตนั้นๆ แล้วให้ผู้เรียนซักถาม อภิปราย และสรุปผลการเรียนรู้จากการสาธิต

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสาธิต

การสาธิต แบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ

๑. การสาธิตสำหรับผู้เรียนทั้งห้อง (Class Demonstration)

๒. การสาธิตสำหรับกลุ่มย่อย (Group Demonstration)

๓. การสาธิตเป็นรายบุคคล (Individual Demonstration)

การสาธิต มีรูปแบบการสาธิตหลายแบบ เช่น ผู้สอนเป็นผู้สาธิต ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสาธิต ผู้เรียนสาธิตเป็นกลุ่ม ผู้เรียนสาธิตเป็นรายบุคคล วิทยาการสาธิต

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบสาธิต

๑. **ขั้นเตรียมการสาธิต** กำหนดจุดประสงค์ของการสาธิตให้ชัดเจน ศึกษาเนื้อหาในบทเรียนอย่างละเอียด กำหนดขั้นตอนในการสาธิต จัดเตรียมเครื่องมืออุปกรณ์สำหรับสาธิต จัดเตรียมสถานที่สาธิต ก่อนการสาธิตในชั้นเรียนทุกครั้งผู้สอนจะต้องทดลองกระบวนการสาธิตทุกขั้นตอน จัดเตรียมเอกสารและวิธีการวัดประเมินผลที่ชัดเจน กำหนดเวลาในการสาธิตให้เหมาะสม

๒. ขั้นสาธิต

๑) บอกจุดประสงค์การสาธิตและเรื่องที่จะสาธิตให้ผู้เรียนทราบ

๒) บอกขั้นตอนของกิจกรรมที่ผู้เรียนต้องปฏิบัติ เช่น ตำแหน่งที่ผู้เรียนนั่ง การจดบันทึก การสังเกต การตั้งคำถาม การสรุปขั้นตอน การสาธิต

๓) แนะนำสื่อการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบว่าจะใช้สื่อประเภทใดและแหล่งการเรียนรู้ที่จะศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมมีอะไรบ้าง

๔) ดำเนินการสาธิตอย่างช้าๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นขั้นตอนอย่างละเอียด แม้การสาธิตจะต้องอาศัยทักษะการทำงานที่รวดเร็ว แต่ผู้สอนต้องทำการสาธิตครั้งแรกอย่างช้าๆ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจขั้นตอนการสาธิต หลังจากที่ได้สาธิตครบทุกขั้นตอนแล้ว ผู้สอนอาจย้อนกลับมาสาธิตให้เร็วขึ้น เพื่อให้เห็นธรรมชาติของการทำงานที่ต่อเนื่อง หรืออาจกลับมาสาธิตเฉพาะบางขั้นตอนที่เห็นว่าซับซ้อน

๕) ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสาธิต ผู้สอนอธิบายให้ผู้เรียนฟังไปด้วยระหว่างการสาธิตแต่ละขั้นตอน โดยเน้นให้ผู้เรียนสังเกตขั้นตอนการทำงานแต่ละขั้นตอนที่ผู้สอนสาธิตในขณะที่มีการสาธิตนั้น ผู้สอนอาจตั้งคำถามให้ผู้เรียนตอบ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมที่ดี เพราะการซักถามจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจและมีความมั่นใจยิ่งขึ้นว่าจะสามารถทำด้วยตนเองได้

๓. ขั้นสรุปการสาธิต

๑) สรุปขั้นตอนหรือสิ่งที่สำคัญ คือ ผู้สอนให้ผู้เรียนสรุปผลจากที่เห็นตามลำดับขั้นตอนต่าง ๆ จากการสาธิต เพื่อประเมินว่าผู้เรียนมีความเข้าใจในการเรียนนั้นๆ มากน้อยเพียงใด

๒) ผู้สอนสรุปด้วยการตั้งคำถาม เพื่อให้ผู้เรียนพิจารณาจากขั้นตอนต่าง ๆ ที่สาธิต หรือกระบวนการสาธิต

๔. ขั้นวัดและประเมินผล

ผู้สอนอาจใช้วิธีการต่างๆ เพื่อประเมินว่าผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่สาธิต ถ้ามีเวลาอาจให้ผู้เรียนคนใดคนหนึ่งออกมาสาธิตให้ดู

ประโยชน์

วิธีสอนแบบสาธิตทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจกระจ่างชัดในสิ่งที่เรียนรู้ สามารถปฏิบัติตามขั้นตอนของการสาธิตได้ ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงจากการฝึกปฏิบัติตามแบบ

ข้อจำกัด

ผู้สอนต้องใช้เวลาในการเตรียมการสาธิต ขณะทำการสาธิตผู้สอนจะต้องใช้เทคนิคในการบริหารจัดการชั้นเรียนเพื่อให้ผู้เรียนติดตามการสาธิตอย่างต่อเนื่อง ถ้าผู้เรียนกลุ่มใหญ่เกินไปอาจทำให้ผู้เรียนไม่สามารถมองเห็นการสาธิตได้ทั่วถึง

การนำกระบวนการคิดมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนหน้าที่พลเมือง

การคิดเป็นกระบวนการทางสมอง หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในสมองที่มีการค้นหาหลักการ หรือความจริง แล้ววิเคราะห์เนื้อหา ข้อสรุป ซึ่งการคิดนั้นอาจจะเกิดจากสิ่งเร้า หรือความจริงที่ได้รับรวมกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ ในการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง นอกจากจะเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ลงสู่การปฏิบัติจริงแล้ว ครูผู้สอนยังสามารถนำกระบวนการคิดในรูปแบบต่าง ๆ มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามผลการเรียนรู้ กระบวนการคิดมีมากมายหลายวิธี และนักการศึกษาแต่ละท่านก็เสนอขั้นตอนการคิดที่แตกต่างกันไป แต่ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างบางวิธี ดังนี้

๑. การคิดวิเคราะห์ (Analyzing)

ทิตินา แคมมณี และคณะ ได้ให้ความหมายและขั้นตอนการคิดวิเคราะห์ ดังนี้
การคิดวิเคราะห์เป็นการจำแนกแยกแยะสิ่งใดสิ่งหนึ่ง / เรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อค้นหาองค์ประกอบและความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเหล่านั้น เพื่อช่วยให้เกิดความเข้าใจในเรื่องนั้น

ขั้นตอนการคิด

๑. ศึกษาข้อมูล
๒. ตั้งวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์ข้อมูล
๓. กำหนดเกณฑ์ในการจำแนกแยกแยะข้อมูล
๔. แยกแยะข้อมูลตามเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อให้เห็นองค์ประกอบของสิ่งที่วิเคราะห์
๕. หาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่างๆ และความสัมพันธ์ของข้อมูลในแต่ละองค์ประกอบ
๖. นำเสนอผลการวิเคราะห์
๗. นำผลการวิเคราะห์มาสรุปตอบคำถามตามวัตถุประสงค์

๒. การคิดสังเคราะห์ (Synthesizing)

ทิตินา แคมมณี และคณะ ได้ให้ความหมายและขั้นตอนการคิดสังเคราะห์ไว้ว่า การคิดสังเคราะห์เป็นการนำความรู้ที่ผ่านการวิเคราะห์มาผสมผสานสร้างสิ่งใหม่ที่มีลักษณะต่างจากเดิม

ขั้นตอนการคิดสังเคราะห์

๑. กำหนดวัตถุประสงค์ของสิ่งใหม่ที่ต้องการสร้าง
๒. ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
๓. เลือกข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์
๔. นำข้อมูลมาทำกรอบแนวคิดสำหรับสิ่งใหม่
๕. สร้างสิ่งใหม่ตามวัตถุประสงค์โดยอาศัยแนวคิดที่กำหนด รวมกับข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

๓. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking)

การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นกระบวนการคิดที่ใช้เหตุผลโดยมีการศึกษาข้อเท็จจริง หลักฐาน และข้อมูลต่าง ๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจ แล้วนำมาพิจารณาวิเคราะห์อย่างสมเหตุผล ก่อนตัดสินใจว่าสิ่งใดควรเชื่อ หรือไม่ควรเชื่อ ผู้ที่มีความคิดอย่างมีวิจารณญาณ จะเป็นผู้มีใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

อย่างมีเหตุผล ไม่ยึดถือความคิดเห็นของตนเอง ก่อนจะตัดสินใจในเรื่องใดก็จะต้องมีข้อมูลหลักฐานเพียงพอ และสามารถเปลี่ยนความคิดเห็นของตนเองให้เข้ากับผู้อื่นได้ ถ้าผู้นั้นมีเหตุผลที่เหมาะสมถูกต้องกว่า เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นในการค้นหาข้อมูลและความรู้ กล่าวได้ว่าผู้ที่มีความคิดอย่างมีวิจารณญาณจะเป็นผู้มีเหตุผล

บลูมและกาเย ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณว่าเป็นกระบวนการที่เริ่มจากสัญลักษณ์ทางภาษา จนโยงมาเป็นความคิดรวบยอด เป็นกฎเกณฑ์ และนำเกณฑ์ไปใช้ โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑. สังเกต ให้ผู้เรียนสังเกต รับรู้ และพิจารณาคำ ข้อความ หรือภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ให้ทำกิจกรรมการรับรู้ เข้าใจ ได้ความคิดรวบยอดที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ สรุปเป็นใจความสำคัญครบถ้วน ตรงตามหลักฐานข้อมูล

๒. อธิบาย ให้ผู้เรียนอธิบายหรือตอบคำถาม แสดงความคิดเห็น เห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่กำหนด เน้นการใช้เหตุผลด้วยหลักการ กฎเกณฑ์ อ้างหลักฐานข้อมูลประกอบให้น่าเชื่อถือ

๓. รับฟัง ให้ผู้เรียนได้ฟังความคิดเห็นที่แตกต่างจากความคิดเห็นของตน ได้ฟังและตอบคำถามตามความคิดเห็นที่แตกต่างกัน เน้นการปรับเปลี่ยนความคิดอย่างมีเหตุผล ไม่ใช่อารมณ์ หรือถือความคิดเห็นของตนเองเป็นใหญ่

๔. เชื่อมโยงความสัมพันธ์ให้ผู้เรียนได้เปรียบเทียบความแตกต่างและความคล้ายคลึงของสิ่งต่าง ๆ จัดกลุ่มที่เป็นพวกเดียวกัน หาเหตุผล หรือกฎเกณฑ์มาเชื่อมโยงในลักษณะอุปมาอุปไมย

๕. วิจักษ์ จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนวิเคราะห์เหตุการณ์ คำกล่าว แนวคิด หรือการกระทำที่กำหนด แล้วให้จำแนกหาข้อดี ข้อด้อย ส่วนดี ส่วนด้อย ส่วนสำคัญ หรือส่วนที่ไม่สำคัญจากสิ่งนั้น ด้วยการยกเหตุผล และหลักฐานมาประกอบ เช่น บอกว่าการกระทำนั้นไม่เหมาะสม เพราะอะไร ทำถูกต้องเพราะอะไร

๖. สรุป ให้ผู้เรียนพิจารณาการกระทำ หรือข้อมูลต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงเกี่ยวข้องกัน แล้วสรุปผลอย่างตรงไปตรงมาตามหลักฐานข้อมูล เช่น การกระทำนั้นผู้เรียนเห็นว่าเป็นการกระทำที่ถูกต้อง ควรประพฤติปฏิบัติอย่างไร มีเหตุผลสนับสนุนอย่างไร ข้อความที่กล่าวมานั้นเชื่อถือได้หรือไม่อย่างไร

กล่าวได้ว่า การฝึกทักษะให้ผู้เรียนรู้จักคิดโดยใช้วิธีการคิดต่าง ๆ นั้น จะเป็นพื้นฐานสำคัญที่นำไปสู่การตัดสินใจอย่างถูกต้องเหมาะสม เป็นทักษะหนึ่งตามจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะสำคัญในด้านความสามารถในการคิด เน้นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น ครูผู้สอนจึงต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับกระบวนการคิดต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน

ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้

๑. ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา

ส๑๒๒..... หน้าที่พลเมือง ๒
ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
เวลา ๕ ชั่วโมง

๑. หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ ชื่อหน่วยการเรียนรู้ สมาชิกที่ดี

๒. ผลการเรียนรู้

๖. ปฏิบัติตนตามกฎ ระเบียบ และหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตนในโรงเรียน
๗. ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของห้องเรียนและโรงเรียน
๑๐. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง

๓. สาระสำคัญ / ความคิดรวบยอด

การปฏิบัติตนตามกฎ ระเบียบ และหน้าที่ ตามบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของห้องเรียนและโรงเรียน และมีความตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ เป็นพื้นฐานของการเป็นพลเมืองดี

๔. สาระการเรียนรู้

๑. กฎ ระเบียบ และหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติในโรงเรียน
 - การแต่งกาย
 - การเข้าแถว
 - การดูแลพื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย
๒. บทบาทหน้าที่ของการเป็นสมาชิกที่ดีของห้องเรียนและโรงเรียน
 - การเป็นผู้นำและการเป็นสมาชิกที่ดี
 - หน้าที่และความรับผิดชอบ
๓. คุณลักษณะของผู้มีวินัยในตนเอง
 - ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่

๕. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

๖. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

มีวินัย

๗. ชิ้นงาน / ภาระงาน

ภาระงานรวบยอด

- การแต่งกายถูกระเบียบ
- การเข้าแถวเป็นระเบียบ
- การดูแลพื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย
- การเป็นผู้นำและสมาชิกที่ดี

๘. การวัดและประเมินผล

๑. เกณฑ์การประเมิน
๒. แบบประเมินพฤติกรรมรายบุคคล
 - ครูประเมินนักเรียน
 - นักเรียนประเมินตนเอง
 - เพื่อนประเมินเพื่อน
๓. แบบสรุปผลการประเมิน

เกณฑ์การประเมิน

ประเด็นการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
การแต่งกาย	แต่งกายสะอาดเรียบร้อย ถูกระเบียบสม่ำเสมอ	แต่งกายสะอาดเรียบร้อย แต่ไม่ถูกระเบียบ ต้องให้ครู ตักเตือน	แต่งกายไม่สะอาด และไม่ถูกระเบียบ
การเข้าแถว	เข้าแถวตรงเวลา ไม่พูดคุย ขณะเข้าแถว	เข้าแถวตรงเวลา ไม่พูดคุย ขณะเข้าแถว โดยครูต้อง ตักเตือน	เข้าแถวไม่ตรงเวลา และพูดคุยขณะเข้าแถว
ปฏิบัติตนตามบทบาท หน้าที่	ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมายได้เรียบร้อย ด้วยตนเอง	ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมายได้เรียบร้อย โดยมีครูเป็นผู้ให้คำแนะนำ	ไม่ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมาย
การเป็นผู้นำและ สมาชิกที่ดี	ปฏิบัติตนเป็นผู้นำที่ดี และเป็นสมาชิกที่ดี ของกลุ่ม	ปฏิบัติตนเป็นผู้นำที่ดี หรือเป็นสมาชิกที่ดีของ กลุ่มโดยมีครูเป็นผู้แนะนำ	ไม่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำที่ดี หรือเป็นสมาชิกที่ดี

วิธีการคิดคะแนน

การคิดคะแนน ให้นำคะแนนจากผลการประเมินของครู เพื่อน และตนเอง มาคิดคะแนนรวมกัน
โดยกำหนดสัดส่วนคะแนน ดังนี้

ครู	ให้คิดคะแนนเต็ม ๑๒ คะแนน	จากคะแนนเต็ม ๒๐ คะแนน	คิดเป็น ร้อยละ ๖๐
เพื่อน	ให้คิดคะแนนเต็ม ๔ คะแนน	จากคะแนนเต็ม ๒๐ คะแนน	คิดเป็น ร้อยละ ๒๐
ตนเอง	ให้คิดคะแนนเต็ม ๔ คะแนน	จากคะแนนเต็ม ๒๐ คะแนน	คิดเป็น ร้อยละ ๒๐

แบบประเมินพฤติกรรมรายบุคคล (สำหรับครู)

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล สมาชิกกลุ่ม	พฤติกรรม												รวม
		การแต่งกาย			ระเบียบแถว			ปฏิบัติตนตาม บทบาทหน้าที่			การเป็นผู้นำและ เป็นสมาชิกที่ดี			
		๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑	
๑														
๒														
๓														
๔														
๕														
๖														
๗														
๘														
๙														
๑๐														

เกณฑ์การให้คะแนน

ดี = ๓

ปานกลาง = ๒

ปรับปรุง = ๑

ลงชื่อ.....

(.....)

...../...../.....

แบบประเมินพฤติกรรมรายบุคคล (สำหรับตนเอง)

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล สมาชิกกลุ่ม	พฤติกรรม												รวม
		การแต่งกาย			ระเบียบแถว			ปฏิบัติตนตาม บทบาทหน้าที่			การเป็นผู้นำและ เป็นสมาชิกที่ดี			
		๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑	
๑														
๒														
๓														
๔														
๕														
๖														
๗														
๘														
๙														
๑๐														

เกณฑ์การให้คะแนน

ดี = ๓
ปานกลาง = ๒
ปรับปรุง = ๑

ลงชื่อ.....
(.....)
...../...../.....

แบบประเมินพฤติกรรมรายบุคคล (สำหรับเพื่อน)

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล สมาชิกกลุ่ม	พฤติกรรม												รวม
		การแต่งกาย			ระเบียบแถว			ปฏิบัติตนตาม บทบาทหน้าที่			การเป็นผู้นำและ เป็นสมาชิกที่ดี			
		๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑	๓	๒	๑	
๑														
๒														
๓														
๔														
๕														
๖														
๗														
๘														
๙														
๑๐														

เกณฑ์การให้คะแนน

ดี = ๓
ปานกลาง = ๒
ปรับปรุง = ๑

ลงชื่อ.....
(.....)
...../...../.....

แบบสรุปผลการประเมิน (สำหรับครู)

ลำดับที่	ชื่อ-สกุล สมาชิกกลุ่ม	สรุปผลการประเมิน			รวม (๒๐)
		ครู (๑๒)	เพื่อน (๔)	ตนเอง (๔)	
๑					
๒					
๓					
๔					
๕					
๖					
๗					
๘					
๙					
๑๐					

ลงชื่อ.....
 (.....)
/...../.....

๙. กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมที่ ๑ (๑ ชั่วโมง)

๑. ครูและนักเรียนร่วมกันพิจารณาว่าเพื่อนคนใดแต่งกายถูกระเบียบและเรียบร้อย พร้อมทั้งให้เหตุผลประกอบ

๒. ครูให้นักเรียนที่แต่งกายถูกระเบียบและเรียบร้อย เล่าวิธีการแต่งกายที่ถูกระเบียบและเรียบร้อย ครูและนักเรียนร่วมกันสรุป

๓. นักเรียนสำรวจการแต่งกายของตนเองว่าถูกระเบียบและเรียบร้อยหรือไม่ หากแต่งกายถูกระเบียบและเรียบร้อย ให้ช่วยเหลือเพื่อนที่แต่งกายไม่ถูกระเบียบและเรียบร้อย

๔. นักเรียนบันทึกการแต่งกายที่ถูกระเบียบและเรียบร้อยด้วยตนเอง

กิจกรรมที่ ๒ (๑ ชั่วโมง)

๕. ครูสร้างสถานการณ์จำลองการแจกสิ่งของให้นักเรียนมารับ และให้นักเรียนแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรับสิ่งของของนักเรียนและเพื่อน

๖. กรณีที่นักเรียนแย่งกันรับสิ่งของ ให้ครูสร้างสถานการณ์จำลองการแจกสิ่งของให้นักเรียนมารับ โดยให้นักเรียนเข้าแถวรับสิ่งของ และให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรับสิ่งของของนักเรียนและเพื่อน

๗. ครูเชื่อมโยงให้เห็นความสำคัญของการเข้าแถวที่เป็นระเบียบเรียบร้อย

๘. นักเรียนสาธิตการเข้าแถวอย่างเป็นระเบียบ ในกรณีต่าง ๆ เช่น การเข้าแถวเคารพธงชาติ การเข้าแถวรับบริการ

๙. นักเรียนบันทึกการเข้าแถวเคารพธงชาติและการเข้าแถวรับบริการของตนเองและเพื่อน

กิจกรรมที่ ๓ (๑ ชั่วโมง)

๑๐. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม เล่นเกมสร้างปราสาท ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมารับวัสดุ / อุปกรณ์จากครู ๑ ชุด (กระดาษหนังสือพิมพ์เก่า ๑ ฉบับ กระดาษขาว ๑ ม้วน กระดาษ A๔ ๑ แผ่น)

๑๑. ครูบอกกติกาและเวลาในการเล่นเกมนให้ทุกกลุ่มทราบ และให้คำนึงถึง ผลงานจะต้อง...สูงที่สุด แข็งแรงที่สุด และสามารถย้ายจากที่หนึ่งไปยังที่หนึ่งได้ โดย...ไม่ล้ม

๑๒. นักเรียนเริ่มเล่นเกม เมื่อหมดเวลา ให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มยกผลงานมาส่ง และให้แต่ละกลุ่มออกมาอธิบายวิธีทำ พร้อมทั้งบอกว่าได้อะไรจากการเล่นเกมนี้ ในประเด็นต่อไปนี้

- บทบาทผู้นำและการเป็นสมาชิกที่ดี
- กระบวนการทำงานกลุ่ม
- ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่

๑๓. ครูและนักเรียนร่วมกันตรวจผลงานและร่วมกันสรุปข้อคิดที่ได้จากการเล่นเกม

๑๔. ครูเชื่อมโยงประเด็นบทบาทผู้นำ การเป็นสมาชิกที่ดี และกระบวนการทำงานกลุ่ม ไปสู่การปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของห้องเรียนและโรงเรียน

๑๕. นักเรียนช่วยกันบอกบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีต่อห้องเรียนและโรงเรียน

กิจกรรมที่ ๔ (๒ ชั่วโมง)

๑๖. นักเรียนเล่าประสบการณ์การดูแลพื้นที่ที่ได้รับมอบหมายในห้องเรียน
๑๗. ครูเชื่อมโยงให้เห็นความสำคัญของการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความรับผิดชอบ
๑๘. นักเรียนแบ่งกลุ่มดูแลพื้นที่ในโรงเรียน และช่วยกันกำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของสมาชิกในกลุ่ม และนำไปปฏิบัติ
๑๙. ครูและนักเรียนร่วมกันประเมินการทำงานกลุ่มในพื้นที่ที่รับผิดชอบ

๑๐. สื่อการเรียนรู้และแหล่งการเรียนรู้

๑. สิ่งของที่ใช้แจกในสถานการณ์จำลอง
๒. เกมสร้างปราสาท
๓. วัสดุ / อุปกรณ์ประกอบการเล่นเกมสร้างปราสาท (กระดาษหนังสือพิมพ์เก่า ๑ ฉบับ กระดาษขาว ๑ ม้วน กระดาษ A๔ ๑ แผ่น) ต่อ ๑ กลุ่ม

๒. ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษา

ส๒๑๒..... หน้าที่พลเมือง ๑
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ภาคเรียนที่ ๑ เวลา ๖ ชั่วโมง

๑. หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ ชื่อหน่วยการเรียนรู้ พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

๒. ผลการเรียนรู้

๒. แสดงออกถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละต่อสังคม

๖. ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

๑๐. ปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัยในตนเอง

๓. สาระสำคัญ / ความคิดรวบยอด

พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม ตัดสินใจโดยใช้เหตุผล มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละต่อสังคม มีความขยันหมั่นเพียรและตั้งใจปฏิบัติหน้าที่

๔. สาระการเรียนรู้

๑. พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย

- มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม

- การตัดสินใจโดยใช้เหตุผล

๒. ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ

๓. ความขยันหมั่นเพียรและตั้งใจปฏิบัติหน้าที่

๕. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต

๖. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

๑. มีวินัย

๒. ใฝ่เรียนรู้

๓. มุ่งมั่นในการทำงาน

๔. มีจิตสาธารณะ

๗. ชิ้นงาน / ภาระงาน

ภาระงานรวบยอด

- บันทึกการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

๘. การวัดและประเมินผล

๑. เกณฑ์การประเมิน

๒. แบบประเมินพฤติกรรมรายบุคคล

เกณฑ์การประเมิน

ประเด็น การประเมิน	ระดับคุณภาพ			
	ดีมาก	ดี	พอใช้	ปรับปรุง
๑. ปฏิบัติหน้าที่ เป็นพลเมืองดี (การมีส่วนร่วม)	มีส่วนร่วมในการ ดำเนินโครงการ หรือกิจกรรม และ มีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ ในการแก้ปัญหา และรับผิดชอบ ในผลที่เกิดขึ้น	มีส่วนร่วมในการ ดำเนินโครงการ หรือกิจกรรม และ มีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ ในการแก้ปัญหา	มีส่วนร่วมในการ ดำเนินโครงการ หรือกิจกรรม และ มีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจในการ แก้ปัญหาโดยมี ครูเป็นผู้แนะนำ	มีส่วนร่วมในการ ดำเนินโครงการ หรือกิจกรรม แต่ไม่มีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ ในการแก้ปัญหา
๒. มีวินัยในตนเอง (ขยันหมั่นเพียร และ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่)	ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมาย ด้วยความไม่ย่อท้อ และมีการตรวจสอบ ปรับปรุงงานที่ได้รับ มอบหมายเพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพ ของงาน	ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมาย ด้วยความไม่ย่อท้อ และมีการตรวจสอบ แต่ไม่นำผล มาปรับปรุงงาน	ปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมายด้วย ความไม่ย่อท้อโดยมี ครูเป็นผู้แนะนำ	ไม่เต็มใจที่จะปฏิบัติ หน้าที่ที่ได้รับ มอบหมาย
๓. ความ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละต่อสังคม	อุทิศกำลังกาย หรือ กำลังทรัพย์ให้แก่ ผู้อื่นโดยไม่หวัง ผลตอบแทนและ ไม่กระทบต่อตนเอง และผู้อื่น	อุทิศกำลังกาย หรือ กำลังทรัพย์ให้แก่ ผู้อื่นโดยไม่หวัง ผลตอบแทน	อุทิศกำลังกาย หรือ กำลังทรัพย์ให้แก่ ผู้อื่นโดยไม่หวัง ผลตอบแทน ซึ่งมี ครูเป็นผู้แนะนำ	อุทิศกำลังกาย หรือ กำลังทรัพย์ให้แก่ ผู้อื่นโดยหวัง ผลตอบแทน

แบบประเมินพฤติกรรมรายบุคคล

ลำดับที่	ชื่อ - สกุล	ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละต่อสังคม				ปฏิบัติหน้าที่ เป็นพลเมืองดี (การมีส่วนร่วม)				มีวินัยในตนเอง (ขยันหมั่นเพียร และ ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่)				รวม ๑๒
		๔	๓	๒	๑	๔	๓	๒	๑	๔	๓	๒	๑	
๑														
๒														
๓														
๔														
๕														
๖														
๗														
๘														
๙														
๑๐														

เกณฑ์การให้คะแนน

ดีมาก = ๔

ดี = ๓

พอใช้ = ๒

ปรับปรุง = ๑

ลงชื่อ.....

(.....)

...../...../.....

๙. กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมที่ ๑ (ทักษะกระบวนการเผชิญสถานการณ์) (เวลา ๔ ชั่วโมง)

ขั้นนำ

๑. นักเรียนดู Video Clip เกี่ยวกับพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย แล้วร่วมกันวิเคราะห์การกระทำของบุคคลที่แสดงถึงคุณลักษณะของพลเมืองดี

๒. นักเรียนดูภาพการร่วมทำกิจกรรมของประชาชนที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เช่น ปลุกต้นไม้ในสวนสาธารณะ ลอกคลอง ทำความสะอาดชุมชน สร้างทางเข้าหมู่บ้าน ทำความสะอาดโบราณสถาน อาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย ช่วยกันกำจัดแหล่งเพาะยุงลาย การรณรงค์ป้องกันต่อต้านยาเสพติด เป็นต้น และร่วมกันแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลถึงผลที่คาดว่าจะได้รับจากกิจกรรมในภาพ ครูเชื่อมโยงให้นักเรียนเห็นว่ากิจกรรมเหล่านั้นเป็นส่วนหนึ่งของการกระทำที่แสดงถึงการเป็นพลเมืองดี

ขั้นที่ ๑ การรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้และหลักการ

๓. นักเรียนแบ่งกลุ่มร่วมกันสืบค้นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนทั่วไป ในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม ที่แสดงถึงการเป็นพลเมืองดีจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ครูชี้แจงวิธีการทำงานกลุ่มร่วมกัน และการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายด้วยความรับผิดชอบ

ขั้นที่ ๒ การประเมินคุณค่าและประโยชน์

๔. สมาชิกในแต่ละกลุ่มนำข้อมูลที่ได้สืบค้นมาแล้วสุ่มกันฟัง แล้ววิเคราะห์ตามประเด็นต่อไปนี้

- ลักษณะสำคัญของกิจกรรม
- ผลดีต่อผู้ปฏิบัติ
- ผลดีต่อสังคมและประเทศชาติ
- สิ่งที่นักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

๕. สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปข้อมูลจากการวิเคราะห์ที่แสดงถึงผลดีของการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ กลุ่มผู้ฟังร่วมกันเสนอแนะเพิ่มเติม ครูตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม

๖. นักเรียนร่วมกันเขียนผังมโนทัศน์แสดงแนวทางการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม

ขั้นที่ ๓ การเลือกและการตัดสินใจ

๗. สมาชิกแต่ละกลุ่มร่วมกันเลือกและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล เพื่อเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เช่น

- การปลุกต้นไม้ในสวนสาธารณะหรือในโรงเรียน
- ร่วมกิจกรรมประหยัดพลังงาน
- รักษาความสะอาดสาธารณสุขสมบัติ
- รณรงค์ต่อต้านสิ่งเสพติด
- เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งทุกระดับ
- ร่วมกิจกรรมกับชุมชนในการสืบสานวัฒนธรรมไทย

ฯลฯ

ขั้นที่ ๔ การปฏิบัติ

๘. สมาชิกแต่ละกลุ่มวางแผนการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ แล้วนำไปปฏิบัติและบันทึกผลการปฏิบัติในแบบบันทึกผลการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยแสดงถึงการปฏิบัติดังนี้

- การร่วมมือกันทำกิจกรรมของสมาชิกในกลุ่มให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้
- การแสดงออกถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ

ขั้นสรุป

๙. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปแนวทางการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย และผลดีต่อบุคคล สังคม และประเทศชาติ

กิจกรรมที่ ๒ (กระบวนการสร้างความตระหนัก) (เวลา ๒ ชั่วโมง)

ขั้นสังเกต

๑๐. นักเรียนสังเกตการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมของเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม (กลุ่มเดิมในกิจกรรมที่ ๑) และผลัดกันเล่าความประทับใจ หรือประสบการณ์จากการเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

ขั้นวิเคราะห์วิจารณ์

๑๑. สมาชิกในกลุ่มร่วมกันอภิปรายในประเด็นต่อไปนี้

- การเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมนั้นส่งเสริมให้มีคุณลักษณะของพลเมืองดีอย่างไรบ้าง
- ผลของการเข้าร่วมกิจกรรมนั้นส่งผลดีต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม อย่างไร
- นักเรียนได้แสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่หรือเสียสละอย่างไรบ้าง
- ข้อคิดที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมมีอะไรบ้าง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต

อย่างไร

๑๒. ตัวแทนแต่ละกลุ่มร่วมเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน ด้วยวิธีการนำเสนอที่หลากหลาย

๑๓. สมาชิกกลุ่มผู้ฟัง ตั้งคำถามในประเด็นที่สงสัย หรือแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างออกไป กลุ่มผู้เสนอผลงานยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและตอบคำถามประเด็นที่สงสัยอย่างมีเหตุผล ครูตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อเสนอแนะ

ขั้นสรุป

๑๔. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปความสำคัญและความจำเป็นของการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี การมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ

๑๕. ครูมอบหมายให้นักเรียนแต่ละคนบันทึกพฤติกรรมของตน ลงในสมุดบันทึกความดี และส่งครูผู้สอนตามกำหนดเวลา เพื่อให้ครูประเมินผลงานตามประเด็นต่อไปนี้

- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสังคม
- การแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ
- ความขยันหมั่นเพียรและตั้งใจปฏิบัติหน้าที่

๑๐. สื่อ / แหล่งการเรียนรู้

๑. Video Clip เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
๒. ภาพกิจกรรมการทำประโยชน์ต่อสังคม

ที่ ศธ ๐๔๐๑๐ / ว ๗๗๗๗

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ กทม.๑๐๓๐๐

๒๒ มิถุนายน ๒๕๕๗

เรื่อง แนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับนโยบายการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์และหน้าที่พลเมือง

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขต

สิ่งที่ส่งมาด้วย โครงสร้างเวลาเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน และการบริหารจัดการศึกษา เรื่อง การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม การสร้างวินัย การมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคม ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนการเรียน การสอนในวิชาประวัติศาสตร์ และหน้าที่ของพลเมือง รวมถึงการสอนศีลธรรมแก่นักเรียนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ และควรส่งเสริมการเรียนรู้ให้เข้มข้น นั้น เพื่อให้มีความชัดเจนในการปฏิบัติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานจึงกำหนดแนวปฏิบัติ ดังนี้

๑. การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ให้เป็นไปตามโครงสร้างเวลาเรียนของ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

๒. การจัดการเรียนการสอนหน้าที่พลเมือง ให้สถานศึกษาจัดรายวิชาหน้าที่พลเมือง เป็นรายวิชาเพิ่มเติม ทุกระดับชั้นและช่วงชั้น โดยดำเนินการดังนี้

ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๖) และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๓) ให้สถานศึกษาจัดรายวิชา "หน้าที่พลเมือง" เป็นรายวิชาเพิ่มเติม จำนวน ๔๐ ชั่วโมงต่อปี

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖) ให้สถานศึกษาจัดรายวิชา "หน้าที่พลเมือง" เป็นรายวิชาเพิ่มเติม จำนวน ๘๐ ชั่วโมงตลอด ๓ ปี (๒ หน่วยกิต)

จึงเรียนมาเพื่อทราบและแจ้งให้สถานศึกษาทุกแห่งพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตาม แนวปฏิบัติดังกล่าว โดยดำเนินการตั้งแต่ภาคเรียนที่ ๒ ของปีการศึกษา ๒๕๕๗ เป็นต้นไป ทั้งนี้ สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจะดำเนินการจัดทำคู่มือการจัดการจัดการเรียนการสอนและสื่อการเรียนรู้ต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายอภิชาติ จีระวุฒิ)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
กลุ่มพัฒนาหลักสูตรและมาตรฐานการเรียนรู้
โทร. ๐ ๒๒๘๘ ๕๗๗๘ โทรสาร ๐ ๒๒๘๘ ๕๗๘๐

ที่ ศธ ๐๔๐๑๐ / ๑๖๖๓๙

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ กทม.๑๐๓๐๐

๑) กันยายน ๒๕๕๗

เรื่อง ชี้แจงแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับนโยบายการจัดการเรียนการสอนหน้าที่พลเมืองเพิ่มเติม

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขต

อ้างถึง หนังสือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ ศธ ๐๔๐๑๐ / ๑๖๖๓๙ ลงวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๗

ตามหนังสือที่อ้างถึง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีหนังสือชี้แจงแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับนโยบายการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์และหน้าที่พลเมือง ดังนี้

๑. การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ให้เป็นไปตามโครงสร้างเวลาเรียนของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

๒. การจัดการเรียนการสอนหน้าที่พลเมือง ให้สถานศึกษาจัดรายวิชาหน้าที่พลเมืองเป็นรายวิชาเพิ่มเติม ทุกระดับชั้นและช่วงชั้น โดยดำเนินการดังนี้

ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๖) และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๓) ให้สถานศึกษาจัดรายวิชา “หน้าที่พลเมือง” เป็นรายวิชาเพิ่มเติม จำนวน ๔๐ ชั่วโมงต่อปี

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖) ให้สถานศึกษาจัดรายวิชา “หน้าที่พลเมือง” เป็นรายวิชาเพิ่มเติมจำนวน ๘๐ ชั่วโมงตลอด ๓ ปี (๒ หน่วยกิต) นั้น

เพื่อให้เป็นไปตามแนวปฏิบัติดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขอชี้แจงเพิ่มเติมดังนี้

๑. ให้สถานศึกษาเพิ่มรายวิชา “หน้าที่พลเมือง” ลงในหลักสูตรของสถานศึกษาเป็น “รายวิชาเพิ่มเติม” ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม คือ

๑.๑ ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ - ๖) จำนวน ๖ รายวิชา รายวิชาละ ๔๐ ชั่วโมงต่อปี

๑.๒ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๓) จำนวน ๖ รายวิชา รายวิชาละ ๒๐ ชั่วโมง (๐.๕ หน่วยกิต) ต่อภาคเรียน

๑.๓ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ - ๖) จำนวน ๔ รายวิชา รายวิชาละ ๒๐ ชั่วโมง (๐.๕ หน่วยกิต) ต่อภาคเรียน (ตลอด ๓ ปี ๒ หน่วยกิต)

๒. ให้สถานศึกษากำหนดรหัสรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้รหัสรายวิชาหลักที่ ๑ - ๔ ตามที่กำหนด ส่วนหลักที่ ๕ และ ๖ ลำดับที่ของรายวิชา ให้เป็นตามที่สถานศึกษากำหนด แล้วนำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาให้ความเห็นชอบ โดยสถานศึกษาทำหมายเหตุท้ายโครงสร้างหลักสูตรว่า เพิ่มตามหนังสือที่ ศธ ๐๔๐๑๐/๑๖๖๓๙ ลงวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๕๗

๓. สำหรับภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๕๗ นี้ ให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนรายวิชาเพิ่มเติม “หน้าที่พลเมือง” ดังนี้

๓.๑ ระดับประถมศึกษา ให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง ดังนี้

- ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ จัดการเรียนการสอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง ๑
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ จัดการเรียนการสอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง ๒

- ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ จัดการเรียนการสอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง ๓
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ จัดการเรียนการสอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง ๔
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ จัดการเรียนการสอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง ๕
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ จัดการเรียนการสอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง ๖

โดยใช้เวลาเรียน ๒๐ ชั่วโมง ให้มีการวัดและประเมินผลโดยคิดเวลาเรียน ไม่น้อยกว่า ร้อยละ ๘๐ จากเวลาเรียน ๒๐ ชั่วโมง

๓.๒ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง

- ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ จัดการเรียนการสอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง ๒
เวลาเรียน ๒๐ ชั่วโมง (๐.๕ หน่วยกิต) ต่อภาคเรียน
- ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒ จัดการเรียนการสอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง ๔
เวลาเรียน ๒๐ ชั่วโมง (๐.๕ หน่วยกิต) ต่อภาคเรียน
- ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ จัดการเรียนการสอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง ๖
เวลาเรียน ๒๐ ชั่วโมง (๐.๕ หน่วยกิต) ต่อภาคเรียน

และให้มีการวัดและประเมินผลเป็นรายวิชา

๓.๓ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง

- ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ จัดการเรียนการสอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง ๑
เวลาเรียน ๒๐ ชั่วโมง (๐.๕ หน่วยกิต) ต่อภาคเรียน
- ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ จัดการเรียนการสอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง ๒
เวลาเรียน ๒๐ ชั่วโมง (๐.๕ หน่วยกิต) ต่อภาคเรียน
- ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จัดการเรียนการสอนรายวิชาหน้าที่พลเมือง ๔
เวลาเรียน ๒๐ ชั่วโมง (๐.๕ หน่วยกิต) ต่อภาคเรียน

และให้มีการวัดและประเมินผลเป็นรายวิชา

ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๕๘ เป็นต้นไป ให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนรายวิชาเพิ่มเติม หน้าที่พลเมือง เป็นไปตามหลักสูตรสถานศึกษาที่ปรับปรุงแล้ว ทั้งนี้สถานศึกษาสามารถดาวน์โหลดข้อมูลได้จากเว็บไซต์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (<http://www.obec.go.th>) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จึงเรียนมาเพื่อทราบและแจ้งให้สถานศึกษาทุกแห่งพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามแนวปฏิบัติดังกล่าว

ขอแสดงความนับถือ

(นายทณล รอดคล้าย)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

กลุ่มพัฒนาหลักสูตรและมาตรฐานการเรียนรู้

โทร. ๐ ๒๒๘๘ ๕๗๗๘ โทรสาร ๐ ๒๒๘๘ ๕๗๘๐

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

๑. นายวินัย รอดจ่าย	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
๒. นายกมล รอดคล้าย	เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
๓. นางอ่องจิต เมธยะประภาส	รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
๔. นางเบญจลักษณ์ น้ำฟ้า	ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านวิชาการและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สพฐ.
๕. นางสาวไพรวัลย์ พิทักษ์สาธิต	ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

คณะทำงานยกร่างเอกสาร

๑. นายสุชาติ วงศ์สุวรรณ	ประธาน
๒. นางสาวไพรวัลย์ พิทักษ์สาธิต	รองประธาน
๓. นางวลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา	ผู้ทรงคุณวุฒิ
๔. นางสุนันท์ สินธพานนท์	ผู้ทรงคุณวุฒิ
๕. นางวันเพ็ญ สุทธากาศ	ผู้ทรงคุณวุฒิ
๖. นายศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์	ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง สถาบันพระปกเกล้า
๗. นายอรรถพล อนันตวรสกุล	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๘. นายวัฒนา อัครพานิช	นักวิชาการอิสระ
๙. ร.ต.อ.สมบัติ สิทธิบุศร์	ผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาการมีส่วนร่วม กกต.
๑๐. นางสาวศิริณี ศิริพงษ์พันธ์	ฝ่ายกิจการเลขาธิการ กกต.
๑๑. นางสาวอัญชลี เกษสุริยงค์	ศึกษานิเทศก์ สพป.ราชบุรี เขต ๑
๑๒. นายพงศ์ศักดิ์ กาญจนภักดิ์	ศึกษานิเทศก์ สพป.นครศรีธรรมราช เขต ๔
๑๓. นางสาววัชรีย์ เหล่มตระกูล	ศึกษานิเทศก์ สพป.ลำปาง เขต ๑
๑๔. นายแก้วกล้า ศรีหนารณ	ศึกษานิเทศก์ สพป.จันทบุรี เขต ๑
๑๕. นางวิสา สมานรักษ์	ศึกษานิเทศก์ สพม. เขต ๒ (กรุงเทพฯ)
๑๖. นางนาฏยานี รอดสน	ศึกษานิเทศก์ สพม. เขต ๓ (นนทบุรี)
๑๗. นางเพชรภรณ์ อยู่นาน	ศึกษานิเทศก์ สพม. เขต ๔ (สิงห์บุรี)
๑๘. นายเสถียร เทียงธรรม	ศึกษานิเทศก์ สพม. เขต ๒๐ (อุดรธานี)
๑๙. นางวิไลวรรณ เหมือนชาติ	ศึกษานิเทศก์ สพม. เขต ๓๓ (สุรินทร์)
๒๐. นายประดิษฐ์ ทองคำปลิว	รองผู้อำนวยการโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
๒๑. นางนิตยา มั่นชำนาญ	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดพรหมประสิทธิ์ จ.ปราจีนบุรี สพม.เขต ๗
๒๒. นางสาวกัลยา มั่นในธรรม	โรงเรียนราชวินิต ประถม สพป.กรุงเทพมหานคร
๒๓. นางแววนภา กาญจนาวดี	โรงเรียนพญาไท สพป.กรุงเทพมหานคร
๒๔. นางพรทิพา คำแหง	โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี) สพป.กทม.
๒๕. นางชนิษฐ์ภรณ์ ไชยพรหม	โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย (กระจ่าง สิงหเสนี) สพป.กทม.
๒๖. นางละออ ปิ่นทอง	โรงเรียนวัดทุ่งแฝก สพป.สุพรรณบุรี เขต ๓
๒๗. นางจันทนา ปานรัตน์	โรงเรียนวัดโสมนัสวิหาร สพป.สิงห์บุรี
๒๘. นายสุธารักษ์ พันธวงศ์รัตน์	โรงเรียนบ้านต้นปรัง สพป.ตรัง เขต ๒
๒๙. นางสาวอารีรัตน์ หนูจรเพชร	โรงเรียนบ้านต้นปรัง สพป.ตรัง เขต ๒

๓๐. นางนงนุช สีลอ	โรงเรียนอนุบาลอุดรดิตถ์ สพป.อุดรดิตถ์ เขต ๑
๓๑. นางอังสนา พิไสยสามนต์เขต	โรงเรียนราชวินิต มัชฌิม กรุงเทพฯ สพม.เขต ๑
๓๒. นายสุรเศรษฐ์ บุญเกิด	โรงเรียนสวนผึ้งวิทยา จ.ราชบุรี สพม.เขต ๘
๓๓. นางสาววดี บุญญานุรักษ์	โรงเรียนวัดโพธิ์ผักไห้ (เวชพันธุ์อนุสรณ์) จ.พระนครศรีอยุธยา สพม.เขต ๓
๓๔. นางสาวสุชาดา สังข์เสื่อโพธิ์	โรงเรียนราษฎร์นิยม จ.นนทบุรี สพม.เขต ๓
๓๕. นางสาวกนกวรรณ โกนาคม	โรงเรียนนวมินทราชินูทิศเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ จ.สมุทรปราการ สพม. เขต ๖
๓๖. นางสุนันท์ เทพณรงค์	โรงเรียนดีบุกพังงาวิทยายน สพม. เขต ๑๔
๓๗. นางสาวอุไรรัตน์ มากนุ้ย	โรงเรียนดีบุกพังงาวิทยายน สพม. เขต ๑๔
๓๘. นางนิธิดา เป้าศรี	โรงเรียนกัลยาณวัตร จ.ขอนแก่น สพม. เขต ๒๕
๓๙. นางสาวบรรจง มุกดา	โรงเรียนกัลยาณวัตร จ.ขอนแก่น สพม.เขต ๒๕
๔๐. นางละเอียด สุขจิตต์	โรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย จ.ลำปาง สพม. เขต ๓๕
๔๑. นางวิมลรัตน์ ศรีสุข	โรงเรียนกำแพงเพชรพิทยาคม จ.กำแพงเพชร สพม. เขต ๔๑
๔๒. นายบรรดิษฐ์ กลางนภา	โรงเรียนกำแพงเพชรพิทยาคม จ.กำแพงเพชร สพม. เขต ๔๑
๔๓. นางสาวขมิ้นพร อีรพงษ์	โรงเรียนกำแพงเพชรพิทยาคม จ.กำแพงเพชร สพม. เขต ๔๑
๔๔. นางสาวเยาวลักษณ์ เตียรณบรรจง	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาสื่อการเรียนรู้
๔๕. นายธัญญา เรืองแก้ว	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาและส่งเสริมการวัดและประเมินผลการเรียนรู้
๔๖. นางสาวจันทรา ตันติพงศานุรักษ์	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาหลักสูตรและมาตรฐานการเรียนรู้
๔๗. นางสาวชยพร กระต่ายทอง	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
๔๘. นางปานทิพย์ จตุรานนท์	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
๔๙. นางมัทนา มรรคผล	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
๕๐. นางสาวอนัญญา นาววัฒน์	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
๕๑. นางวรรณิ์ จันทศิริ	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
๕๒. นายปรีชา หมั่นคง	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
๕๓. นายเฉลิมชัย พันธุ์เลิศ	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
๕๔. นายอนุจินต์ ลาภธนาภรณ์	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
๕๕. นายประชา อ่อนรักษา	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

คณะกรรมการทบทวนและปรับปรุงเอกสารให้สมบูรณ์

๑. นายสุชาติ วงศ์สุวรรณ	ประธาน
๒. นางสาวไพรวลัย พิทักษ์สาธิต	รองประธาน
๓. นางวลัย อิศรางกูร ณ อยุธยา	ผู้ทรงคุณวุฒิ
๔. นางสุนันท์ สินธพานนท์	ผู้ทรงคุณวุฒิ
๕. นางวันเพ็ญ สุทธากาศ	ผู้ทรงคุณวุฒิ
๖. นายอรรถพล อนันตวรสกุล	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๗. นายวัฒนา อัครพานิช	นักวิชาการอิสระ
๘. นายธัญญา เรืองแก้ว	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาและส่งเสริมการวัดและประเมินผลการเรียนรู้
๙. นางสาวจันทรา ตันติพงศานุรักษ์	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาหลักสูตรและมาตรฐานการเรียนรู้
๑๐. นางสาวชยพร กระต่ายทอง	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
๑๑. นางปานทิพย์ จตุรานนท์	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

๑๒. นางมัทนา มรรคผล	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
๑๓. นางสาวอนัญญา นาวรัตน์	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
๑๔. นายเฉลิมชัย พันธุ์เลิศ	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
๑๕. นายอนุจินต์ ลาภธนาภรณ์	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
๑๖. นายประชา อ่อนรักษา	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

คณะบรรณาธิการกิจ

๑. นายสุชาติ วงศ์สุวรรณ	ประธาน
๒. นางสาวไพรวัลย์ พิทักษ์สาธิต	รองประธาน
๓. นางสาวจันทรา ตันติพงศานุรักษ์	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาหลักสูตรและมาตรฐานการเรียนรู้
๔. นางสาวชยพร กระต่ายทอง	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
๕. นางมัทนา มรรคผล	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
๖. นางสาวอนัญญา นาวรัตน์	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
๗. นายเฉลิมชัย พันธุ์เลิศ	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
๘. นายอนุจินต์ ลาภธนาภรณ์	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
๙. นายประชา อ่อนรักษา	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

ออกแบบปกและภาพประกอบ

๑. นางสาวปาณิตา วัฒนพานิช	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
๒. นายอิทธิชัย ไชยสวน	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

